BİR OSMANLI VALİSİNİN YILLIK GELİR-GİDERİ DİYARBEKİR, 1670-71

UC-NRLF
B 3 192 158

İ. METİN KUNT

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

BİR OSMANLI VALİSİNİN YILLIK GELİR-GİDERİ DİYARBEKİR, 1670-71

İ. METİN KUNT

Boğaziçi Üniversitesi Yayınları No. 162
Temel Bilimler Fakültesi
Beşeri Bilimler Bölümü

Bütün hakları korunmuştur.
Birinci Baskı - Ocak 1981

HJ1302
.5
Z8D515
1951
MAIN

Cengiz Orhonlu'nun anısına

İÇİNDEKİLER

İNCELEME

I. Giriş 1

II. Vezir Ömer Paşa 2
A. Ömer Paşa'nın Kimliği 2
B. Paşa'nın Diyarbekir Valiliği 3

III. MAD 6786 Sayılı Muhasebe Defteri 5
A. Kapsam 5
B. Muhasebe Yöntemi 5
C. Defterin Hazırlanışı ve Düzeni 7

IV. Ömer Paşa'nın Siyasal Durumu 18
A. Merkez ile İlişkileri 18
B. Paşa'nın Eyalet İçindeki Yetkileri 19

V. Kapı Halkı 22
A. Devamlı Kapı Halkı 22
B. Geçici Kapı Halkı 23

VI. Sonuç 26

THE ANNUAL INCOME AND EXPENDITURES OF AN OTTOMAN GOVERNOR: DİYARBEKİR, 1670-71 (pp. 29-60)

TABLOLAR

1. Toplam Gelir, Aylık Toplamlara Göre (esedi kuruş) 9
2. Toplam Gelir, Gelir Cinsine Göre (esedi kuruş) 10
3. Toplam Gider, Gider Cinslerine Göre (esedi kuruş) 14
4. Ana Gelir ve Gider Bölümleri (Tablo 2 ve 3'den özet) 17
5. Bölükbaşılara Ulûfe Ödemeleri 24

MAD 6786 SAYILI MUHASEBE DEFTERİ

I. Metin 63
II. Tıpkıbasım 105

I. GİRİŞ

Bu çalışmada sunulan belge Başbakanlık Arşivi "maliyeden müdevver" maliye ahkam defterleri serisinde MAD 6786 sayılı 27 sahifelik bir muhasebe defteridir. Belgede vezir Silahtar (Koca, Hacı, Öküz) Ömer Paşanın 16 Receb 1081—30 Cemâzi ül-âhır 1082 (30 Kasım 1670—2 Kasım 1671) tarihleri arasında Diyarbekir valiliğinde üçüncü ve son yılını hemen hemen tamamen kapsayan bir süre içindeki gelirleri ve masrafları teker teker işlenmiş, bu süre içindeki gelir ve gider toplamları karşılaştırılmıştır.

Osmanlı arşivlerinde devlet belgelerinin yanında vezirlerin ve paşaların özel hesaplarının da bulunduğu biliniyor. Meselâ Başbakanlık Arşivi'nde Kâmil Kepeci kataloğunda 717 sayılı defterdeki 1560-1 yılında Vezirazam Semiz Ali Paşa'nın bir yıllık gelir-gider hesabı, ve gene Kepeci tasnifinde 1865 sayılı Erzurum beylerbeyinin 962-3 (1556-7) yılı ve 2286 sayılı Gence valisinin (Piyâle Paşa?) bir aylık (Zilhicce 1006/Temmuz 1598) muhasebesi bu tür belgelerdendir.[1] Kepeci tasnifindeki bu icmal muhasebe defterlerinde, defterin kapsadığı süredeki gelir ve giderler ayrı ayrı başlıklar altında toplanmış, has gelirleri, kiler ve mutfak giderleri, in'amlar gibi gelir ve gider kalemleri böylece toplu olarak sunulmuştur. Elimizdeki MAD 6786 sayılı defter bu önceki örneklerden tamamen farklıdır: Ömer Paşa'nın muhasebe defterinde gelir ve giderler belirli başlıklar altında toplanamamış, genel bir tarih sırasına göre işlenmiştir. Defterde 332 kalem gelir ve 549 kalem giderin ayrı ayrı işlenmiş olması, ayrıca gelir-gider kalemlerinin çoğunda gelir veya giderlerin mahiyetinin oldukça ayrıntılı bir şekilde açıklanması, ve hatta gelirleri toplayanlar ile giderleri ödeyenlerin de çoğu kez belirtilmesi dolayısıyla bu muhasebe defteri öncekilerden farklı olarak çok çeşitli konuda bilgi sağlayan gayet kıymetli bir kaynak hüviyetini taşımaktadır. Deftere işlenen kalemlerin incelenmesiyle meselâ valinin eyaletindeki siyasal otoritesinin niteliği, devlet merkezi ile olan ilişkileri, kapı halkının sayısı ve düzeni gibi siyasal sorunların çözümlenmesine, ya da yiyecek, giyecek, hayvan, ev eşyası gibi çeşitli malların fiatları, Diyarbekir şehrinin esnaf düzeni, şehirlerarası ve uluslararası ticaretin niteliği ve boyutları gibi ekonomik konuların aydınlatılmasına katkıda bulunacak ipuçları ortaya çıkarılabilir.

---

[1] BA, KK 717 sayılı defterdeki Semiz Ali Paşa'nın muhasebe icmali İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde lisans tezi olarak incelenmiştir: Osman Elanalı, "H.968'e ait Varidat ve Masârifat Muhasebesi İcmal Defteri" (Ekim 1974); KK 1865 ve KK 2286 sayılı defterleri ayrıca yayına hazırlamak ümidindeyim.

MAD 6786 sayılı belgeyle ilk defa Osmanlı ümerâsının XVI. ve XVII. yüzyıllardaki siyasal ve ekonomik durumu üzerindeki araştırmalarım sırasında karşılaşmıştım; bu incelemede de daha çok vezir Ömer Paşa'nın bir eyâlet valisi olarak siyasal durumunu ve ilişkilerini açıklayacak verileri toparlamağa çalışacağım. Fakat elimizdeki belge çeşitli açılardan incelenebilecek nitelikte olduğundan bu defteri benim burada yaptığımdan daha değişik bir şekilde ele almak ve sağladığı verileri değişik yaklaşımlarla işlemek isteyecek araştırmacılar çıkabilir. Bu durumu göz önünde tutarak belgeyi mümkün olduğu kadar çok araştırmacının yararlanmasına sunmak doğru olur. Bu gibi araştırmacıların belgenin okunmasında benim takıldığım ya da yanıldığım noktaları kendileri çözebilmeleri için defterin tamamının fotoğraflarını eklemeği tercih ettim. Aynı zamanda Osmanlıca bilgisi daha kısıtlı olan okurların da yararlanabilmesi için belgenin yeni harflere çevrilmiş şeklini de sunuyorum. Ayrıca fotoğraflar verilmiş olduğundan belgeyi yeni harflere çevirirken bilimsel bir transkripsiyon uygulamaktansa mümkün olduğu kadar aslının havasını verebilecek şekilde aktarmağa çalıştım, meselâ aslındaki imlâ farklarını korumak için "gedik" kelimesi bazen "gedük" olarak geçtiğinde aynen aktardım. Aynı şekilde metni yazan kâtibin bazı pek rastlanmayan imlâlarını da (Cemâzi'l-ûlâ gibi) yeni harflerde korumağa dikkat ettim. Metindeki bazı ufak tefek aksaklıkları ise okunmayı ve anlaşılmayı kolaylaştırmak için parantez içinde bazı küçük eklemelerle gidermeğe çalıştım. Yeni harflere çevrilmiş metinde, defterdeki verilerin incelenmesini kolaylaştırmak amacıyla gelir ve gider bölümlerini belirledim ve kalemlere numara sırası verdim. Ayrıca gelir ve gider kalemlerinin benim başlıklara göre düzenlediğim özetlerde (bak Tablo 2 ve 3) hangi başlık altında göründüğünü de her kalemdeki açıklamanın sonunda parantez içinde belirttim.

II. VEZİR ÖMER PAŞA

A. Ömer Paşa'nın Kimliği

Sicill-i Osmâni'deki açıklamalardan Ömer Paşa'nın enderûnda yetişip Cemâzi ül-evvel 1072/Aralık 1661—Ocak 1662'de silahtarlığa kadar yükseldikten sonra saraydan Şaban 1074/Mart 1664'de vezâretle Mısır beylerbeyi olarak çıktığını öğreniyoruz.[2] Ömer Paşa Mısır'dan Şaban 1077/Ocak-Şubat

[2] Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmâni** (İstanbul 1908-11), III: 588 ve silahtarlar listesinde IV: 728. Bak. Silahtar Fındıklılı Mehmed Ağa, **Zeyl-i Fezleke** (İstanbul 1928) I: 221, Ömer Paşa'dan önceki Silahtar Çerkes Kenan Ağa 1 Cemâzi ül-evvel 1072'de Diyarbekir beylerbeyliği ile çıkmış; I: 353, Silahtar Ömer Ağa'nın Mısır'a tayini 3 Şaban 1074. Paşa'nın lakabları Silahtar (I: 553) ve **Sicill-i Osmâni**'de "Öküz", Basri Konyar, **Diyarbekir Tarihi** (Ankara 1936) III. 257'de "Silahtar" ve "Hacı", İbrahim Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi** (İstanbul, 1960), s. 552'de "Koca" olarak geçiyor.

1667'de (Silahtar, I: 432, 18 Receb 1077'de) azledilip iki yıllık bir mazuliyet devresinden sonra Şaban 1079/Ocak 1669'da Diyarbekir'e tayin ediliyor. Diyarbekir'deki bu ilk valiliğinde paşa 1 Receb 1082/3 Kasım 1671'e (Silahtar, I: 564) kadar kalıyor ki incelediğimiz defter bu devrenin son yılını kapsamaktadır. Bundan sonra Ömer Paşa iki defa Erzurum, iki defa Van, üç defa Bağdad ve bir defa daha Diyarbekir beylerbeyliğinde bulunup 1102 (başlangıcı 5 Ekim 1690)'de Van'dan Erzurum'a naklederken yolda ölüyor.

Paşa'nın Bağdad valilikleri dolayısıyla kendisinden söz eden Bağdadlı tarihçi Nazmizâde Murtazâ Ömer Paşa'nın iyi bir idareci olduğunu belirip İmâm-ı Azam (Ebu Hanife) ve Ebu Yusuf türbelerini ve Azad Hanı denilen kervansarayı tamir ettirdiğini, şehir içinde bir medrese ve Bağdad ile Bihruz (جسر) karyesi arasında han ve kervansaray yaptırdığını kaydederek paşanın hayırseverliğini övüyor.[3] **Sicill-i Osmâni**'deki hal tercümesinde de "a'zam-ı vüzerâdan olup reşid, âkil, müdebbir" olduğu belirtiliyor.

Ömer Paşa hakkında bildiklerimiz bundan öteye gitmiyor. Saraydan çıkışından ölümüne kadar geçen yirmialtı yıl içinde Ömer Paşa'nın devamlı imparatorluğun doğu ve güney bölgelerinde valiliklerde bulunduğu görülüyor. Halbuki aynı süre içinde devletin başlıca dış sorunları batı ve kuzeyde yoğunlaşmıştı. Bu devrenin tarihleri de doğal olarak dikkatlerini Girid'in fethine (1669), Ukrayna seferlerine (1672), Viyana kuşatmasına (1683) ve onu izleyen savaşlara çeviriyorlar, bu seferlere ve çatışmalara katılan kişileri tanıtıyorlar; genellikle sâkin olduğu anlaşılan Safavi hudud bölgesinin sözü çok seyrek geçiyor. Ömer Paşa acaba neden imparatorluğun gücünün ve gayretinin Avrupa'daki hasımlara yöneltildiği bu devrede asıl çatışma alanlarında uzakta kalmıştı? Batı ve kuzey cephelerindeki seferlere katılması gerekecek kadar iyi bir kumandan olmadığından mı, yoksa doğu hududunda gelmesi mümkün herhangi bir tehdidi önleyebilecek tedbirli bir idareci olarak tanındığından mı? Başka bir deyişle, hakikaten silik bir kişi olduğundan mı tarihlerde bahsi pek geçmiyor, yoksa **Sicill-i Osmânî**'nin dediği gibi devrinin başarılı idarecilerinden sayıldığından mı doğuda bırakılıp tarih sahnesinde görünmek fırsatını kaçırmış?

B. Paşanın Diyarbekir Valiliği

İncelediğimiz defter Ömer Paşa'nın Diyarbekir valiliğinde son yılındaki faaliyetleri hakkında bazı ipuçları sağlıyor. Hem gelir hem de gider bölümlerinin başlıklarında belirtildiği üzere defterin başlangıç tarihi olan 16 Receb 1081/30 Kasım 1670'de paşa Diyarbekir'de Mustafa Efendi'yi mütesellim olarak bırakıp "Karakeçilü ve Eşni seferi"ne çıkmıştı. Diyarbekir civarındaki bu aşiretlerin üzerine

---

[3] **Gülşen-i Hulefâ** (İstanbul 1143), 103b-106b. Ömer Paşa Erzurum'da bir çeşme yaptırmış: Konyalı, **Erzurum Tarihi**, s. 170-1.

paşanın neden sefer açması gerektiğini ve elde edilen sonucu bilemiyoruz. Seferin ne kadar sürdüğü de açıkça belirtilmemekle beraber defterin işleniş şeklinden ve Gelirler, A ve B bölümlerinin başlıklarından paşanın 10 Ramazan 1081/22 Ocak 1671'de Diyarbekir'e dönmüş bulunduğu ortaya çıkıyor. Ertesi sonbaharda da, Diyarbekir'den mazul olmasından az önce paşanın gene kendi bölgesinde "Arap seferi"ne çıktığı anlaşılıyor. Bu defa Diyarbekir'de mütesellim olarak Ahmed Ağa bırakılmıştır (Giderler, no. 472, 488); bu Ahmed Ağa şehir subaşısı Ahmed Ağa (Gelirler, no. 50), ya da has ağası Şerif Ahmed Ağa (Gelirler, no. 293)'dan biri midir acaba? Bu sefer dolayısıyla toplanan gelirlerin Cemâzi ül-âhır 1082/ Ekim 1671'in gelirlerini kapsayan bölümlerde kaydedilmiş olması (Gelirler, I ve İ bölümleri, no. 273, 275, 287, 291-2, 295-6, 310) Arap seferinin bu ay zarfında yapıldığına işaret etmektedir; bu sefer için Cemâzi ül-evvel'de yeniden dokuz bölükbaşının işe alındığını da görüyoruz ki bu durumu paşanın kapı halkını incelediğimizde daha yakından izleyeceğiz. Yukarıda sıralanan gelir kalemlerinin bazılarında bazı kişilerden ve gruplardan bu sefere katılmama izni karşılığında alınan paralar belirtilmiştir: no. 273'de "İskender Paşazâde tevâbi'lerinden beş nefer erbâb-ı tımara," no. 287'de Siird mütesellimine, no. 291'de Çemişkezek tımarlılarına, no. 310'da Çapakçur tımarlılarına izin verildiği görülüyor. Bu kalemlerden, ve şehirden ordu pazar akçesi alındığını gösteren 275 sayılı kalemden anlaşılıyor ki paşa Arap seferi için sadece kendi kapı halkını arttırmakla kalmamış, eyâletinin askeri ve mâli gücünü de seferber etmiştir. Giderler arasındaki çok sayıda kalemde ise paşanın bu sefer dolayısıyla yaptığı bazı masraflar izleniyor. Gene bazı gider kalemlerinde sefer süresinde paşanın güneye doğru indiğinde uğradığı menzillerin ismi geçmektedir: Battaltepe (no. 428), Göksu (435), Şeyh Zülü (436), Herzem (437, 439, 443-4, 452) ve Mardin (440).[4] Saptayabildiğimiz bu ayrıntılara karşı gene seferin kesin süresini ve sonucunu kestiremiyoruz.

Ömer Paşa'nın valilik süresi defterin başlığında da anlaşıldığı üzere 29 Cemâzi ül-âhır 1082'de sona ermiş, 1 Receb 1082'den itibaren yeni beylerbeyi Çuhadar Arnavud Hasan Paşa'nın valiliği başlamıştır (Silahtar, I: 564). Ömer Paşa'nın Diyarbekir'den ayrılması ise anlaşılan Receb'in ortasını kadar kalmış (bak. Gider, no. 288, 430, 448, 454), bu arada yeni vali Hasan Paşa'nın mütesellimi Diyarbekir'e varmış ve Ömer Paşa kendisine hil'at giydirmiştir (521). Mütesellimin tayin tarihi olan 1 Receb'den sonraki gelirlere de hemen el koyduğu anlaşılıyor (514). Ömer Paşa'nın bir sonraki valiliğine kadar bir yıl mazul kaldığını biliyoruz; paşanın Diyarbekir'den ayrıldıktan sonra nereye gittiği ise meçhul kalıyor.

---

[4] Göksu ve Şeyh Zülü menzillerinin Diyarbekir ile Mardin arasında olduğu anlaşılıyor: Halil Sahillioğlu, "Dördüncü Murad'ın Bağdad Seferi Menzilnâmesi: Bağdad Seferi Harp Jurnalı," **Belgeler** II/3-4 (1965), s. 22-3 ve harita.

III. MAD 6786 SAYILI MUHASEBE DEFTERİ

A. Kapsam

Yukarıda giriş kısmında defterin genel niteliğinden bahsetmiştik; şimdi belgenin daha ayrıntılı bir incelemesine geçebiliriz. Defteri kapsamı bakımından incelediğimizde ilk dikkat etmemiz gereken nokta buraya işlenen gelirlerin sadece Ömer Paşa'nın valiliği dolayısıyla topladığı gelirler, yani resmi gelirleri olduğudur. Bu gelirlerin ne derecede kanun ve şeriata uygun olduğu, ne derecede "resmi" sayılabileceği su götürür ki bu soruna aşağıda eğileceğiz; şimdilik önemli olan husus kanuni olsa da olmasa da bu gelirleri paşanın vali olması dolayısıyla aldığıdır. Diğer bir deyişle paşa'nın özel mülkünün kirası, çiftliklerinin geliri, ticaret ve faizcilik gibi faaliyetlerden gelirleri var idiyse (ki Osmanlı ümerâsı hakkında bildiklerimize göre olması beklenir), bu gibi özel gelirler bu deftere işlenmemiştir. Giderler kısmında ise böyle bir resmi-özel ayırımı yapmak imkânsız oluyor, paşa'nın şahsına yapılan her türlü masraf, ceb harçlığı, giyim eşyası ve meselâ bir kitap cildinin yapılması (Giderler, no. 268), giderler arasında gösterilmiştir.

Hem gelirler hem giderler kısımlarının başlıklarında defterin zaman olarak kesinlikle 16 Receb 1081—29 Cemâzi ül-âhır 1082 (30 Kasım 1670—2 Kasım 1671) devresini kapsadığı belirtildiği halde aslında bazı kalemlerde bu sınırların dışına çıkıldığı görülüyor. Meselâ Gelirler kısmında 68 sayılı kalemde defterin başlangıç tarihinden öncesine, 288 sayılı kalemde ise son tarihinden sonrasına ait gelirler de vardır. Aynı şekilde Giderler kısmında ise meselâ 81, 85, 106-7, 114 sayılı kalemlerde 1081 Receb'inden çok öncelere giden (hatta 1080 Muharrem'ine kadar inen) masraflar kaydedildiği gibi Cemâzi ül-âhır 1082 sonundan sonra paşa'nın Diyarbekir'de kaldığı 10-15 gün zarfında olan masraflar (no. 288, 430, 448, 454) da işlenmiştir. Özellikle ulûfe ödemelerinde defterin bitiş tarihinden sonraki aylar için ödemeler yapıldığı görülüyor (bak. aşağıda Tablo 5: Bölükbaşılara Ulûfe Ödemeleri). Ayrıca meselâ Gelirler kısmındaki 332 sayılı kalemden anlaşıldığına göre paşa Diyarbekir'deki valilik süresine düşen bazı aylık gelirlerini de toplayamadan ayrılmak zorunda kalmıştır.

B. Muhasebe Yöntemi

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağına göre bu defterin toplam rakkamlarının paşanın gerçek bir yıllık - daha doğrusu kameri takvime göre 11,5 aylık - muhasebesini aksettirdiğini söyleyemiyoruz. Gelir ve giderlerin hesaplanmasındaki diğer bazı özellikler de toplam rakkamlarını gerçek boyutlarından uzaklaştırıyor. Bu gibi özelliklerin başında gelir kısmında A bölümü dışında diğer bölümlerin gelir toplamlarının %10'unun çıkarılması geliyor (bak. B-İ bölümleri toplamları, Tablo I). Defterin 15. sahifesindeki icmal hesabına bu %10'lar çıkarıldıktan sonra kalan toplamlar geçirildiği için Ömer Paşa'nın defter süresindeki toplam geliri

111.944,50 kuruş olarak görülmektedir (bu % 10'ların neden çıkarıldığı sorusuna biraz aşağıda eğileceğiz). Halbuki aslında paşa adına toplanan bütün gelirlerin toplamını bulmak için %10'lar çıkarılmadan önceki bölüm rakkamlarını esas almak gerekir; bu şekilde hesaplandığında paşanın geliri 123.600 kuruş olarak ortaya çıkıyor. Muhasebe tekniği bakımından gelir toplamını 123.600 kuruş olarak belirtmek, aylık gelir toplamlarından çıkarılacak %10'ları ise giderlere eklemek, gelir ve giderlerin gerçek boyutlarını göstermek bakımından daha sağlıklı olurdu. Bu defterde izlenen yöntem daha kestirme oluyor, gelir ve gider arasındaki farkı ve gerçekte paşanın elinden kalan gelir miktarını da tam olarak aksettiriyor; buna karşı bu kestirme yöntem sonucunda paşanin bütçesinin boyutları olduğundan küçük görünüyor.

Aynı kestirme hesaplama yönteminin diğer bazı şekilleriyle de karşılaşıyoruz. Örnek olarak 183 sayılı gelir kalemine bakalım: bu kalemde 30 kuruş gelir kaydının açıklamasından bu paranın bir hırsızdan cerime olarak alındığı, aslında 60 kuruş olan cerimenin 30 kuruşunun da bu suçun soruşturmasını yürüten şatırbaşıya verildiği anlaşılıyor (benzerleri: 168, 186-8, 190-2, 195, 213, 245, 278, 294, 297). Paşaya bu cerime toplamasından 30 kuruş kaldığı doğrudur; fakat bu kestirme yöntem aslında 60 kuruş cerime geliri alındığını ve şatırbaşıya 30 kuruş ödendiğini perdelemektedir: hem toplam gelirin hem de toplam giderin 30 kuruş daha fazla görünmesi gerekirdi (değişik nitelikte olmasına rağmen geliri ve gideri olduğundan düşük göstermesi bakımından 310 sayılı kalem de bu arada sayılabilir).

Diğer bazı gelir kalemlerindeki açıklamalardan ise gelirlerin eksik işlendiği görülüyor. 85 sayılı kalem bu noktaya iyi bir örnektir: "993,5 kuruş. Palu Beyi Koçur Bey'den reaya da'va idüp divanda murâfa'a olunduklarında Paşa efendimize virdüklerinden gayri meblağ-ı mezkuru bize virmişler idi." Palu Beyi'nin ödediği 993,5 kuruştan başka doğrudan doğruya paşaya verdiği anlaşılan paranın da gelir hesabına geçmesi gerekirdi. 174 sayılı kalem de bu duruma uyuyor: nakite ilave olarak verildiği anlaşılan katırın kıymetinin de hesaplanması doğru olurdu (257 sayılı kalem de aynı niteliktedir).

Bazı gelir kalemlerinde kaydedilen rakkamın hakiki geliri gösterip göstermediği kesinlikle anlaşılamıyor. 138 ve 204 sayılı bu kalemlere eğildiğimizde şehir zımmîlerinden kışlak akçesi olarak 9.384 kuruş alındığında ve Tercil Beyi'nden sancağının tekrar kendisine tevcih edilmesi dolayısıyla (tahvil akçesi olarak?) 1,100 kuruş alındığında defteri hazırlayan ya da hazırlatan kimse (kethüda? hazinedar?) birinci kalemde bir kesenin ikinci kalemde 100 kuruşun kendi için olduğunu kaydetmektedir. Bu miktarlar paşanın geliri olarak gösterilen miktarlardan ayrı olarak mı alınmış, yoksa paşanın gelirinin bu kalemlerde aslında 9.384 eksi 500 = 8.884 kuruş ve 1.100 eksi 100 = 1.000 kuruş olarak mı görünmesi gerekirdi? Açıklamalardaki ifadeden, ikinci şık daha akla yakın görünüyor; öyleyse paşanın geliri olduğundan 600 kuruş daha fazla gösterilmiştir.

259 sayılı kalem önümüze daha değişik bir sorun çıkarıyor. Bu kalemdeki açıklamadan anlaşıldığına göre Cezire Beyi Mir Mehmed'in sancakbeyi tayin edilmesi için Ömer Paşa'nın kapı kethüdası İstanbul'da "bazı yerlere" ödemelerde bulunmuş, bunun karşılığı olarak ("ve gayri için"!) Mir Mehmed'den 5.000 kuruş alınmıştır. Bu miktarın büyük bir kısmı İstanbul'da Mir Mehmed adına harcandığına göre bu paranın paşa'ya gelir olarak gösterilmemesi, ya da harcanan miktarın giderler kısmında ayrıca belirtilmesi gerekirdi. Gerçi giderler arasında paşanın kapı kethüdasına gönderilen meblağlar kaydedilmiştir, fakat bunların paşanın kendi işleri için mi, yoksa meselâ Mir Mehmed için harcanan miktarı da karşılamak maksadıyla mı gönderildiği belii değildir (bak. Giderler, 1: Cezire'den [Mir Mehmed'den] gelen 2 kese [1.000 kuruş] giderlere eklenmiş). Görünüşe göre bu hususta kayıtlardaki bilgi durumu tam olarak aydınlatamadığı için Mir Mehmed'den alınan 5.000 kuruşu gelir olarak saymak yanlış olabilir.

Gider kısmındaki bazı kalemlerde de benzeri durumlarla karşılaşıyoruz. Giderler 398 sayılı kalemde aslında 187 kuruş olan gider toplamının 70 kuruşu "gayriden" (!) verildiğinden masraf olarak sadece 117,5 kuruş gösterilmiştir. Bu açıklamada öyle anlaşılıyor ki gider eksik gösterilmekle beraber 70 kuruşluk bir gelir de doğrudan doğruya bu gidere ayrıldığından gelirler arasında gösterilmemiştir. Diğer taraftan 55 sayılı gider kalemini anlamak güçtür. Bu kalemde, ne olduğu açıklanmayan bazı maksatlar için harcandığı anlaşılan 700 kuruşun aslında gelirler arasında geçmesi gerekirdi.

Bütün bu gözden geçirdiğimiz örnekler dolayısıyla, özellikle başvurulan bazı kestirme hesaplamaların gerçek durumu bir dereceye kadar perdelediği ortaya çıkıyor. Ayrıca bazı dikkatsizlik hataları da vardır ki bunları da kısaca belirtelim. Gelirler, E bölümü toplamı rakkamla 6.686 kuruş olarak geçmesine rağmen yazıyla 6.686,5 kuruş olarak gösterilmiştir. İcmal tablosuna doğru olan miktar (6.686) geçirildiği için bu hata genel toplama yansımamıştır. Gelirler F bölümü toplamı olan 5.714 kuruş ise icmal tablosuna yanlışlıkla yarım kuruş fazla geçirildiğinden toplam gelir de yarım kuruş fazla görünüyor. Giderler kısmında A bölümünde toplam yazıyla 15.660, rakkamla 15.661 kuruş olarak gösteriliyor. Hakiki toplam 15.660 kuruş ve üç çeyrektir, yani 15.661 rakkamını kabul etmemiz gerekir. İcmal tablosuna da bu rakkam geçirildiğinden genel toplamı bozmuyor. C bölümünde ise yazı ile ifade edilen 8.831 kuruş ve üç çeyrek doğrudur, halbuki genel toplama sadece rakkamla belirtilen 8.831 kuruş geçmiştir; yani toplam giderlerin üç çeyrek fazla olması gerekir.

C. Defterin Hazırlanışı ve Düzeni

Defterin kimin tarafından hazırlandığı, Gelirler kısmında 85, 138 ve 204 sayılı kalemlerde "biz" diye bahsi geçen kişinin kim olduğu belirtilmemiştir. Yukarıda "Giriş" kısmında söz edilen 16. yüzyıl icmallerinin kethüda marifetiyle ve hazinedar ya da hazine kâtibi eliye hazırlandığını biliyoruz. Bizim incelediğimiz

belgede ise hem kethüda hem de hazinedara üçüncü şahıslar olarak atıflar yapıldığını görüyoruz. (Gelirler, 294 ve Giderler, 1); öyleyse kendisinden "biz" diye bahseden kethüda ya da hazinedardan değişik bir kişi midir?

Gelirler kısmında birinci alt bölüm (A bölümü) dışında diğer alt bölümlerin toplamlarından %10'luk bir kesinti yapıldığına ve paşanın geliri olarak bu %10'lar çıkarıldıktan sonra kalan miktarın geçirildiğine yukarıda işaret etmiştik. Bu %10'ların mahiyeti hakkında elimizde bir belirti yoktur; bir tahmin olarak bunların paşanın gelirlerinin toplanmasına nezaret eden kişiye - ki bu herhalde paşanın kethüdası idi - verildiği ileri sürülebilir. Defterin 15. sahifesindeki icmal altındaki notta geçen "bize ait olan zimmet" ifadesi, defteri hazırlatan ve bu %10 payları alan kişinin aynı olduğu düşüncesini destekler görünmektedir. (Aylık gelir toplamlarında sadece A bölümünde, paşanın Karakeçilü ve Eşni seferine çıktığında mütesellim olarak Mustafa Efendi'nin bırakıldığı sürede toplanan gelirlerden %10 çıkarılmamıştır. Buna karşı, defter süresinin ve paşanın Diyarbekir valiliğinin sonuna doğru paşa diğer bir bölgesel sefere çıktığında ise Diyarbekir'de başka bir mütesellimin zamanındaki gelirlerden %10 pay alınmıştır. Bu durum acaba Ahmed Ağa'nın zaten bu %10 payları alan kişi, yani paşanın kethüdası ya da hazinedarı olduğuna mı işaret etmektedir?)

Defterin düzenine gelince, Gelirler bölümünün genel bir tarih sırasına göre düzenlendiği, hatta çoğu alt bölümün birer aylık devreyi kapsadığı görülüyor. Giderler kısmında da genel bir tarih sırası izlenmekle beraber tam hangi alt bölümün hangi aya ya da aylara rastladığı belirtilmemiştir. Paşanın gelirlerinin kaynaklarını ve giderlerinin konularını daha kesinlikle görebilmek için gelir ve gider kalemlerini yeniden belli başlıklara göre düzenleyip aşağıdaki listelerde gösterdim (bak. Tablo 2 ve 3). Bu listelerdeki başlıkların seçiminde genellikle defterdeki açıklamalarda kullanılan bazı tabirler ve terimlerden faydalandım. Meselâ Gelirler kısmında 5 sayılı kalemde alınan 25 kuruşun "cerime" olarak alındığı belirtiliyor. Buna karşı bazen gelirin veya giderin cinsi tam olarak açıklanmamıştır; bu gibi durumlarda bazen (meselâ Gelirler, 2) kalemin hangi başlık altında görüneceği tahmin edilebilir, fakat diğer bazı kalemlerde böyle bir tahmine imkân vermeyecek kadar kısıtlı bilgi verilmiştir (meselâ Gelirler 1, 8).

Bir dereceye kadar gelir cinslerini başlıklara ayırırken, fakat özellikle giderlerin tasnifinde, ister istemez konuya benim yaklaşış açım etkili oldu. Meselâ kapı halkı için yapılan masraflar bu masrafların cinsine göre (giyim eşyası, diğer eşya, vb.) alt gruplara ayrılabilirdi, fakat benim için önemli olan kapı halkına yapılan harcamaların tümü olduğundan daha ayrıntılı bir tasnife girmedim. Gene giderlerde benim İstanbul'dan gelen kapıcıbaşıya, adamlarına, vezir-i azam adamlarına yapılan masraflar olarak topladığım kalemler hediye, in'am, harcırah, eşya alımı gibi başka başlıklar altında toplanabilirdi, fakat ben paşanın kişilerle olan ilişkilerini vurgulamağı tercih ettim. Diğer bazı kalemlerde ise benim kategorilerimden birden fazlasına girebilecek masraflar görünüyor, aynı kalemde hem paşanın

kendisine hem kapı halkından bazılarına alınan giyim eşyasının belirtilmesi gibi (Giderler, 126, 151, 422, 427). Aynı durum bazı gelirlerde de ortaya çıkıyor, mesela aynı kalemde hem cerime, hem pişkeş gelirleri görünebiliyor. Bu gibi durumların tasnifi kesinlikten uzaklaştıracağı açıktır.

MAD 6786 sayılı defterin incelenmesini kullanılan para birimleri hakkında birkaç notla bitirelim.[5] Defterde kullanılan esas para birimi esedi kuruştur (Hollanda kuruşu). Defterin iç belirtilerine göre bu yıllarda Diyarbekir'de bir esedi kuruş 130 akçe ediyordu (Giderler, 338; fakat bak. Giderler, 437 "yüzyirmisi bir kuruştan akçe": farkın akçenin cinsinden ileri geldiği düşünülebilir). Esedi kuruşun altına karşı değeri ise 1 altın =2,5 (Giderler, 367) ya da 1 altın =2,25 kuruş (Giderler, 17) olarak hesaplanabiliyor; bütün hesaplarda kuruş daima esedi kuruş olduğuna (yani riyal olmadığına) göre değişiklik altın sikkenin cinsinden olsa gerektir. Giderler, 531 sayılı kalemde 300 dirhem gümüşün 36 kuruş ettiği, yani 1 esedi kuruşun 8,33 dirhem gümüş kıymetinde olduğu belirtiliyor. Nihayet Giderler, 1 sayılı kalemde "kese" teriminin 500 kuruş (×130=65.000 akçe) olarak kullanıldığı görülüyor.

Tablo 1. Toplam Gelir, Aylık Toplamlara Göre (esedi kuruş)

Aylık Bölüm		Bölüm Toplamı	Paşanın Geliri	Çıkarılan %10
A.	16 Receb-10 Ramazan 1081	7.019,50	7.019,50	-
B.	10 Ramazan-Şevval	16.959	15.263	1.696
C.	Zilkade	12.219	10.997	1.222
Ç.	Zilhicce	18.598,50	16.739,50	1.959
D.	Muharrem 1082	4.376	3.938,50	437,50
E.	Safer	7.429	6.686	743
F.	Rebi ül-evvel	6.348	5.714 (,50) a	634
G.	Rebi ül-âhır	11.029	9.926	1.103
H.	Cemâzi ül-evvel	12.420,50	11.178,50	1.242
I	Cemâzi ül-âhır	16.916,50	15.225,50	1.691
İ.	Cemâzi ül-âhır	10.285	9.256,50	1.028,50
TOPLAM		123.600	111.944(,50) a	11.656

a Bölüm toplamı, dolayısıyla genel toplam, yanlışlıkla yarım kuruş fazla gösterilmiştir.

[5] Bu konuda daha geniş bilgi ve karşılaştırma için bak. Halil Sahillioğlu, "XVII. Asırın İlk Yarısında İstanbul'da Tedavüldeki Sikkelerin Râici," **Belgeler** I/2 (1964), 227-33.

Tablo 2. Toplam Gelir, Gelir Cinsine Göre (esedî kuruş)

Gelir Cinsi		Toplam	Yüzde
I. Adalet İşlevi ile İlgili Gelirler		28.354,50	22,9
Ia. Cerime, cerime ve pişkeş (2, 5-7 ,11, 13, 17, 19, 22, 28, 43-5, 53, 55, 61, 81, 88, 91, 95-6, 100, 110, 116, 119, 127, 143, 147, 153, 168, 173, 179, 181, 183-8, 190-2, 199, 201, 209, 211-2, 214, 218, 223, 225, 236, 238, 243-7, 258, 259, 286)	12.175,50		
I.b Cerime? (67, 79, 80, 134, 137, 180, 289, 290)	6.877		
Ic. Öşür (12, 18, 48, 56, 94, 98-9, 101, 109, 118, 120, 125, 130, 148, 160, 171, 193, 195, 198, 206, 210, 219,-22 224, 226, 232-3, 237, 239, 240-2, 252, 257, 278, 283, 294, 297, 308)	7.385,50		
Iç. Dava Parası (4, 10, 15, 64, 85, 123, 136, 141, 200, 215)	1.916,50		
II. Tahviller		8.052,50	6,5
IIa. Tımar (47, 54, 57, 69, 128, 145-6, 155, 161, 165-6, 189)	1.010		
IIb. Zeamet (59, 70)	500		
IIc. Kul Gedikleri (76, 92, 97, 102, 126, 129, 139, 144, 164, 167, 169, 170, 172, 174, 177, 194, 202-3)	1.342,50		
IIç. Sancak (42, 204, 311)	4.450		

Gelir Cinsi		Toplam	Yüzde
IId. Kul Kethüdalığı (277)	300		
IIe. Aşiret Beyliği (315)	440		
III. Aylık ve Kalemiyeler		36.885,50	29,8
IIIa. Subaşı Aylıkları (25-6, 50, 77, 84, 86-7, 107, 121-2, 151, 154, 162, 197, 227, 234, 248, 250, 276, 328)	9.106		
IIIb. Voyvoda Kalemiyeleri (49, 108, 131, 152, 176, 208, 229, 251, 284)	11.250		
IIIc. Sancak Kalemiyeleri (182, 205)	1.200		
III.d Menzil Kalemiyesi (207)	500		
IIId. Cizye Kalemiyesi (231)	6.000		
III.e Avârız ve Bedel-i Nüzül Kalemiyesi (255, 280-1, 329)	3.000		
IIIf. Kalâ' neferâtı Kalemiyesi (260, 330)	519,50		
IIIg. Mande Kalemiyesi (142)	400		
IIIh. Alaybeyliği Kalemiyesi (51)	500		
IIIı. Dizdarlık Kalemiyesi (204)	200		
IIIi. Defter Kethüdalığı Kalemiyesi (150)	200		
IIIj. Eminler Kalemiyesi (149, 159)	800		
IIIk. Aşiret Kalemiyesi (82)	1.500		

Gelir Cinsi			Toplam	Yüzde
IIII. Sürsat Kalemiyesi (111, 114)		1.800		
IV. Haslardan			11.114	9,0
IVa. Nakit (73, 78, 112-3, 309, 312, 331)		5.131,50		
IVb. Mahsul (72, 74, 105, 265, 293, 323-4)		5.982,50		
V. Gümrük (20, 93, 178, 254, 316)			1.765,50	1,4
VI. Eyalet İçinden			6.881	5,6
VIa. Ordu Pazar Akçesi (274-5, 282, 300, 307)		2.300		
VIb. Pirinç, Arpa, Zahire, Bez, Odun, Bağ-ı Üzüm Akçesi (32-41, 60, 261-4, 266-72, 292, 295-6, 298-9, 301-4, 313-4)		4.581		
VII. Şehir Gelirleri			13.849,50	11,2
VIIa. Esnaftan		4.465,50		
$VIIa_1$. Çarşı Aylığı (27, 31, 52, 75, 106, 157, 157, 175, 208, 228, 249, 285)	498,50			
$VIIa_2$. Esnaf Şeyhlik Akçesi (14, 63, 135, 256)	1.890			
$VIIa_3$. Avâid (103, 156)	700			
$VIIa_4$. Şem'hane mukataası (71, 158, 216, 279)	825			
$VIIa_5$. Diğer (3, 23, 24, 65)	552			
VIIb. Şehir Zimmîleri kışlak Akçesi (138)	9.384			

Gelir Cinsi		Toplam	Yüzde
VIII. Satışlar		7.539	6,1
VIIIa. Eşya Satışı (317-20, 327-6)	809.		
VIIIb. Davar-Koyun-Keçi (46, 68, 83, 132-3, 388, 321-2)	6.730		
XI. Alacak Tahsili (235, 259)		5.400	4,4
X. Diğer Gelirler		3.758,50	3,0
Xa. Buyruldu Parası (117, 124, 140, 196)	485		
Xb. Tımar mabeyn mahsulu (325)	114		
Xc. Tımarlı seferden af akçesi (273, 287, 291, 310)	1.004		
Xç. Belli Olmayan (1, 8, 9, 16, 21, 29, 30, 58, 62, 66, 89, 90, 115, 163, 213, 217, 230)	2.155,50		
T O P L A M		123.600,—	99,9
Eksi B-İ Bölümleri % 10'ları		11.656,—	
		111.944,—	

Tablo 3. Toplam Gider, Gider Cinslerine Göre (esedî kuruş)

Gider Cinsi		Toplam	Yüzde
I. Merkez'e		46.350	36,0
Ia. Rikâb-ı Humâyûn Deyni (273)	35.000		
Ib. Kapıcıbaşı ve Adamları (131-3, 158-61, 185, 187, 193, 198, 210, 212, 227, 237, 240, 244, 262, 274-5, 279-80)	9.141		
Ic. Vezir-i Azam Ağaları (9, 70, 129-30, 162-5, 203, 228, 361, 365, 382, 391, 451-2)	2.209		
II. Kapı Kethüdası		11.054	8,6
IIa. Kapı Kethüdasına (25-6, 90)	10.656		
IIb. Kapı Kethüdası Adamlarına (27-8, 91, 166-8, 186)	398		
III. Paşanın Kişisel Masrafları		4.000,50	3,1
IIIa. Giyim (4-7, 14, 33, 46-8, 50, 56, 84-5, 95, 98-9, 113, 126, 136, 151-3, 171-2, 188, 195, 285, 290, 313, 344-5, 371, 376, 384, 389, 397, 404, 419, 422, 427, 472, 483, 486, 542, 547)	2.268		
IIIb. Ceb Harçlığı (53-4, 86, 147, 184, 190, 209, 312, 241, 264, 329, 338, 349, 392, 436-7, 440, 455)	492,50		
IIIc. Şahsî Eşya (20, 142-4, 178, 268, 286-7, 294, 299, 304-6, 310, 312, 314, 320, 328, 330, 362, 378-80, 387-8, 393-4, 396, 399-401, 423-2, 466-7, 469, 471, 474-5, 477-8, 529, 531, 537)	888		
IIIç. Kuyumcu (250,448)	352		

Gider Cinsi		Toplam	Yüzde
IV. Vekilharç/Yiyecek (10, 19, 77, 87-9, 125, 150, 154-6, 181, 183, 205, 232, 234, 253-4, 308, 331, 336, 358, 430-2, 443, 450)		21.560,50	16,7
V. Kapı Giderleri		31.385,75	10,4
Va. Arpa (15, 82, 104-5, 127,8- 180, 225, 255, 368, 456, 538-40, 548)	5.803		
Vb. Genel Giderler (3, 12, 16, 35, 81, 103, 106-11, 114-24, 135, 137, 145, 148, 206-7, 218-9, 222-3, 230, 233, 243, 246, 258-60, 267, 269, 291-3, 295-6, 298, 301-2, 322-3, 327, 343, 350-7, 364, 366, 368-70, 372, 374, 383, 385-6, 403, 408, 411-8, 420-1, 425, 433-4, 445, 445, 447, 449, 454, 461, 468, 490-4, 515, 519-20, 524, 530, 532, 541)	6.766,75		
Vb. Hayvan Kirası (277-8, 488,-9 526, 549)	356		
Vc. Harcırah (139-41, 211)	450		
VI. Kapı Halkına Masraf (2, 8, 11, 13, 31-2, 34, 36-45, 49, 51-2, 57-8, 61, 79, 83, 97, 101-2, 134, 146, 149, 169, 174, 176-7, 194, 235, 251, 256, 265, 270-2, 283-4, 288-9, 297, 303, 307, 309, 311, 315, 321, 339-40, 342, 373, 377, 381, 390, 395, 405-7, 409-10, 446, 470, 476, 479-82, 484-5, 487, 516-8, 523, 533-6)	2.316		1,8
VII. Ulûfeler		16.362,50	12,7
VIIa. Bölükbaşılar (21, 73-5, 112, 179, 214-7, 257, 333-5, 444, 457-60, 462-5)	7.164,50		
VIIb. Sekban (30, 522)	1.054		

Gider Cinsi		Toplam	Yüzde
VIIc. Divaneler (22, 76, 231, 332, 525)	1.537,50		
VIIç. Karakullukçu ve Gılmân-ı Enderûn (29, 78, 182, 249, 337, 495)	6.606,50		
VIII. Borç Ödeme (1, 359)		6.918	5,4
IX. Bahşiş, vb.		4.498	3,5
IXa. Hediye (197, 300)	333,50		
IXb. Hil'at (93-4, 96, 100, 175, 191, 226, 316-9, 341, 363, 375, 402, 473, 521)	496,50		
IXc. Sadaka (17, 60,1 70, 441)	366,50		
IXç. Bahşiş 496-9, 501-13, 527, 544)	1.934		
IXd. İn'âm (18, 24, 59, 80, 92, 138, 173, 189, 192, 196, 199, 202, 204 220, 229, 236, 238-9, 242, 245, 247, 261, 263, 266, 276, 346-8, 360, 367, 398, 426, 428-9, 435, 439, 442, 500, 543, 545-6)	1.271,50		
IXe. Bayramlık (?) (62-9, 71-2)	96		
X. Diğer Giderler		2.293	1,8
Xa. Çeşitli (23, 200-1, 208, 221, 224, 246, 252, 324-6)	1.008,50		
Xb. Gelir İadesi (157, 281, 453, 514)	400		
Xc. Belli olmayan (55, 282, 438, 528)	884,50		
TOPLAM		128.738,25	100,0

1. Defterde 128.737,50 kuruş olarak görünen genel toplamın aslında 0,75 daha fazla olması gerekir: C Bölümü toplamı 8.831,75 olması gerekirken listeye 8.831 olarak geçmiştir.
2. Toplam geliri B-İ Bölümü %10'ları çıkarılmadan 123.600 kuruş kabul edersek toplam giderin de 128.738,25 + 11.656 = 140.394,25 kuruş olması gerekir.

TABLO 4. ANA GELİR VE GİDER BÖLÜMLERİ
(Tablo 2 ve 3'den özet)

GELİR BÖLÜMLERİ	MİKDAR	YÜZDE
I. Adalet işlevi ile İlgili	28.354,50	22,9
II. Tahviller	8.052,50	6,5
III. Aylık ve Kalemiyeler	36.885,50	29,8
VI. Haslardan	11.114	9,0
V. Gümrük	1.765,50	1,4
VI. Eyalet İçinden	6.881	5,6
VII. Şehir Gelirleri	13.849,50	11,2
VIII. Satışlar	7.359	6,1
XI. Alacak Tahsili	5.400	4,4
X. Diğer Gelirler	3.758,50	3,0
TOPLAM	123.600 [111.944]	99,9

GİDER BÖLÜMLERİ	MİKDAR	YÜZDE
I. Merkeze	46.350	36,0
II. Kapı Kethüdası	11.054	8,6
III. Kişisel Masraflar	4.000,50	3,1
IV. Vekilharç/Yiyecek	21.560,50	16,7
V. Kapı Giderleri	13.385,75	10,4
VI. Kapı Halkına Masraf	2.316	1,8
VII. Ulûfeler	16.362,50	12,7
VIII. Börç Ödeme	6.918	5,4
IX. Bahşiş, v.b.	4.498	3,5
X. Diğer Giderler	2.293	1,8
TOPLAM	128.738,25 [140.394,25]	100,0

IV. ÖMER PAŞA'NIN SİYASAL DURUMU

A. Merkez ile İlişkileri

Bir yandan gelir-gider kalemlerindeki notlar, diğer yandan cinslere göre gelir ve gider gruplarının toplam gelir-gider içindeki oranları bize paşanın genel siyasal durumu üzerinde bazı önemli ipuçları sağlıyor. Gider cinslerine göre düzenlenmiş toplam gider tablosuna eğildiğimizde (Tablo 3) bunların yarısına yakın bir kısmının paşanın devlet merkezi ile olan ilişkileri dolayısıyla yapılmış olduğu göze çarpıyor. Paşanın doğrudan rikâb-ı humâyuna gönderdiği paranın yanında merkezden gelen kapıcıbaşı ile adamlarına ve vezir-i azam ağalarına yaptığı harcamalar toplamın %36'sına ulaşıyor. Bu yüzdeye görevi paşanın devlet merkezindeki çıkarlarını kollamak olan kapı kethüdasına yollanan miktarlar ile kapı kethüdası adamlarına yapılan masrafları da (%8,6) katmamız gerekir; böylece bu iki grubun toplamı %44,6'yı bulmaktadır.

Bu gruplarda, hatta bütün gider kalemleri içinde en önemli tek ödeme toplam giderin %27'sini oluşturan 35.000 kuruşluk "rikâb-ı humâyun deyni"dir (Giderler, 273). Bu "borç"un mahiyeti üzerinde biraz durmamız gerekir. Bu yıllarda bazı beylerbeyilerin aynı zamanda "nâzır ve kâbız-ı mâl-ı mukâta'ât ve mâl-ı sâire-i eyâlet" olarak tayin edildiklerini biliyoruz. Bulundukları eyâletin bütün gelir kaynaklarına nezâret eden bu gibi eyalet valileri merkeze bu gelirleri ulaştırmakla yükümlü idiler. Burada incelediğimiz "rikâb-ı humâyun deyni" bu gibi bir irsâliyeyi mi ifade etmektedir? Başbakanlık Arşivinde 1081-83 yıllarını kapsayan gelir-gider ruznamçelerinde Diyarbekir valisi Ömer Paşa'dan alınan böyle bir irsâliye kaydedilmemiştir (halbuki KK 1709 sayılı ruznamçede bu gibi eyaletlerden olan Trablus-u Şam, Basra-Musul, Adana eyaletlerinden, ayrıca Sayda-Beyrut ve Hama'dan gelen irsâliyelere rastlanıyor).[6] Öyleyse Ömer Paşa'nın 35.000 kuruşluk "rikâb-ı humâyun deyni"nin eyalet irsâliyesini değil de başka cins bir ödemeyi, meselâ valilik câizesini gösterdiği düşünülebilir. Diyarbekir valiliğinde üçüncü yılını doldurmakta olan paşanın daha önceki iki yılda da böyle bir ödeme yapıp yapmadığını yani 35.000 kuruşun sadece bir yıllık mı yoksa üç yıllık valiliği kapsayan bir ödeme mi olduğunu bilemiyoruz.

Diğer taraftan KK 1970 sayılı ruznamçede Diyarbekir voyvodası Kürd Mehmed Ağa'dan alınan çeşitli miktarların kaydedildiği görülüyor. Bu ruznamçenin 1082 yılını kapsayan bölümünde "an akçe-i mukâta'ât-ı Diyarbekir", "an akçe-i voyvodalık-ı Diyarbekir", "an akçe-i mukâta'ât-ı voyvodalık-ı Diyarbekir" başlıklarıyla

---

[6] Bu yıllara ait diğer ruznamçeler; KK 1969 (20 Zilkade 1082-23 Zilkade 1083), KK 1970 (20 Cemâzi ül-âhır 1082 - 12 Rebi ül-evvel 1084), KK 2109 (9 Rebi ül-âhır 1082 - 19 Ramazan 1082).

kaydedilen, Kürd Mehmed Ağa'dan 1082 yılı için alınan paraların toplamı 3.356. 536 akçedir.[7] Bu notlardan anlaşıldığına göre Diyarbekir mukataaları herhalde merkezden görevlendirilen bir voyvodaya tevcih edilmiştir; fakat bu voyvoda Diyarbekir beylerbeyine de ayda 1.250 kuruş tutarında "kalemiye" ödemektedir (bak. Tablo 2, III b).

Rikâb-ı humâyun deyninin işlendiği gider kaleminde (273) bu paranın İstanbul'a bir kapıcıbaşı ile gönderildiği belirtilmiştir. İncelediğimiz defterin birçok kaleminde bu kapıcıbaşından bahsedilmektedir. Kendisinin kimliği hakkında tek bildiğimiz 131 sayılı gider kaleminde adının "Defterdarzâde" olarak geçtiğidir. Kapıcıbaşı Defterdarzâde Bey Diyarbekir'e 1081 Zilkadesinde gelmiş (Gelirler, 115), Rebi ül-evvel 1082'de halâ Ömer Paşa'dan harçlık aldığına göre (Giderler, 244) paşanın yanında en az dört ay kaldıktan sonra İstanbul'a gönderilen 35.000 kuruşu alarak dönmüştür. Diyarbekir'de bulunduğu sürece paşa kapıcıbaşıya harçlık vermiş, kendisinin ve adamlarının türlü gereklerini karşılamış, nihayet ayrılmaları sırasında 6.000 kuruş tutan külliyetli bir in'am da vermiştir (bak. Tablo 3, Ib). Bütün bu ödemeler 9.141 kuruşa ulaşmaktadır ki bu meblâğ Sultan ve merkezi hükümet ile ilişkiyi sağlayan kapıcıbaşının önemine işaret etmektedir. Kapıcıbaşı ve adamlarının Diyarbekir'de bulundukları sürede paşanın gelirlerinin toplanmasına da katkıda bulunduklarını gösteren örnekler de vardır (Gelirler, 142, 168).

Defterin kapsadığı süre içinde çeşitli maksatlarla Diyarbekir'e vezir-i azamın da (Köprülü Fazıl Ahmed Paşa) en aşağı dört değişik adamı gelmiş ve paşa bunlara harçlık, in'am, eşya vb. olarak toplam 2.209 kuruş harcamıştır. Bu ağalardan birincisi Mustafa Ağa Ömer Paşa'ya "muhafaza emri" getirmiştir (Giderler, 9, 70, 129); Osman Ağa'nın ise "defterhaneye" (muhasebe kontrolüne?) geldiği kaydediliyor (Giderler, 130, 203). Giderler, 162-5 sayılı kalemlerde adı geçen Ahmet Ağa ile 228 sayılı kalemde söz edilen Topal Ahmed Ağa'nın -- ki bunlar aynı kişi olabilir -- Diyarbekir'e ne gibi bir görevle geldikleri belirtilmemiştir. Sonuncu vezîr ağası Ayvaz Ağa'nın (Giderler, 361, 365, 382, 391, 451-2) ise "sefer niyetine" (?) geldiği (382) kaydedilmiş.

B. Paşanın Eyalet İçindeki Yetkileri

Paşanın eyalet içindeki yetkilerine döndüğümüzde bu hususta önemli bilgileri gelirler kalemlerinden elde edebiliyoruz (bak. Tablo 2). Bir Osmanlı valisinin en önde gelen görevi bölgesinde aşayişi sağlamak ve adaletin yerine getirilmesine uğraşmaktı;[8] Ömer Paşa'nın gelirleri arasında da bu görevi dolayısıyla toplanan gelirler toplamın beşte birini aşmaktadır. Bu tip gelirler arasında cerime ve öşür olarak alınan paralar, özellikle aşiretlerden hatta bazen pişkeş ile birlikte belirtilen maktu cerime ödemeleri ve paşanın doğrudan doğruya baktığı bazı davalardan

---

7 KK 1970, 20 Cemâzi ül-âhır 1082, no. 9, 23-4, 28-9, 38, 47; 21 Şevvâl 1082, no. 1,15.

8 H. İnalcık, "Eyâlet," EI[2].

alınan paralar görünmektedir. Paşanın adamlarının eyaletteki birçok sancakta, hatta Çermik (215, 237), Eğil (13, 88, 148), Kulb (94), Palu (99, 242) gibi ocaklık olan sancaklarda bile cerime ve öşür toplamalarında bulundukları anlaşılıyor.[9] Bu cerime ve öşür toplamalarında kanuna aykırı bazı durumlar da izleniyor.[10] Paşanın gelir kalemlerinde bu gibi kanuna aykırı cerime ve öşür gelirlerinin açık açık kaydedilmesinden 16. yüzyıl kanun anlayışının 17. yüzyılın son çeyreğinde terkedilmeğe yüz tutmuş olduğu düşünülebilir, fakat Ömer Paşa'nın valiliğinden on yıl sonra 1094'de (1682-3) Diyarbekir'e gönderilen özel bir adaletnamede öşür toplamada uyulması gereken bazı ilkeler tekrar belirtilmiştir.

Tanrıya duadan sonra "Padişah-ı alempenah Gâzi Mehmed Han Sultan ibn es-Sultan İbrahim Han (تابه ثراه) hazretlerinin hatt-ı humayun şevket-makrun ma'delet-meşhûnlarıyla Diyarbekir'den ve eyâletinden ref' buyurulan bida' ve mezâlim ve tekâlif-i şakka ve mekârihdir ki tahrir ve beyan olunur" şeklinde başlayan adaletnamede ilk madde şöyledir; "Evvelâ bi-kazâullah-ı teâlâ kendi sun'uyla ateşe yanan ve damdan ve ağaçdan düşenden ve suya gark olandan öşr ve hizmet namına birşey alınmaya."[11] Belgemizde ise bu adaletname hükmüne aykırı Cirid oyununda (171), kayadan (94) ya da attan (193, 241) düşme, suda boğulma (148, 219), gibi kazaen ölümlerde öşür alındığı kaydedilmiştir. (Adalet görevi ile ilgili olmamakla beraber gene adaletnamede kesinlikle yasaklanan diğer bazı gelirlerin de deftere işlenmiş olduğuna bu arada işaret edelim: 14, 63, 103, 207, 256, sayılı gelir kalemleri adaletnamede yasaklanan şeyhlik akçesi, menzil kalemiyesi, zimmi kethüdalarından kaftan bahası alınmasına dairdir.)

Cerime ve öşür toplamasında dikkati çeken diğer bir husus paşa adına çok sayıda kimsenin bu tür gelirlerin toplamasına karışması ve bu kimselere toplanan gelirlerden önemli paylar verilmesidir. Bu kimseler arasında paşanın kapı halkından hazinedar (204), divan efendisi (210), mirahur (109), tüfenkçi (62), delibaşı (186) gibi kişiler, hattâ geçici bir süre paşanın hizmetinde bulunan bölükbaşılar (96) görüldüğü gibi meselâ sancakbeyi (143), alaybeyi (48) gibi eyalet görevlileri de bulunmaktadır. Hattâ diğer bazı kişilerin isimlerinden bunların Diyarbekir âyânı sayılacak kimseler olduktan tahmin edilebilir (Ahmet Çelebi Şeyhzâde, 125; Müftü-

9 Diyarbekir eyâletinin bu devirdeki sancak düzeni için bak. Feridun Bey, **Münşeat-üs Selâtin** (İstanbul 1274), II: 403-7. İmparatorluk idari düzenini gösteren bu liste tarihsi- olmakla beraber 17. yüzyılın ortalarına ait olduğu tahmin edilebilir.

10 Bu konuda genel bilgiler için bak. Halil İnalcık, "Adaletnameler", **Belgeler** II/3-4 (1967), özellikle s. 81-4; Uriel Heyd, **Studies on Old Ottoman Criminal Law**, yay. V. L. Menage (Oxford 1973).

11 Diyarbekir'de Ulu Cami'nin duvarına kazılmış bu adaletmanenin metnini Basri Konyar veriyor: **Diyarbekir Tarihi II (Kitabeler)**, s. 133; Gene Mehmed IV devrinden diğer bir eyâlet adaletnamesi de 1 Muharrem 1081 tarihli, Erzurum'da Lala Mustafa Paşa Camii'nin son cemaat yerinde taşa kazınmış Erzurum adaletnamesidir: Konyalı, **Erzurum Tarihi**, s. 233.

zâde, 171; Hacı İbrahim Çınarzâde, 206). Gene cerime ve öşür toplama işine girişen bir imamın (219, 221, 224-6, 237) bunu paşanın kapısının bir mensubu olarak mı yürüttüğü anlaşılamıyor. Çeşitli kimselerin pay alarak cerime ve öşür toplamağa çıkmasının herhalde suistimale çok açık bir durum olduğunu düşünebiliriz.

Diğer gelir türlerine geçtiğimizde Ömer Paşa'nın çeşitli sancaklarda tımarlardan, zeametlerden, hattâ Eğil (42), Tercil (204), Harput (205), Cezire (259), Palu (311) gibi kimi normal Osmanlı sancağı, kimi hükümet-ocaklık olan çeşitli sancakların beylerinden tahvil parası aldığını görüyoruz. Tahvil akçesinin sancak müteselliimi (182) ve aşiret beylerinden de (315) alındığı kaydediliyor. Ayrıca Diyarbekir'deki kul gediklerinin tayinlerinde de paşa'ya tahvil ödenmektedir. Bu kayıtlardan anlaşılıyor ki paşa eyaletindeki her türlü resmi tayini ya doğrudan kendisi yapmaktadır, ya da sancak beyliği gibi daha önemli tayinlerde sözü geçmektedir. Bu durum ise 17. yüzyılda eyalet valilerinin yetkilerinin 16. yüzyıla göre önemli ölçüde artmış olduğunun kuvvetli bir belirtisidir.

Aylıklar ve kalemiyeler bölümünde görülen gelirlerin çoğu da paşanın eyaleti içinde merkezi hükümet adına gelir toplayan ya da görev yapan kimselerden aldığı paylardan oluşmaktadır. Bu gibi kişilerden Diyarbekir voyvodası Kürd Mehmed Ağa'nın adı yukarıda geçmişti. İncelediğimiz defterin Gelirler kısmında 42, 49, 70, 204, 255, 280-1, 329 sayılı kalemlerde kendisinden "Voyvoda Mehmed Ağa" ya da "Kürd Voyvoda" olarak bahsedilen Diyarbekir voyvodasının aylık 1.250 kuruşluk voyvoda kalemiyesinin yanında paşaya avârız ve bedel-i nüzül kalemiyesi de ödediği ve bazı sancak ve zeamet tahvil parasını da paşa adına tahsil ettiği görülüyor (bak. Gelirler, 49: voyvodanın oğlu Yunus Bey de damga eminidir). Gelirler, 86 ve 328 sayılı kalemlerde adı geçen ve paşaya ayda 4 kuruş ödediği anlaşılan Çaşka subaşısı da aslında İstanbul tarafından görevlendirilen ve merkeze ödemelerde bulunan bir subaşıdır.[12]

Diğer taraftan "şehir" subaşısından aynı zamanda "şehir hasları ağası" olarak da bahsedilmektedir (Gelirler, 50, 329); buradaki "has" terimi şehir subaşısının doğrudan doğruya paşaya tahsis edilmiş şehir (ihtisâb?) gelirlerini paşa adına toplamak üzere paşa tarafından görevlendirildiğini belirtiyor. Fakat bu şehir subaşısı da paşaya her ay belli bir miktar (600 kuruş) ödediğine göre herhalde paşa adına bir mültezim şeklinde görev yapmaktaydı. Şehir subaşısının paşaya ödediği aylığın yanında Diyarbekir esnafından çeşitli diğer gelirler de alınmakta idi; bunlar arasında önemli bir yer tutan şeyhlik akçesi 1094 Diyarbekir adaletnamesinde yasaklanmıştır. Şehir zimmîlerinden toplanan ve bir tek kalemde gösterilen 9.384 kuruşluk kışlak akçesi ise şehir subaşısı aylıkları dışında toplam şehir gelirlerinin üçte ikisini oluşturan önemli bir gelir olarak göze çarpıyor; bu verginin de klâsik Osmanlı vergi düzeninde yeri olmayan bir "bid'at" olduğunu söyleyebilirz.

---

12 KK 1970, 15 Ramazan 1082, no. 61: "An akçe-i mukâta'ât-ı Çaşka der Diyarbekir an vâcib-i sene (boş), der uhde-i Halil Efendi an yed-i Yusuf Ağa - 1.000.000 akçe".

V. KAPI HALKI

Herhangi bir Osmanlı paşasının kapı halkını devamlı kapı halkı ve sekbanlar olarak iki grupta ele almak doğru olur. Devamlı kapı halkı dediğimiz grup da kendi içinde enderun (iç ağaları) ve birun olarak ikiye ayrılıyor. Bu ayırımların Ömer Paşa'nın gider kalemlerine bir derecede yansıdığını görüyoruz. Ulûfe giderleri ve paşa azlolunduktan sonra Diyarbekir'den ayrılırken verilen yola çıkma bahşişi (tarahhul, tarahhule) kayıtlarından paşanın kapısının düzeni ve kapı halkının sayısı hakkında bilgi edinebiliyoruz.[13]

A. Devamlı Kapı Halkı

Devamlı kapı halkı mensuplarından bazılarına ulûfe ödenmediğinden[14] paşanın maiyeti hakkında en ayrıntılı bilgiler ulûfe giderlerinden çok "tarahhul" ("yola çıkma") bahşişi kayıtlarından çıkmaktadır. "Tarahhul" bahşişi alan gruplar, bazen her grubun başı ayrı olarak aşağıda gösterilmiştir.

kalem no. 496. 1 baş ve 17 seyis
497. 1 ve 14 harbende
498. 1 ve 16 serbân
499. 46 sarrâc, yedekçi, vb.
500. 1 matbah emiri
501. 11 حكام (?) ve meş'aleci
502. 6 aşçı
503. 2 pazara giden
504. 6 kilerî
505. 1 ve 14 mehterân-ı alem
506. 1 baş, 1 kethüda ve 22 çaşnigîr
507. 4 mataracı ve tüfenkçi
508. 1 ve 4 şatır
509. 4 kapıcı
510. 1 silahtar ve 5 bayraktar
511. 1 ve 2 alay çavuşu
512. 1 taşra çukadar
512. 16 sofracı
513. 16 mehterân-ı hayme

---

13 Buradaki bilgiler aynı yıllarda kaymakam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın kapı halkı hakkında Antoine Galland'ın verdiği bilgilerle karşılaştırılabilir: **İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar**, II: 1673, çev. Nahid Sırrı Örik (Ankara 1973) s. 132-42.

14 Galland'ın Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın kapı halkının gelirleri hakkındaki notları şöyle özetlenebilir: İç ağalarına düşük bir aylık ücret verilmektedir (s. 133); birun mensuplarından kethüda, divan efendisi, mektupçu, kapıcılar kethüdası, telhisci, mirahur ve vekilharç, kapıcıbaşılar ve kapıcılar aylıksızdır (s. 135-6); enderûn ve birûn'da en yüksek rütbeli altı kişi paşanın haslarından önemli paylar almaktadır (s. 141-2); diğer birûn halkı ve "milisler" (seymen ve deliler) ayda 3-12 kuruş arasında değişen ücret (s. 135-6, 138) alıyorlar.

Bu gruplarda sayılanların toplamı 220 kişidir. Ayrıca ulûfe ödemeleri arasında 29, 78, 182, 249, 337 ve 495 sayılı kalemlerde "karakullukçıyân ve gılmân-ı enderun"a verilen ulûfeler kaydedilmiştir (bunlara bazen mataracı, tüfenkçi, şatırlar ve alem mehterlerinin de katıldığı görülüyor). 29 sayılı kalemde bu gruptaki 125 kişiye 1081 Recec ulûfesi olarak 1.197 kuruş ödendiği belirtiliyor iki kişi başına ortalama aylık 3,2 kuruş etmektedir. Bu bilgileri özetlersek Ömer Paşa'nın devamlı kapı halkının ulûfe ve bahşiş almadıklarından sayıları belirsiz yüksek rütbeli birûn âmirleri, 125 "gılmân-ı enderun ve karakullukçıyân" ile 200 civarında daha aşağı rütbede birûn görevlilerinden oluştuğu ortaya çıkıyor.

B. Geçici Kapı Halkı

Divânelere, bölükbaşılara ve sekbanlara yapılan ulûfe ödemelerinden paşanın geçici kapı halkı hakkında elde ettiğimiz verileri özetlemeğe çalışalım. 1. Divâneler. Bu gruba ödenen ulufeler 22, 76, 231, 332 ve 525 sayılı gider kalemlerinde kaydedilmiştir. (22 ve 76 sayılı kalemlerde 1081 Recec ulûfesi yanlışlıkla iki defa işlenmiştir.) Bu kalemlerdeki tutarların aylık ortalamalarının değişiklikler göstermesi herhalde ulûfe ödenen divânelerin sayısında olan artış ve eksilişlerden ileri gelmektedir. 527 sayılı kalemde 24 divâneye tarahhul bahşişi ödendiği belirtiliyor; hemen hemen aynı zamanda 525 sayılı kalemdeki Cemâzi ül-âhır ve Receb 1082 ulûfesinin de aynı sayıda divâneye ödendiğini kabul edersek divânelerin kişi başına aylığı ortalama 3,3 kuruş olarak beliriyor. Divâneler hakkında belirtmemiz gereken diğer bir husus bunların aşağıda inceleyeceğimiz bölükbaşı ve sekbanların aksine paşanın hizmetinde daha uzun süre bulundukları-dır.

2. Bölükbaşılar. Bölükbaşılara ulufe ödemeleri, bölükbaşıların paşanın hizmetine giriş ve çıkışları ile hizmet süreleri Tablo 5'de gösterilmiştir. Bu tabloda kuvvetle göze çarpan bir durum bölükbaşıların sık sık iş değiştirmeleri oluyor. Dokuzu 1671 baharında, dördü 1671 Kasım'ında paşa azledildiği sırada olmak üzere onüç bölükbaşının defterin işlendiği sürece Ömer Paşa'nın hizmetinden ayrıldığı kaydediliyor (Tablo 4'de 2-8, 10-1, 15-8 sıra numaralı bölükbaşılar). Ayrıca Tablo 4'de 1 ve 12 sıra numaralı Receb ve Ahmed Bölükbaşıların ulûfeleri ay ortasına kadar hesaplandığından ve bu kişilerin adları daha sonra hiç görünmediğinden bu iki bölükbaşının da kesinlikle belirtilmemekle beraber işten çıkmış olduklarını tahmin edebiliriz. Bunların dışında Tabloda 9, 13, 22 ve 23 sıra numaralı dört bölükbaşının da son aylığının ayın kesri olduğu göz önünde tutulursa bunların da paşanın azli dolayısıyla hizmetten ayrılmış oldukları uzak sayılmayacak bir ihtimaldir.

73 sayılı kalemde adı geçen, tabloda 2-5 sıra numaralı dört bölükbaşıdan "eskiden olan" diye söz edilerek defterin işlenmesine başlanmadan önceden beri paşanın hizmetinde oldukları belirtiliyor. Ulûfeleri defterin başlangıç tarihi olan Receb 1081'den başlayan diğerlerinin ise daha sonra paşaya kapılandıkları

Tablo 5. Bölükbaşılara Ulûfe Ödemeleri

AYLAR	1081							1082								
BÖLÜKBAŞILAR (KALEM NUMARALARI)	CA	Rec.	Şab.	Ram.	Şev.	ZK	ZH	Muh.	Safer	RE	RA	CE	CA	Rec.	Şab.	Ortalama Aylık Esedi Kuruş
1. Receb (21)	u	u	u	k(?)												100
2. Hacı Yusuf (73, 112)	u	u	u	u	u-ç											64,5-48,5
3. Deli Ahmed (73, 112)	u	u	u	u	u-ç											64,5-48,5
4. Kör Hüseyin (73, 112)	u	u	u	u	u-ç											64,5-48,5
5. Küçük Hüseyin (73, 112)	u	u	u	u	u-ç											64,5-48,5
6. Bekir (74, 214)		u	u	u	u	u	k-ç									64,5-80
7. Mehmed (74, 216)		u	u	u	u	u	k-ç									64,5-80
8. Veli (75, 179)			u	u	u	u	u-ç									96,5-64,5
9. Kara Ali (75, 217, 333, 464)			u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	k(ç?)	96,5-98 74-97
10. Şaban (179)				u	u	u	u-ç									64,5
11. Hüseyin (215)				u	u	u	k-ç									80
12. Ahmed (257)											u	k(ç?)				89
13. Kaplan Paşalı Ali (334, 463)												k	u	u	k(ç?)	73,5-97
14. Başbölükbaşı (335)									k	u	u	u	(ç?)			113
15. Şahin (444)													u	u-ç		86,5
16. Ali (444)													u	u-ç		86,5
17. "Diğer" Şahin (444)													u	u-ç		86,5
18. Ali (457)													u	u	u-ç	86
19. Çelenkli (458)													u	u	u	76
20. Pehlivan (459)													u	u	u	76
21. Mehmed (460)													u	u	u	76
22. Muslu Paşalı Ali (462)													u	u	k(ç?)	97
23. Deli Ahmed (465)													u	u	k(ç?)	97

Not: u: ulûfe ödenen aylar, k: Kısmi ödeme, ç: işten çıkmış

anlaşılıyor. Bu gibi kişilerin bazıları da bir buçuk ay ile beş buçuk ay arasında değişen bir süre sonra paşanın hizmetinden ayrılmışlardır. Tablo 4'de maiyyetinde genellikle sekiz-on kadar bölükbaşı bulunduran paşanın 1082 başlarında (Mayıs-Ağustos 1671) ancak bir-iki bölükbaşı ile yetindiğini görüyoruz. 1081 sonlarında paşanın hizmetindeki bölükbaşıların Eşni ve Karakeçili seferi dolayısıyla işe alındıkları, seferden sonra da bunlara yol verildiği tahmin edilebilir. Cemâzi ül-âhır 1082 (Ekim 1671) de on bölükbaşı birden alınması da herhalde paşanın Arap seferi dolayısıyla olsa gerektir; sefer biter bitmez bu bölükbaşıların çoğuna, belki de hepsine, yol verilmiştir.

Saptayabildiğimiz diğer iki durum da bölükbaşıların sık sık iş değiştirmekte olduğu, yani iş seyyâliyetinin (mobilitesinin) yüksek olduğu gözlemine uygundur. 1671 sonbaharında işe alınan Ali isimli ikisi (13 ve 22 sıra numaralı), herhalde bu sıralarda Ali ismi çok yaygın olduğundan öbür Ali bölükbaşılardan ayırdedilmek üzere lakap olarak "Kaplan Paşalı" ve "Muslu Paşalı" diye, yani herhalde Ömer Paşa'nın hizmetine gelmeden önceki efendilerinin adlarıyla tanınıyorlar. Diğer bir örnekde 3 ve 23 sıra numaralı Deli Ahmed adlı bölükbaşıların aslında aynı kişi olduğu düşünülebilir. Öyleyse bu Deli Ahmed bölükbaşının bir süre Ömer Paşa'nın hizmetinde bulunduktan sonra Şevvâl 1081'de ayrılmış, altı ay boşta kaldıktan ya da diğer bir kapıda hizmet ettikten sonra Cemâzi ül-âhır 1082'de tekrar paşaya kapılanmış olduğu görülüyor. Bu örnekler bölükbaşıların iş sürelerinin nisbeten kısa olduğunu, paşa kapılarının düzeninde bölükbaşıların devamlı kapı halkının aksine belirli maksatlar için işe alınan geçici kimseler olarak göründüğünü ortaya koyuyor.

Bölükbaşıların ulûfe miktarlarına eğildiğimizde adam başına ulûfe miktarının 50 kuruş ile 113 kuruş arasında değiştiğini görüyoruz. Kişiler arasındaki farklılıklar çeşitli şekillerde açıklanabilir: kıdem ve yararlılık gibi. Aynı kişinin bir ödemeden diğer ödemeye ulûfesinin yükselmesi de aylığının arttırılması yüzünden olabilir. Buna karşı 73 sayılı kalemde ayda ortalama 64,5 kuruş alan 2-5 sıra sayılı dört bölükbaşının 112 sayılı kalemde 48,5 kuruş almasını açıklamak güç oluyor; bu kişilerin 112 sayılı kalemdeki ulûfe ödemesiyle işlerine son verildiğini bildiğimize göre son aylıklarının ayın tamamını kapsamadığı düşünülebilir.

3. Sekbanlar. Gider kalemleri arasında sekbanlara ulûfe ödemeleri ile ilgili iki kalem vardır. Bunlardan 30 sayılı birincisinde dokuz bayraktan işten çıkarılan neferlerin Cemâzi ül-evvel-Ramazan 1081 ulûfesi olarak 1.014 kuruşluk bir toplam gösterilmiş ve bu toplamın yanına "fi yevm 5" şeklinde bir not eklenmiştir. Bu notta belirtilen herhalde bir sekbanın günde 5 akçe aldığıdır (yoksa incelediğimiz defterde temel para birimi kuruş olduğu için bu notu da günde 5 kuruş olarak alırsak sekban ulûfesinin ayda 150 kuruş alması gerekir!).[15] Günde 5 akçeden

---

15 Ulûfe birimi olarak günde akçe hesabının hiç olmazsa 17. yüzyılda kullanılmağa devam ettiğini gösteren örnekler için bak. Mustafa Cezar, **Osmanlı Tarihinde Leventler** (İstanbul 1965), s. 358-9.

sekban ulûfesi ayda 150 akçe, yani kuruşun 120 ya da 130 akçeden hesaplanmasıyla 1,15 ya da 1,25 kuruş olarak beliriyor. Buna göre 30 sayılı kalemde işten çıkarıldığı kaydedilen neferlerin sayısını 200-225 olarak hesaplayabiliriz.

Sekbanlara ulûfe ödemesinin kaydedildiği ikinci kalemde (no. 522) belirsiz sayıda sekbana belirsiz bir süre için 40 kuruş ödendiği belirtilmiştir. İlginç olan durum Ramazan 1081/Ocak 1671'de işten çıktığı kaydedilen neferlerden sonra Ömer Paşa'nın Diyarbekir'den ayrıldığı sırada (Ekim 1671) yapılan bu 40 kuruşluk ödeme dışında defterde başka hiçbir sekban ulûfesinin işlenmemiş olmasıdır. Bu süre içinde, yani Ocak 1671'den paşanın Ekim'de azledilmesine kadar, özelle 1671 sonbaharındaki Arap seferi göz önünde tutulursa, paşanın emrinde hiç sekban bulundurmamış olduğu düşünülemez. Öyleyse, bu sekbanların ulûfe ödemelerinin listede geçmemesinin sebebi nedir? Acaba bu sebeb özellikle 1671 sonbaharında işe alınan bölükbaşıların kendi sekbanlarını kendi getirmesi ve bunların geçimini kendi ulûfesiyle sağlaması olabilir mi? Mustafa Cezar'ın levendler üzerindeki araştırmalarından 18. yüzyılda miri levendlere ayrı ayrı bahşiş ve ulûfe ödendiğini biliyoruz,[16] paşaların sekbanlarına da aynı şekilde ödeme yapılmış olduğu en akla yakın ihtimal sayılmalıdır. Gene de 17. yüzyıldaki durumun, ya da Diyarbekir yöresindeki şartların değişik olabileceği düşünülebilir. Şimdilik 17. yüzyılda paşa kapılarında görev alan bölükbaşıların kendi sekbanları ile hizmet görmelerinin ihtimal dahilinde olduğunu kayd edelim ve bu noktanın ancak diğer araştırmalarda da doğrulandıktan sonra kesinleşebileceğini belirtelim.

VI. SONUÇ

MAD 6786 sayılı defterin çeşitli açılardan incelenmeğe müsait olduğu ve çok yönlü verileri kapladığı açıktır. Bu çalışmada belgenin sağladığı bilgiler özellikle bir onyedinci yüzyıl beylerbeyinin siyasal konumunu açıklayabilmek amacı ile ele alındı.

Vezir Ömer Paşa'nın muhasebe defterinin incelenmesinden çıkan sonuç çok açık vè kesindir. Onyedinci yüzyılda bir eyalet valisinin durumu daha önceki yüzyıllardaki meslekdaşlarına göre çok daha güçlüdür.[17] Bu gerçeğin ilk ve kesin belirtisi Ömer Paşa'nın resmi gelirinin boyutlarıdır. Onaltıncı yüzyılda beylerbeyilerin kendilerine ayrılan haslardan elde ettikleri gelirler bir milyon akçe civarında idi. Ömer Paşa'nın 1670-71'de Diyarbekir eyaletindeki resmi

---

16 **Osmanlı Tarihinde Levendler.** s. 356.

17 Sancakbeylerinin ve beylerbeylerinin durumlarında 1550'den 1650'ye olagelen değişimlerin daha genel bir incelemesi **Sancaktan Eyalete** adlı doçentlik tezimin (İstanbul 1975) konusunu oluşturuyor. Bu tez 1978 içinde Boğaziçi Üniversitesi yayınları arasında yayınlandı.

gelirleri ise onaltı milyon akçeyi aşıyor.[18] Bu gelir artışı onaltıncı yüzyılın ortalarından sonra gittikçe şiddetlenen enflasyona bağlanamaz sadece. Osmanlı ülkesini sarsan enflasyonun oranı %500'ü aşmamıştır; oysa Ömer Paşa'nın geliri 1550 yıllarındaki bir Diyarbekir beylerbeyine göre %1.600 daha fazladır.[19] Diğer bir deyişle paşanın gelir artışı, enflasyon hızının üç katından fazla olmuştur; sırf parasal açıdan Ömer Paşa bir onaltıncı yüzyıl valisinden üç kat daha güçlüdür.

Ömer Paşa'nın siyasal otoritesinin niteliği açısından gelir ve giderlerinin sadece boyutlarını değil niteliklerini de göz önünde bulundurmak gerek. Paşanın gelirlerinin üçte birinden fazlası eyaletinde bulunan devlet görevlilerinin tayinlerinde aldığı tahvil akçeleri (Tablo 4, Bölüm II, %6,5) ile aylık ve kalemiyelerden (Tablo 4, Bölüm III, %29,8) oluşmaktadır. Beylerbeyi eyaletindeki tımarlıların, zaimlerin, aşiret beylerinin, hatta sancakbeylerinin, bir yandan da Diyarbekir şehrindeki kul ocağı mensuplarının ve esnaf ileri gelenlerinin tayinlerini gerçekleştirmekte, ya da hiç olmazsa İstanbul'daki girişimleri sonucunda sağlamaktadır. Bunun karşılığında aldığı tahvil akçesi paşanın eyaletindeki yetkisinin önemli bir belirtisi sayılmalıdır. Ayrıca çok sayıda devlet görevlisi elde ettikleri gelirlerden bir payı da aydan aya paşaya ödemektedirler. Hatta Diyarbekir'deki devlet gelirlerini toplayıp İstanbul'a göndermekle yükümlü voyvoda, bir yıl içinde İstanbul'a gönderdiği benim saptayabildiğim kadarı 3.356.536 akçenin hemen hemen üçte ikisine yaklaşan 1.950.000 akçelik bir miktarı (ayda 1.250 kuruşx12 ay x130) Ömer Paşa'ya vermiştir.

Paşanın gelirleri arasında bazı kalemler miktarca küçük olmakla beraber nitelik bakımından dikkati çekiyor. Devletin, seferlerine katılmayan ya da katılmalarına gerek görülmeyen tımarlılardan 1650 civarında "bedel-i tımar" adı altında bir vergi almağa başladığı biliniyor. Aynı şekilde Ömer Paşa'nın da eyaleti çevresinde bazı tımarlılara kendi açtığı bölgesel seferlere katılmamaya izin vermek karşılığında "seferden af akçesi" topladığı görülüyor. (Tablo 2, Bölüm Xc).

Bütün bu örnekler paşanın eyaleti içindeki otoritesinin belirtileridir. Paşa kendisine ait olan gelirlerin toplanmasında yetkisini ve toplanan gelirlerden oranı değişen bir hisseyi kendi seçtiği kişilere verebilmektedir. Bu kişiler arasında paşanın kapı halkı, merkezden atanan ya da geçici bir görevle merkezden gönderilen devlet memurlarıyla beraber Diyarbekir âyânı da görülmektedir.

---

18 Onaltıncı yüzyılda sancakbeyi ve beylerbeyi hasları için Aynı Ali Efendi'nin raporuna bak.: Topkapı Sarayı Kütüphanesi, E.H. Yzm., v. 350b-383b. Ömer Paşa'nın geliri: 123.600 x 130=16.068.00 akçe (paşanın gelirini %10 kesintiler çıkarılmadan önceki toplam olarak kabul etmek, kesintileri ise giderlere eklemek gerekir).

19 Onaltıncı yüzyıl sonu-onyedinci yüzyıl başı enflasyonun Osmanlı ülkesindeki etkisi için bak. Ömer Lütfü Barkan, "The Price Revolution of the Sixteenth Century: A Turning Point in the Economic History of the Middle East," **International Journal of Middle East Studies** 6/1 (Ocak 1975), 3-28.

Eyaleti içindeki yetkisi neredeyse mutlak edenebilecek derecedeyken İstanbul'a ve sultanın temsilcilerine karşı paşanın boynu kıldan incedir. Bu durum, "rikâb-ı humâyun deyni" olarak gönderilen 35.000 kuruşluk miktardan, ve paşanın bir yandan İstanbul'daki kapı kethüdasına gönderdiği paralar bir yandan da merkezin temsilcisi olarak Diyarbekir'e gelen kapıcıbaşıya ve vezirazam ağalarına yaptığı masraf ve ödemelerden anlaşılıyor. Paşanın toplam giderinin yarısına yakın kısmı merkez ile ilişkilerine sarfolunuyor.

Çalışmamızın sonucu kısaca özetlenebilir. Onaltıncı yüzyılda Osmanlı sultanı imparatorluğunun her köşesindeki büyük-küçük görevlileri doğrudan doğruya tayin edip herbiri ile ilişkileri ayrı ayrı sürdürmekteydi. Diyarbekir beylerbeyi Ömer Paşa örneğinden anlaşıldığına göre onyedinci yüzyılda ise sultan artık sadece eyaletin idaresinde neredeyse tamamen serbest olan beylerbeyini muhatap kabul ediyor. Paşa İstanbul'a câizesini gönderdikçe, sultanın gözü-kulağı kapıcıbaşıları hoş tuttukça, kapı kethüdası yoluyla İstanbul'da sözünü duyurdukça eyaleti içinde istediği dengeyi kurarak, istediği ile işbirliği yaparak görevini sürdürüyordu. Yetkileri arttırılmış Osmanlı beylerbeylerinin yerli âyânla işbirliği, onsekizinci yüzyılda taşradaki siyasal dengenin giderek değişmesine, âyânın kuvvetlenmesine yol açacaktır.

I. INTRODUCTION

The document presented in this study is an accounting register of 27 pages, preserved in the **Başbakanlık Arşivi** (hereafter BA), numbered MAD 6786 in the collection of finance registers still known under the rubric of **maliyeden müdevver** (or sometimes as **maliye ahkam defterleri,** registers of financial decrees; hereafter MAD). The register lists the individual items of income and expenditures of vezir Silahtar (Koca, Hacı, Öküz) Ömer Paşa, during the period 16 Receb 1081 - 29 Cemazi ül-âhir 1082 (30 November 1670 - 2 November 1671), almost the whole of the paşa's third and last year as governor of Diyarbekir province.

It has been noted that Ottoman archives contain private accounts of high officials as well as state papers. Some examples of such private documents are BA, Kamil Kepeci Classification (hereafter KK), number 717: the annual income and expenditures of grand vezir Semiz Ali Paşa for the year 1560-1; BA, KK. 1865: annual accounting of the **beylerbeyi** of Erzurum for the year 962-3 (1556-7) and BA, KK. 2286: one month's accounting (Zilhicce 1006/July 1598) of the **beylerbeyi** of Gence (? Piyale Paşa).[1] These lists in the Kepeci classification are summary accounts; the incomes and expenditures are given under separate headings; only the totals appear for categories such as official **(has)** income, kitchen expenses, gratuities, etc.

The register MAD 6786 which is studied here is of a very different character. In Ömer Paşa's accounting the incomes and expenditures are not presented in totals; each item is entered in rough chronological order. Unlike the earlier ones, the present register is a very valuable source which provides information on a variety of subjects because a) it contains 332 items of income and 549 items of expenditure, b) in most items the nature of the particular income and expenditure is explained in some detail, c) in many cases the persons involved in collecting the revenues and paying out the expenses are identified. The close scrutiny of the various entries provides clues for the explanation of political problems such as the extent of the authority of the governor in his province, his relations with the central government, the structure of his household, or economic topics

---

[1] The summary accounts of Semiz Ali Paşa (in BA, KK 717) were studied in a B.A. thesis at İstanbul University, Faculty of Letters: Osman Elanalı, "H. 986'e ait Varidat ve Masarifat Muhasebesi İcmal Defteri" (October 1974). I intend to publish registers KK 1865 and KK 2286 in the near future.

such as the prices of various goods and services, the guilds of the city of Diyarbekir, the nature and dimensions of interregional and international trade.

I came across register no. MAD 6786 when I was conducting research on the political and economic position of Ottoman governors in the 16th and 17th centuries. In this study, too, I will concentrate on those aspects of the document which have a bearing on the political position and relations of Vezir Ömer Paşa as a governor. However, the nature of the document is such that it can be analyzed from different points of view; there may be researchers who prefer to approach it from different angles, and study its data employing different methods. Keeping in view such a possibility, I decided to bring the document to the attention of other researchers. So that such researchers may resolve for themselves the reading of passages which defeated me, I give the facsimile of the document. In the hope that readers with a more limited knowledge of the original script may study it I also give a transcription in modern Turkish ortography. As the facsimile of the text is provided I refrained from employing a standard transliteration; rather I tried to keep the flavor of the original as much as possible: I kept variant spellings (for example, **gedik** and **gedük**) wherever they occurred. I was careful also to preserve some of the non-standard conventions of the scribe (e.g., **cemâzi'l-ûla**). To facilitate reading and comprehension, I corrected certain deficiencies of the text with minor additions in brackets. Again to aid the reader I added numbers to entries in the transcribed text. I indicated in parentheses after each item of income or expenditure under which category that particular item appears in the summaries I have prepared (Tables 2 and 3. There are also cross-references to item numbers under each category in the tables).

II. VEZİR ÖMER PAŞA

A. The Paşa's Identity

We learn from the notes in **Sicill-i Osmani** that Ömer Paşa received his training in the **enderun,** that he attained the highest rank of **silahtar** there in Cemâzi ül-evvel 1072/December 1661-January 1662, and that he left palace service in Şaban 1074 /March 1664 as governor of Egypt with the rank of vezir.[2]

---

2 Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî** (İstanbul 1908-11) III: 588, and in the list of swordbearers (**silahtarlar**) IV: 728. Cf. Silahtar Fındıklılı Mehmed Ağa, **Zeyl-i Fezleke** (İstanbul 1928) I: 221: Ömer Paşa's predecessor as **silahtar,** Çerkes Kenan Ağa was sent forth from the palace as governor of Diyarbekir on 1 Cemazi ül-evvel 1072; Ömer Ağa was appointed to Egypt on 3 Şaban 1074. The nickname of Ömer Paşa is given as "Öküz" (the ox) in Silahtar (I: 553) and in **Sicill-i Osmani,** as "Silahtar" and "Hacı" in Basri Konyar, **Diyarbekir Tarihi** (Ankara 1936) III: 257, and as "Koca" in İbrahim Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi** (İstanbul 1960) p. 552.

He was dismissed from that post in Şaban 1077/January-February 1667 (in Silahtar, I: 432, on 18 Receb 1077), and was out of office for two years until he was appointed governor of Diyarbekir in Şaban 1079/January 1669. The paşa remained at Diyarbekir until 1 Recep 1082/3 November 1671 (Silahtar, I: 564); our document covers the last year of this term of office. After this Ömer Paşa twice served as governor of Erzurum, of Van twice, of Bagdad three times, of Diyarbekir once again. He died while travelling from Van to take up office in Erzurum during the year 1102 (began 5 October 1690).

In his seventeenth-century chronicle of Bagdad, Nazmizâde Murtazâ mentions Ömer Paşa as governor of Bagdad: Ömer Paşa was a capable administrator, according to Murtazâ who goes on to praise the paşa's generosity for repairing the tombs of Abu Hanife and of Abu Yusuf, and the caravansaray known as Azad Hanı. The paşa further built a **medrese** in the city and a caravansaray between Bagdad and the village of Bihruz (جسر).[3] The biographical notice in the **Sicill-i Osmâni,** too, tells that he was "a great vezir, mature, intelligent and competent."

Such is our knowledge of Ömer Paşa. It may be noted that during the twenty-six years from the time he left palace service until his death, he continuously held posts in the eastern and southern regions of the empire. During the same period (1664-1690) the main external problems of the empire were in the north and west. The chronicles of the period, too, concentrate their attention, quite naturally, on the conquest of Crete (1669), the Ukrainian campaigns (from 1672), the siege of Vienna (1683) and the long war that followed it. The main figures of the chronicles are those Ottomans who were prominent in these campaigns. The Safavi frontier, generally quiescent, is rarely mentioned. Why was Ömer Paşa away from the major arenas of Ottoman history during those decades when the power and might of the empire were directed against enemies in central and eastern Europe? Was it because he was not valued as a commander that he did not take part in the campaigns on the western and northern fronts? Or did he remain on the eastern flank because he was deemed a competent administrator, able to protect the empire from any potential threats there? In other words, does he go unmentioned in Ottoman chronicles because he was a minor figure, or did he miss the chance to appear on the stage of history, stationed in the east as a trustworthy guardian of the empire?

B. Ömer Paşa as Governor of Diyarbekir

There are some hints in our register about the paşa's activities in his last year in Diyarbekir. It is noted in the headings of both the income and the expen-

[3] **Gülşen-i Hulefâ** (İstanbul 1143), 103b-106b. Ömer Paşa built a fountain in Erzurum: Konyalı, **Erzurum Tarihi,** p. 170-1.

diture sections that the register was started on 16 Receb 1081/30 November 1670, when the paşa set out on the "Karakeçilü and Eşni campaign," leaving a Mustafa Efendi as **mütesellim** (deputy) in Diyarbekir. We do not know why the paşa had to go on campaign against these tribes near Diyarbekir, nor what he accomplished. Although there is no specific mention of how long the campaign lasted, the way entries were recorded, specifically the headings of sections A and B, Incomes, indicate that the paşa was back in Diyarbekir on 10 Ramazan 1081/22 January 1671.

The following autumn, just before he was dismissed from the governorship of Diyarbekir, the paşa apparently went on an "Arab campaign," again in his own region. This time an Ahmed Ağa was left as **mütesellim** in Diyarbekir (Expenditures, nos. 472, 488); this person may be identified as either **şehir subaşısı** Ahmed Ağa (Incomes, no.50) or **has ağası** Şerif Ahmed Ağa (Incomes, no. 293). The fact that revenues collected in connection with this campaign were recorded under Cemâzi ül-âhır 1082/October 1671 (Incomes, sections I and J, nos. 273, 275, 287, 291-2, 295-6, 310) is an indication that the "Arab Campaign" took place during that month. It can also be noted that nine new **bölükbaşı** (mercenary captains) were employed in this month for the campaign; we shall return to this subject below, when we consider the organization of the paşa's household. Some items of revenues listed above concern monies received from persons and groups in return for permission not to take part in the campaign: five **timar**-holders of the retinue of İskender Paşazade (no. 273), the **mütesellim** of Siirt (no. 287), the **timar**-holders of Çemişkezek (no. 291) and of Çapakçur (no. 310) were excused from the campaign. This information, and the fact that the paşa levied a "campaign supplies contribution" **(ordu pazar akçesi,** no. 275) on the city of Diyarbekir indicate that, in addition to augmenting his own household troops, Ömer Paşa mobilized the military and financial resources of his province for purposes of this "Arab campaign." Numerous expenditure items are also related to campaign expenses. Some of these items give the names of camp sites as the paşa moved south: Battaltepe (no. 428), Göksu (435), Şeyh Zuli (436), Herzem (437, 439, 443-4, 452) and Mardin (440).[4] While we can discover such details about the "Arab campaign" its duration and results remain obscure.

As the title of the register indicates, Ömer Paşa's term of office was terminated on 29 Cemâzi ül-âhır 1082 and the new governor, Çuhadar Arnavud Hasan Paşa was appointed as of 1 Receb 1082/3 November 1671 (Silahtar, I:564). It appears, however, that Ömer Paşa lingered on in Diyarbekir until the middle of Receb

[4] The Göksu and Şeyh Zuli posts were between Diyarbekir and Mardin: Halil Sahilliğlu, "Dördüncü Murad'ın Bağdad Seferi Menzilnamesi: Bağdad Seferi Harp Jurnali," **Belgeler** II/3-4 (1965), pp. 22-3 and map.

(Expenditures, no. 288, 430, 448, 454). In the meantime the **mütesellim** of the new governor arrived and was given a coat of honor (no. 521). Item 514 shows that the **mütesellim** took over the collection of the official revenues of the province immediately as of 1 Receb. We know that Ömer Paşa was out of office for one year until he was appointed to another province but it is not recorded where he went upon leaving Diyarbekir to spend that year.

III. ACCOUNTING REGISTER MAD 6786

A. Contents

In the introduction above we have briefly noted the general nature of the register; we can now proceed to a more detailed discussion of its contents. We should note at the outset that the revenues recorded in the register consisted of those items which were collected by Ömer Paşa on his prerogative as governor; in other words they are official revenues. As we shall see below, the legality of some of the collections, from the point of view of Ottoman **kanun**, therefore how "official" they may be considered, is questionable. Nevertheless, it is important to note that, whether legal or not, all these items accrued to the paşa because he was governor. If the paşa had any private income, from such sources as moneylending, rent on private property, income of estates, commercial activities--and from what we know of the Ottoman elite he could be expected to have had such private income--it was not recorded in the register. On the other hand, a distinction between private and official activities cannot be attempted when the expenditures are considered; all personal expenses, pocket money for the paşa, personal clothing and even the fee for the binding of a book (no. 268) are recorded.

While the headings for both the Incomes and the Expenditures sections specify that the register covers the period 16 Receb 1081 - 29 Cemâzi ül-âhır 1082 (30 November 1670 - 2 November 1671), some items go beyond these time limits. Item no. 68 in the Incomes section, for example, refers to a revenue dating earlier than the starting date of the register, while no. 288 involves revenues accruing after the end date. Similarly, among the expenditure items, nos. 81, 85, 106-7, and 114 list expenses dating earlier than Receb, 1081, even going back to Muharrem 1081; the expenses incurred during the 10-15 days Ömer Paşa remained in Diyarbekir after his dismissal are also recorded (nos. 288, 430, 448, 454). Especially in salary payments we note some for the months beyond the period the register is stated to cover (see below, Table 5: Salary Payments to Mercenary Captains-**Bölükbaşıs**). On the other hand, item no. 332, Incomes, indicates that the paşa departed from Diyarbekir without being able to collect some regular monthly revenues for his term of office.

B. Accounting Procedure

As can be deduced from the foregoing discussion, the totals in the register do not reflect true figures of the paşa's revenues and expenditures for one year (or more correctly, 11.5 lunar months). Certain procedures in the accounting of both incomes and expenditures also serve to obscure the actual totals. Foremost among such procedures is the fact that in the Incomes section 10% of all but one of the periodic subtotals is taken out (Table 1). Since only the remainder of the subtotals is reflected in the summary table on p. 15 of the register, the paşa's total income is reported as considerably less than it actually was. To compute the total revenues collected for the paşa the subtotals before the 10% deductions should have been added; in this way the total revenues amount to 123,600 **kuruş** instead of the 111,944.50 **kuruş** that appears in the summary. We will consider later why these 10% deductions were made; here we merely note that it would have been sounder procedure to report total income as 123,600 **kuruş** and include the 10% deductions among expenditures. Thus actual dimensions of the paşa's accounting would have been more accurately shown. The method employed in the register is a shortcut and it does reflect the difference between income and expenditures as well as the amount of revenue left at the paşa's disposal; nevertheless as a result of this shortcut method the size of the paşa's budget appears smaller than it actually was.

Variants of the same short-cut approach may also be noted. Consider item no. 183, Incomes: the 30 **kuruş** revenue recorded in this item was a fine **(cerime)** collected from a thief, but the explanation indicates that the total fine was 60 **kuruş,** half of which was given to an official of the paşa's household **(şatırbaşı)** who collected the fine (similar cases: 168, 186-8, 190-2, 195, 213, 245, 278, 294, 297). While it is true that the paşa received only 30 **kuruş,** the shortcut accounting obscures the fact that the revenue was 60 **kuruş** and 30 **kuruş** was paid to the collecting official; both total income and total expenditure should have been 30 **kuruş** higher. (Item no. 310 is of a different nature but it too reports income and expenditure lower than they actually were and could thus be cited in this context.)

In some other income items the revenue is only partially recorded. A good example is no. 85: "993.5 **kuruş.** This amount was paid us, in addition to what was directly paid our master the paşa, when people (of his district) brought suit against Koçur Bey, the bey of Palu, and the case was heard (at the paşa's presence)." The unknown amount which was directly given the paşa should have been included in the revenues. Item no. 174 is similar: the value of the mule which was received in addition to the cash amount recorded should have been included (no. 257 is another example).

In certain other cases it is not clear if the recorded figure accurately reflects total income received. Items 138 and 204 record, respectively, the receipt of

9,384 **kuruş** from the non-muslims of Diyarbekir city as "wintering money" **(kışlak akçesi)** and of 1,100 **kuruş** from the bey of Tercil when he was reappointed to that district. The official **(kethüda ? hazinedar ?)** who prepared or supervised the preparation of the register states that one **kese** (500 **kuruş**) in the first case and 100 **kuruş** in the second were his due. Did this official receive these amounts in addition to the figures recorded, or should the paşa's income have been recorded as 9,384 minus 500=8,884 **kuruş** and 1,100 minus 100= 1,000 **kuruş**? The second explanation seems more feasible from the expressions used; if so the paşa's income was reported 600 **kuruş** more than it actually was.

Item no. 259 presents a different problem. According to the explanation Ömer Paşa's agent in İstanbul **(kapı kethüdası)** paid unspecified amounts to "certain places" **(bazı yerlere!)** to have Mir Mehmed appointed **sancakbeyi** of Cezire, and for other unspecified purposes **(ve gayri için!)**; for this service Mir Mehmed paid 5,000 **kuruş** to Ömer Paşa. Since a considerable portion of this amount was spent in İstanbul on behalf of Mir Mehmed such portions should not have been recorded among the paşa's revenues, or else they should also have been mentioned among expenditures. It is true that funds forwarded to the paşa's agent are entered as expenses, but it is not specified whether such funds were spent only for the paşa's own purposes or to meet other expenses such as those on Mir Mehmed's behalf as well (compare item no. 1, Expenditures: 2 **kese** (1,000 **kuruş**) received from Cezire (from Mir Mehmed) mentioned among expenses). Since the comments in the register do not quite explain the situation, whether the 5,000 **kuruş** received from Mir Mehmed can truly be considered income for the paşa seems doubtful.

Similar problems arise out of certain items of expenditure. In item no. 398 the expense amounts to 187 **kuruş** but since 70 **kuruş** was spent towards this expense "from another source" **(gayriden!)** only 117.5 **kuruş** is recorded for the item. It would appear from the explanatory note that, on one hand, the expense is recorded less than what it was and, on the other hand, an income of 70 **kuruş** went unrecorded because it was immediately applied towards this expense. Item no. 55 defies explanation: it would appear that the 700 kuruş recorded here as spent on unspecified expenses should have been listed among revenues.

All these examples show that shortcut accounting methods obscure the actual situation to a certain extent. We should also note some careless mistakes. In the Incomes section subtotal E is given in figures correctly as 6,686 but as 6,685.50 in writing. Since the correct amount is carried over to the summary table this mistake is not reflected in the grand total. On the other hand, subtotal F is carried over with an extra half **kuruş**; thus the grand total is half a **kuruş** off to. In the Expenditures section, subtotal A is given as 15,660 in writing but as 15,661 in figures. The correct amount is 15,660 and three-quarters **kuruş**, rounded off to 15,661.

Subtotal C is correctly given as 8,831 and three-quarters in writing, but it is the amount 8,831 in figures which was carried over; the grand total is thus 3/4 **kuruş** too low.

C. Preparation and Organization of the Register

The person who prepared the register, who refers to himself with the expressions "we" and "us" in items no. 85, 138, and 204, Incomes, remains unidentified. We know that the summary statements mentioned in the introduction above were prepared under the supervision of the intendant of the household (**kethüda marifetiyle**) and by the treasurer or treasury scribe (**hazinedar** or **hazine katibi eliyle**). In our register, on the other hand, both the **kethüda** and the **hazinedar** are referred to in the third person (Incomes, no, 294 and Expenditures, no. 1); does this mean that the person who prepared the register was other than these two household officials?

We have noted above that a 10% deduction was taken out of all periodic subtotals in the Income section, with the exception of subtotal A, and that only the remainder was carried over as the paşa's income to the summary table. In the absence of any explanation in the register as to the nature of these deductions, it might be supposed that such deductions were given to the official, probably the intendant of the household (**kethüda**), who supervised the collection of revenues accruing to the paşa. The expression "that which is due to us" (**bize aid olan zimmet**) in the note at the end of the summary table (p. 15 of the register) seems to support the supposition that the person who had the register prepared and the one who collected the 10% deductions were identical.

In only the first periodic subtotal (A) is there no 10% deduction. This subtotal covers the period Ömer Paşa was on his Karakeçilü and Eşni campaign when Mustafa Efendi remained in Diyarbekir as deputy (**mütesellim**). This is in contrast with the second campaign of the paşa, at the very end of his term as governor of Diyarbekir. During the Arab campaign when another official, Ahmed Ağa, was the deputy, 10% of the revenues were still deducted. This may indicate that Ahmed Ağa was the person who received 10% of the paşa's revenues, i.e., that he was the paşa's intendant (**kethüda**) or treasurer (**hazinedar**); that he was deprived of his share of revenues when he accompained his master away from Diyarbekir during the first campaign.

As for the organization of the register, in the Incomes section a rough chronological order may be observed; indeed, most sub-sections cover consecutive single months. Although Expendutires, too, are listed chronologically, the correspondence of specific sub-sections to specific dates is not indicated (Table 1). In order to be able to establish the sources of the paşa's revenues and the nature of his expenditures more specifically I have rearranged the register entries under certain categories (Tables 2 and 3). The choice of categories was usually indicated

by the terms used in the item explanations in the register. For example, in item no. 5, Incomes, the comment reads that the 25 **kuruş** received was a fine (**cerime**); this term, repeated in many other entries, provides a sub-category (Table 2, Ia). In certain other cases, where the nature of the revenue or the expense is not adequately explained, it is sometimes possible to determine with a fair degree of accuracy how to classify a particular item (e.g., 2, Incomes). Some other items, however, have such little annotation that they utterly defy classification (e.g., nos. 1 and 8, Incomes).

My specific interests were also influential in the choice of categories, especially in the classification of expenditures. For instance, household expenses could have been further subdivided according to type of expense (clothing, furniture, etc.), but I did not attempt a more detailed classification because I was mainly interested in total expenses for household personnel. Again in the Expenditures section, expenses on various central government officials which I classified under the rubric "center-related" because my main interest is in the political-administrative aspect of the data, could have been recorded, given a different approach, under categories of "presents," "largesse," "travel expenses", "furniture," etc. My primary concern was to emphasize interpersonal and institutional relationships.

Some items contain expenses which should have been properly entered under more than one category. For instance, items 126, 151, 422, 427 record purchase of clothing both for the paşa and for some members of his household. In the Incomes section, too, some items contain revenues of more than one type, both fines and offerings to the paşa (**cerime** and **pişkeş**) for example. But because there is only one sum recorded in such items, a proper breakdown of the item according to different types of revenue or expenditure is impossible. The classification I attempted, therefore, is bound to remain an approximation.

Some observations on the coins used will conclude our discussion of the register.[5] The primary unit of money is the "**esedi**" **kuruş**, a Dutch silver coin. Internal evidence indicates that in Diyarbekir in 1670 one **esedi kuruş** was worth 130 **akçes** (Expenditures, no. 338; but compare Expenditures, 437;" **akçe** at one-twenty per **kuruş**"/"**yüzyirmisi bir kuruştan akçe;**" the difference may be due to the **akçe** coins used). The parity of **esedi kuruş** to gold can be computed as 1:2.5 (Expenditures, 367) or 1:2.25 (Expenditures, 17); since the **kuruş** was **esedi** in all cases, and not **real**, for example, difference in parity must be due to different gold coins used. Item 531, Expenditures, indicates 36 **kuruş** equaled 300 **dirhems** of silver; one **esedi kuruş** contained 8.33 **dirhems**. Finally, item 1, Expenditures, shows that the term **kese** (purse) meant 500 **kuruş** (x 130=65,000 **akçe**).

---

[5] For more information on this subject and for comparisons see Halil Sahillioğlu, "XVII. Asırın İlk Yarısında İstanbul'da Tedavüldeki Sikkelerin Raici," **Belgeler** I/2 (1964), 227-33.

Table 1: Income, Periodic Sub-Totals (esedi kuruş)

Periods	Amount	The Paşa's Income	10% Deduction
A. 16 Receb-10 Ramazan 1081	7,019.50	7,019.50	--
B. 10 Ramazan-Şevvâl	16,959	15,263	1,696
C. Zilkade	12,219	10,997	1,222
D. Zilhicce	18,598.50	16,739.50	1,859
E. Muharrem 1082	4,376	3,938.50	437.50
F. Safer	7,429	6,686	743
G. Rebi ül-evvel	6,348	5,714(.50) a	634
H. Rebi ül-âhır	11,029	9,926	1,103
I. Cemâzi ül-evvel	12,420.50	11,178.50	1,242
J. Cemâzi ül-âhır	16,916.50	15,225.50	1,691
K. Cemâzi ül-âhır	10,285	9,256.50	1,028.50
GRAND TOTAL	123,600	111,944(.50) a	11,656

a Period total, and consequentlv the grand total, erroneously reported one-half **kuruş** too high.

Table 2: Incomes, Classified (esedi kuruş)

Category of Income		Amount	%
I. Related to Judicial and Peace-keeping Functions		28,354.50	22.9
Ia. Fines; fines and offerings **(cerime** and **pişkeş)** (2, 5-7, 11, 13, 17, 19, 22, 28, 43-5, 53, 55, 61, 81, 88, 91, 95-6, 100, 110, 116, 119, 127, 143, 147, 153, 168, 173, 179, 181, 183-8, 190-2, 199, 201, 209, 211-2, 214, 218, 223, 225, 236, 238, 243-7, 258, 259, 286)	12,175.50		
Ib. Fines? **(cerime)** (67, 79, 80, 134, 137, 180, 289, 290)	6,877		
Ic. Fines on homicides and missing persons **(öşür)** (12, 18, 48, 56, 94, 98-9, 101, 109, 118, 120, 125, 130, 148, 160, 171, 193, 195, 198, 206, 210, 219-22, 224, 226, 232-3, 237, 239, 240-2, 252, 257, 278, 283, 294, 297, 308)	7,385.50		
Id. Dues on legal hearings **(dava parası)** (4, 10, 15, 64, 85, 123, 136, 141, 200, 215)	1,916.50		
II. Appoinment Fees **(tahviller)**		8,052.50	6.5
IIa. **Timars** (47, 54, 57, 69, 128, 145-6, 155, 161, 165-6, 189)	1,010		
IIb. **Zeamets** (59, 70)	500		
IIc. Local Janissary Corps **(kul gediği)** (76, 92, 97, 102, 126, 129, 139, 144, 164, 167, 169, 170, 172, 174, 177, 194, 202-3,)	1,352.50		

Category of Income		Amount	%
IId. Districts (**sancak**) (42, 204, 311)	4,450		
IIe. Local Janissary Corps Intendant (**kul kethüdalığı**) (277)	300		
IIf. Tribal Chief (**aşiret beyliği**) (315)	440		
III. Monthly Dues and Office Fees		36,885.50	29.8
IIIa. Monthly dues from **subaşıs** (household officials delegated to various posts of the province) (25-6, 50, 77, 84, 86-7, 107, 121-2, 151, 154, 162, 197, 227, 234, 248, 250, 276, 328)	9,016		
IIIb. Monthly dues from the **voyvoda** (centrally-appointed supervisor of central treasury revenues) (49, 108, 131, 15 , 176, 208, 229, 251, 284)	11,250		
IIIc. District office dues (**sancak kalemiyese**) (182, 205)	1,200		
IIId. Post-station office dues (**menzil kalemiyesi**) (207)	500		
IIIe. Non-muslim head-tax office dues (**cizye kalemiyesi**) (231)	6,000		
IIIf. Central government taxes (**avarîz** and **bedel-i nüzül**) office dues (255, 280-1, 329)	3,000		
IIIg. Castle guards (**kıla' neferatı**) office dues (260, 330)	519.50		
IIIh. Remainder (**mande**) office due (142)	400		

Category of Income		Amount	%
IIIi.	District provincial cavalry commander **(alaybeyliği)** office due (51)	500	
IIIj.	Castle commander **(dizdarlık)** office due (104)	200	
IIIk.	Provincial cavalry supervising officer **(defter kethüdalığı)** office due (150)	200	
IIII.	Provincial superintendent **(eminler)** office dues (149, 159)	800	
IIIm.	Tribal **(aşiret)** office due (82)	1,500	
IIIn.	Central government tax **(sürsat)** office dues (111, 114)	1,800	
IV.	From the Official Estates **(has)**	11,114	9.0
IVa.	Cash (73, 78, 112-3, 309, 312, 331)	5,131.50	
IVb.	Kind (72, 74, 105, 265, 293, 323-4)	5,982.50	
V.	Customs (20, 93, 178, 254, 316)	1,765.50	1.4
VI.	Province-wide Collections	6,881	5.6
VIa.	Campaign supplies contribution **(ordu pazar akçesi)** (274-5, 282, 300, 307)	2,300	
VIb.	Rice, barley, grains, cloth, wood, vineyard dues (32-41, 60, 261-4, 266-72, 292, 295-6, 298-9, 301-6, 313-4)	4,851	
VII.	Urban Revenues (city of Diyarbekir)	13,849.50	11.2
VIIa.	From the Guilds	4,465.50	

Category of Income			Amount	%
VIIa$_1$. Monthly Marketplace dues **(çarşı aylığı)** (27, 31, 52, 75, 106, 157, 175, 208, 228, 249, 285)	498.50			
VIIa$_2$. Guild elders' dues **(şeyhlik akçesi)** (14, 63, 135, 256)	1,890			
VIIa$_3$. Appointment dues **(avâid)** (103, 156)	700			
VIIa$_4$. Candle factory concession **(şem'hane mukataası)** (71, 158, 216, 279)	825			
VIIa$_5$. Miscellaneous (3, 23, 24, 65)	552			
VIIb. Wintering Dues on urban non-muslims **(şehir zimmileri kışlak akçesi)** (138)		9,384		
VIII. Sales			7,539	6.1
VIIIa. Furnishings (317-20, 326-7)		809		
VIIIb. Livestock (46, 68, 83, 132-3, 288, 321-3)		6,730		
IX. Debt Collection (235, 259)			5,400	4.4
X. Miscellaneous			3,758,50	3.0
Xa. Governor's decree fees **(buyuruldu parası)** (117, 124, 140, 196)		485		
Xb. Unassigned **timar** revenues (325)		114		

Category of Income		Amount	%
Xc. Fees on **timar**-holders excused from campaigns **(timarlı seferden af akçesi)** (273, 287, 291, 310)	1,004		
Xd. Unidentified (1, 8, 9, 16, 21, 29, 30, 58, 62, 66, 89, 90, 115, 163, 213, 217, 230)	2,155.50		
GRANT TOTAL		123,600.00	99.9
Less 10% deductions (Table 1, sub-sections B-K)		11,656.00	
		111,944	

Table 3: Expenditures, Classified (esedi kuruş)

Category of Expenditure		Amount	%
I. To the Central Government		46,350	36.0
Ia. Central government due (**rikâb-ı humâyûn deyni**) (273)	35,000		
Ib. Expenses on **Kapıcıbaşı** (palace official) and his retinue (131-3, 158-61, 185, 187, 193, 198, 210, 212, 227, 237, 240, 244, 262, 274-5, 279-80)	9,141		
Ic. Expenses on Officials from the grand vezir's household (9, 70, 129-30, 162-5, 203, 228, 361, 365, 382, 391, 451-2)	2,209		
II. Related to the Paşa's Agent in Istanbul (**kapı kethüdası**)		11,054	8.6
IIa. Forwarded to the agent (25-6, 90)	10,656		
IIb. Given to the agent's men (27-8, 91, 166-8, 186)	398		
III. Personal Expenses of the Paşa		4,000.50	3.1
IIIa. Clothing (4-7, 14, 33, 46-8, 50, 56, 84-5, 95, 98-9, 113, 126, 136, 151-3, 171-2, 188, 195, 285, 290, 313, 344-5, 371, 376, 384, 389, 397, 404, 419, 422, 427, 472, 483, 486, 542, 547)	2,268		
IIIb. Pocket money (**ceb harçlığı**) (53-4, 86, 147, 184, 190, 209, 213, 241, 264, 329, 338, 349, 392, 436-7, 440, 455)	492.50		
IIIc. Personal furnishings (20, 142-4, 178, 268, 286-7, 294, 299, 304-6, 310, 312, 314, 320, 328, 330, 362, 378-80, 387-8, 393-4, 396, 399-401, 423-4, 466-7, 469, 471, 474-5, 477-8, 529, 531, 537)	888		

Category of Expenditure		Amount	%
IIId. Jeweller's account (250, 448)	352		
IV. Commissary Steward's Expenses **(vekilharç masrafı)** (10, 19, 77, 87-9, 125, 150, (154-6, 181, 183, 205, 232, 234, 253-4, 308, 331, 336, 358, 430-2, 443, 450)		21,560.50	16.7
V. Household Expenses		13,385.75	10.4
Va. Barley (15, 82, 104-5, 127-8, 180, 225, 255, 368, 456, 538-40, 548)	5,803		
Vb. General expenses (3, 12, 16, 35, 81, 103, 106-11, 114-24, 135, 137, 145, 148, 206-7, 218-9, 222-3, 230, 233, 243, 246, 258-60, 267, 269, 291-3, 295-6, 298, 301-2, 322-3, 327, 343, 350-7, 364, 366, 369-70, 372, 374, 383, 385-6, 403, 408, 411-8, 420-1, 425, 433-4, 445, 447, 449, 454, 461, 468, 490-4, 515, 519-20, 524, 530, 532, 541)	6,776.507		
Vc. Pack animal rentals (277-8, 488-9, 526, 549)	356		
Vd. Travel expenses (139-41, 211)	450		
VI. Expenses on Household Personnel (2, 8, 11, 13, 31-2, 34, 36-45, 49, 51-2, 57-8, 61, 79, 83, 97, 101-2, 134, 146, 149, 169, 174, 176-7, 194, 235, 251, 256, 265, 270-2, 283-4, 288-9, 297, 303, 307, 309, 311, 315, 321, 339-40, 342, 373, 377, 381,		2,316	1.8

Category of Expenditure		Amount	%
390, 395, 405-7, 409-10, 446, 470, 476, 479-82, 484-5, 487, 516-8, 523, 533-6)			
VII. Salaries (**ulûfeler**)		16,362.50	12.7
VIIa. Mercenary captains (**bölükbaşı**) (21, 73-5, 112, 179, 214-7, 257, 333-5, 444, 457-60, 462-5)	7,164.50		
VIIb. Mercenary troops (**sekban**) (30, 522)	1,054		
VIIc. Household troops (**divaneler**) (22, 76, 231, 332, 525)	1,537.50		
VIId. Guards and pages (**karakullukçu** and **gılmân-ı enderûn**) (29, 78, 182, 249, 337, 495)	6.606,50		
VIII. Loan Payments (1, 359)		6,918	5.4
IX. Largesse		4,498	3.5
IXa. Presents (197, 300)	333.50		
IXb. Coats of Honor (**hil'at**) (93-4, 96, 100, 175, 191, 226, 316-9, 341, 363, 375, 402, 473, 521)	496.50		
IXc. Alms (**sadaka**) (17, 60, 170, 441)	366.50		
IXd. Gratuity (**bahşiş**) (496-9, 501-13, 527, 544)	1,934		
IXe. Bountry (**in'âm**) (18, 24, 59, 80, 92, 138, 173, 189, 192, 196, 199, 202, 204, 220, 229, 236, 238-9, 242, 245, 247, 261, 263, 266, 276, 346-8, 360, 367, 398, 426, 428-9, 435, 439, 442, 500, 543, 545-6)	1,271.50		

Category of Expenditure		Amount	%
IXf. Holiday tips (**bayramlık**) (62-9, 71-2)	96		
X. Miscellaneous		2,293	1.8
Xa. Various (23, 200-1, 208, 221, 224, 248, 252, 324-6)	1,008.50		
Xb. Returns (157, 281, 453, 415)	400		
Xc. Unidentified (55, 282, 438, 528)	844.50		
GRAND TOTAL		128,738.25	100.0

1. The grand total given in the register (p. 15) is 0.75 **kuruş** too low: the total for subsection C should read 8,831.75 instead of 8,831.

2. If total income is taken as 123,600 **kuruş**, without the 10% deductions, total expenditures should be 128.738.25 + 11,656 = 140,394.25.

Table 4: Main Categories of Incomes and Expenditures (Summary of Tables 2 and 3)

Categories of Income		Amount	%
I.	Related to Judicial and Peace-keeping Functions	28,354.50	22.9
II.	Appointment Fees	8,052,50	6.5
III.	Monthly Dues and Office Fees	36,885,50	29.8
IV.	From the Official Estates	11,114	9.0
V.	Customs	1,765.50	1.4
VI.	Province-wide Collections	6,881	5.6
VII.	Urban Revenues	13,849.50	11.2
VIII.	Sales	7,539	6.1
IX.	Debt Collection	5,400	4.4
X.	Miscellaneous	3,758.50	3.0
GRAND TOTAL		123,600 [111,944]	99.9

Categories of Expenditure			
I.	To the Central Government	46,350	36.0
II.	Related to the Paşa's Agent in İstanbul	11,054	8.6
III.	Personal Expenses of the Paşa	4,000.50	3.1
IV.	Commissary Steward's Expenses	21,560.50	16.7
V.	Household Expenses	13,385.75	10.4
VI.	Expenses on Household Personnel	2,316	1.8
VII.	Salaries	16,362.50	12.7
VIII.	Loan Payments	6,918	5.4
IX.	Largesse	4,498	3.5
X.	Miscellaneous	2,293	1.8
GRAND TOTAL		128,738.25 [140,394.25]	100.0

IV. POLITICAL POSITION OF THE GOVERNOR

A. Relations with the Center

The comments in some entries on one hand, and the share of certain categories in the totals for incomes and expenditures on the other, provide some clues to the political position of Ömer Paşa in Diyarbekir. When we consider categorized expenditures (Table 3), it can be noted that close to one-half of all expenses were incurred in the course of the paşa's relations with the center. The amounts Ömer Paşa spent on the palace official (**kapıcıbaşı**) and the members of the grand vezir's household who visited Diyarbekir, in addition to the sum directly remitted to the central government comprise 36% of expenditures. Those funds (8.6%) sent to the paşa's agent in İstanbul whose job was to represent the paşa's interests at the capital, should properly be considered in this context; together, the share of these two categories amount to 44.6%.

The single greatest item of expenditure is the 35,000 **kuruş** "central government due"/**rikâb-ı humâyûn deyni** (item no. 273), 27% of the total. This item requires some explanation as its nature is obscure. We know that in the second half of the seventeenth century some governors were appointed, in addition to their regular duties, as "superintendent and collector of concession revenues and other official revenues of the province "/ (**nâzîr ve kâbîz-ı mal-ı mukâta'ât ve mâl-ı sâire-i eyalet**). Such governors who supervised all government tax collection in their provinces were responsible for remitting provincial revenues to the center. Does the term "central government due" refer to such a remittance? There is no mention of a remittance of this nature (**irsâliye**) in the daily income and expenditure registers (**ruznamçe**) of the central treasury for the years 1081-1083 in the Başbakanlık Archives in İstanbul. Remittances from Trablus-u Şam, Basra, Musul, Adana, provinces of such special status, and also from the districts of Sayda-Beyrut and Hama are recorded in register KK. 1709.[6] This suggests that the 35,000 **kuruş** that Ömer Paşa paid as "central government due" was not in the nature of an **irsâliye** but was for a different purpose, probably a **câize** payment in return for appointment as governor. Whether the paşa made similar payments in his two previous years in Diyarbekir, in other words whether the amount of 35,000 **kuruş** covered all three years of his appointment or only the third and last year, is not recorded. It is also not clear who in İstanbul actually received the payment: **rikâb-ı humâyûn** refers to the sultan himself, but palace and central government officials may have had a share.

---

[6] Other **ruznamçes** for these years: KK. 1969 (20 Zilkade 1082 -23 Zilkade 1083), KK. 1970 (20 Cemazi ül-âhır 1082 - 12 Rebi ül-evvel 1084), KK. 2109 (9 Rebi ül-âhır 1082 - 19 Ramazan 1082).

A central treasury cash flow register (KK. 1970) does record sums received from Diyarbekir, not from the governor but from a Kürd Mehmed Ağa, the **voyvoda** of Diyarbekir, apparently the supervisor of government revenues for the province. In the section of the register covering the year 1082, a total of 3,356,536 **akçes** is entered as received from Kürd Mehmet Ağa under the various headings of **an akçe-i mukâta'ât-ı Diyarbekir, an akçe-i voyvodalık-ı Diyarbekir, an akçe-i mukâta'ât-ı voyvodalık-ı Diyarbekir.**[7] It might be pointed out that this sum is insignificant compared to the paşa's income for the year, 16,068,000 **akçes** (123,600 **kuruş** x 130). In any case, it appears that in Diyarbekir concessions producing revenue for the central government were entrusted to a **voyvoda,** either as a government official or, more probably, as a tax-farmer. We should note that this **voyvoda** also paid the governor a monthly **kalemiye** (office fee) of 1,250 **kuruş** which, amounting to 1,950,000 **akçes** year (1,250 x 12 x 130), was almost 60% of the sums remitted to the center (Table 2, Section IIIb).

In the item on the paşa's payment to the central government (no. 273) it is noted that this money was taken to İstanbul by a **kapıcıbaşı,** a palace official. This **kapıcıbaşı** appears in many other items although his name, and that only in the patronymic form of "Defterdarzâde," is given in a single reference (Expenditures, no. 131). Various references indicate that the **kapıcıbaşı** Defterdarzade Bey arrived in Diyarbekir in Zilkâde 1081/March 1671 (Incomes, no. 115), stayed there for at least four months (he was still paid a stipend by the paşa in Rebi ül-evvel 1082/July 1671, Expenditures, no. 244), and then returned to İstanbul with the 35,000 **kuruş** that the paşa forwarded. While he was in Diyarbekir the paşa paid him a monthly stipend, paid for all his expenses as well as the expenses of members of his retinue, and finally gave the **kapıcıbaşı** a considerable sum of 6,000 **kuruş** at the time of his departure for İstanbul (Table 3, Section Ib). All these payments, amounting to 9,141 **kuruş,** more than a quarter of the paşa's payment to the center of 35,000 **kuruş,** indicate the importance of the **kapıcıbaşı** as the eyes and ears of the sultan. There are also some examples which show that both the **kapıcıbaşı** and members of his retinue participated in the collection of the paşa's revenues during the time they spent in Diyarbekir (Incomes, nos. 142, 168).

During the period covered by our register at least four officials of the grand vezir's household also visited Diyarbekir for various purposes; the paşa spent on them a total of 2,209 **kuruş** by way of stipends, gratuities, various purchases, etc. The first of these officials was a Mustafa Ağa who brought the paşa a **muhafaza emri,** a special appointment as "guardian" or military commander of the region in addition to regular duties as governor, probably against a possible

[7] KK. 1970, 20 Cemazi ül-âhır 1082 nos, 9, 23-4, 28-9, 38, 47; 21 Şevvel 1082, nos. 1, 5.

threat on the Safavi border or perhaps simply to protect the sedentary population of the province against the maraudings of tribesmen (cf. the local campaigns the paşa, one against the Karakeçilü and Eşni and the other against bedouins, mentioned in section II, B above) while the main armies of the empire were engaged in the north and west (Expenditures, no. 9, 70, 129). In the case of the second official of the grand vezir's household, Osman Ağa, it is noted that he came for the "accounts" (**defterhaneye**), that is probably to check the paşa's accounting (Expenditures, nos. 130, 203). There is no indication of the purpose of the visits of Ahmed Ağa (Expentitures, nos. 162-65) and Topal Ahmed Ağa (Expenditures, no. 228), who may in fact be the same person. Finally an Ayvaz Ağa (Expenditures, nos. 361, 365, 382, 391, 451-2) came to Diyarbekir **sefer niyetine** (no. 382), possibly to encourage the paşa to show the Ottoman flag, so to speak, to the bedouins.

B. Authority within the Province

The list of the paşa's various incomes provides significant information on his authority within his province (Table 2). It is well-known that an Ottoman governor's main duty was to keep public order and to insure that justice was served.[8] Items collected in the course of the performance of this duty amounts to more than one-fifth of the paşa's total income. Among such items are monies colected as fines (**cerime**) including homicide fines (**öşr**), fixed fine payments (**maktu**) from tribes, sometimes recorded together with voluntary but expected offerings (**pişkeş**), and fees from cases directly heard by the paşa. Ömer Paşa's officers were engaged in the collection of fines in many districts (**sancak**) of the province, including such special status and hereditary districts (**ocaklık**) as Çermik (items 215, 237), Eğil (13, 88, 148) Kulb (94), and Palu (99, 242).[9]

In some cases the fines colected seem to have been illegal, or at least not in complete accord with the law (**kanun**).[10] Since such collections of dubious legality are openly recorded in the register, it may appear thet the legal concepts of the 16th century no longer obtained in the last third of the 17th century. Ten years after Ömer Paşa served as governor, however, a special **adaletname,** a decree of justice, was sent to Diyarbekir in 1094 (1682-3) which explicitly reiterated certain rules to be followed in the collection of fines.

The decree states at the outset that it was a list of illegal and oppressive collections which were thereby abolished (**Diyarbekir'den ve eyaletinden ref'**

---

8 Halil İnalcık, "Eyalet", **EI²**.

9 For the districts of Diyarbekir see Feridun Bey, **Münşeât üs-Selâtîn** (İstanbul 1274), II: 403-7. This list of provinces and districst of the empire is undated but may be assigned to the second half of the 17th century.

10 See H. İnalcık, "Adaletnameler," **Belgeler** II/3-4 (1965), especially pp. 81-4; Uriel Heyd, **Studies on Old Ottoman Criminal Law,** V. L. Menage, ed. (Oxford 1973).

buyurulan bida' ve mezâlim ve tekâlif-i şakka ve mekârihdir ki tahrir ve beyan olunur). The first article lists cases of accidental death not subject to fines: burning, falling from a roof or a tree, and drowning (**evvela bi-kazâullah-ı teâlâ kendi sun'uyla ateşe yanan ve damdan ve ağaçdan düşenden ve suya gark olandan öşr ve hizmet namına birşey alınmaya**).[11] The register nevertheless records fines collected in such accidental deaths as in a game of **cirid** (item 171; a game played on horseback with short, wooden lances), falling off a cliff (94) or off a horse (193, 241), and drowning (148, 219). The receipt of funds under such headings as "guild elders' dues" (**şeyhlik akçesi**), "post station officedues" (**menzil kalemiyesi**), and "robe-money" (**kaftan baha**) from non-muslim community leaders (**zimmi kethüdaları**), recorded in items 14, 63, 103, 207, 256, though not involved with the paşa's judicial or peacekeeping functions, was nevertheless also expressly banned in the decree.

A second point to be made about the collection of money fines is that a great number of people were involved in and received substantial shares from such collections. Not only officials of the paşa's household such as his treasurer (**hazinedar,** 294), chief-scribe (**divan efendisi,** 210), equerry (**mirahur,** 109), musketman (**tüfenkçi,** 62), captain of the household troops (**delibaşı,** 186), and even such temporary employees as mercenary captains (**bölükbaşı,** 96), but also government provincial officials such as district governors (**sancakbeyi,** 143) and district cavalry captains (**alaybeyi,** 48) collected fines in the paşa's name. The names of certain other persons mentioned in this context seem to indicate that they belonged to the leading families (**âyân**) of Diyarbekir: Ahmed Çelebi Şeyhzâde (215), Müftüzâde (171), and Hacı İbrahim Çinarzâde (206) are some examples. An **imam** (prayer leader) is also cited in some cases (219, 221, 224-6, 237), but it is not clear whether he was a member of the paşa's household. It is obvious that the involvement of persons of various descriptions in the collection of fines in the paşa's name in return for a share of the proceeds is quite open to abuses.

Considering other categories of incomes, it should be noted that the paşa received appointment fees (**tahvil akçesi**) from **timar** and **zeâmet** holders in various districts (**sancak**) of his province. It is recorded that **tahvil** was also collected from district governors (**sancakbeyi**), from appointments to Eğil (42), Tercil (204), Harput (205), Cezire (259), and Palu (311), some of which were standard Ottoman **sancaks** while others were hereditary (**hükûmet** and

---

11 The text of this decree, which was inscribed on the walls of the Ulu Cami in Diyarbekir, is given in B. Konyar, **Diyarbekir Tarihi** II (Kitabeler), p. 133. Another provincial **adaletname** from the reign of Mehmed IV, dated 1 Muharrem 1081, was inscribed on the wall of Lala Mustafa Paşa mosque in Erzurum: Konyalı, **Erzurum Tarihi,** p. 233.

ocaklık). Deputy district governors (**sancak mütesellimi,** 182) and tribal chiefs (**aşiret beyi,** 315) also paid **tahvil,** as well as appointees to the local janissary corps in Diyarbekir (**kul gedikleri**). Clearly the paşa effected most appointments in the province himself, or at least, as in the case of more important officials such as district governors, his recommendation carried great weight. This is a strong indication that seventeenth-century province governors (**beylerbeyi**) had vastly increased their authority and power compared to their sixteenth-century counterparts.

Most revenues recorded under the headings of monthly dues and office fees (**aylıklar ve kalemiyeler**) are shares the paşa received from central government officials or contractors, some of whom were engaged in the collection of of government revenues. One such person, Kürd Mehmed Ağa, has been mentioned above. This man, the **voyvoda** of Diyarbekir referred to in items 42, 49, 70, 204, 255, 280-1, and 329 as "**Voyvoda** Mehmed Ağa" or "Kürd Voyvoda," not only paid a monthly **voyvoda kalemiyesi** of 1,250 **kuruş** but also **avâriz** and **bedel-i nüzül kalemiyesi** (office fees on central government taxes); he also collected some district (**sancak**) or **zeâmet** appointment fees (**tahvil**) in the paşa's name (item 49; the **voyvoda's** son, Yunus Bey, was the intendant of market stamps, **damga emini,** in Diyarbekir). The intendant (**subaşı**) of Çaşka, mentioned in items 86 and 328 as paying the paşa 4 **kuruş** per month, was also an official appointed by the central government making regular remittances to İstanbul.[12]

The "city intendant" (**şehir subaşısı**), on the other hand, was an official or contractor appointed by the paşa himself for this official is also referred to as the **şehir hasları ağası,** intendant of city revenues assigned to the governor. Such city revenues probably consisted of various market dues (**ihtisab resimleri**). The fact that the city intendant paid to the paşa's treasury a fixed monthly amount (600 **kuruş**) may indicate that his position was more like a tax-farmer (**mültezim**) contracted by the paşa. In addition to this monthly amount, the paşa received other revenues from the city. One item of considerable amount was the "guild elders fee" (**şeyhlik akçesi**), banned in the **adâletnâme** of 1094. The so-called "wintering dues" (**kışlak akçesi**), recorded in one single entry and amounting to 9,384 **kuruş,** was levied on the non-muslims of Diyarbekir city. This levy, too, is an extra-legal tax which does not have a place in the classical Ottoman tax structure (**kışlak akçesi** was properly a tax levied on nomads!).

---

12 KK. 1970, 15 Ramazan 1082, no. 61: **"An akçe-i mukata'ât-ı Çaşka der Diyarbekir an vâcib-i sene (blank), der uhde-i Halil Efendi an yed-i Yusuf Ağa, 1.000.000 akçe.**

V. THE PAŞA'S HOUSEHOLD

An Ottoman household consisted of a permanent retinue on one hand and on the other mercenaries (**sekban**) who were employed on a temporary basis. The permanent retinue was made up in its turn, of members of the inner household (**enderûn**), the paşa's personal attendants in training, so to speak, to be promoted to become officials of the outer (**bîrûn**) household organization, the paşa's councellors and aides. These distinctions are reflected to a certain degree in the various items of the paşa's expenditures. The entries which record salary payments and the distribution of largesse, especially the special payments (**tarahhul**) to the retinue on the eve of departure from Diyarbekir upon dismissal supply information on the size and structure of the household.[13]

A. The Permanent Household

Since no salary was paid to some, epsecially the highest ranking, officials of permanent household,[14] the most detailed information on this section of the paşa's retinue comes from the entries on **tarahhul** gratuities (departure payments). Those groups which received this special payment, sometimes with the chief of each group identified, are listed below:

Item no. 496 1 chief and 17 [horse] grooms (**seyis**)
497 1 chief and 14 [donkey] drivers (**harbende**)
498 1 chief and 16 camel drivers (**serban**, also baggagemen)
499 47 other [stable] men; saddlers (**sarrac**), horse-drivers (**yedekçi**) etc.
500 1 clerk of the kitchen (**matbah emini**)
501 11 حكام (?) and torchmen (**meşaleci**)
502 6 cooks (**aşçı**)
503 2 shopping boys (**pazara giden**)
504 6 pantrymen (**kileri**)
505 1 bandmaster and 14 bandsmen (**mehterân-ı alem**)
506 1 chief, 1 deputy (**kethüda**) and 22 tasters (**çaşnigîr**)
507 4 water-carriers and musketmen (**mataracı** and **tüfenkçi**)
508 1 chief and 4 footmen (**şatır**)
509 4 gatekeepers (**kapıcı**)
510 1 swordbearer (**silahdar**) and 5 standard-bearers (**bayraktar**)
511 1 chief and 2 heralds (**alay çavuşu**)
512 1 valet (**taşra çukadarı**) and 1 butler (**sofracı**)
513 16 tentsetters (**mehterân-ı hayme**)

---

13 Cf. Antoine Galland's discussion of the household of Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, deputy grand vezir (**kaymakam**), at approximately the same time: **İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar II: 1673**, Nahid Sırrı Örik, trans. (Ankara 1973), pp, 132-42.

14 Galland's description can be summarized as follows: members of the inner household (**iç ağaları**) received a low salary (p. 133); high officials of the permanent household

There are 220 persons listed in these groups. In addition, items 29, 78, 182, 249, 337, and 495 record salaries paid to household guards (**karakullukçıyân**) and to the pages of the inner household (**gılmân-ı enderûn**); water-carriers (**mataracı**), musketmen (**tüfenkçi**), footmen (**şatır**), and bandsmen (**alem mehteri**) are also included in some of these entries. Item 29 records that 125 guards and pages were paid a sum of 1,197 **kuruş** as the second quarter (**recec**) payment for the year 1081, averaging to 3,2 **kuruş** per month per person. In summary it can be stated that Ömer Paşa's permanent household included a) a group of high ranking **birûn** officials, the number of which is undetermined since they were paid neither a salary nor a gratuity, b) 125 guards and pages, and c) 220 lower level **birûn** employees.

B. The Temporary Personnel

Records of salary payments to special attack troops (**divâne**), to mercenary captains (**bölükbaşı**) and to mercenaries (**sekban**) indicate the make-up of the temporary personnel.

1. Special attack troops (**divâneler**).

Salary payments to this group are recorded in items 22, 76, 231, 332, and 525. (The **recec** 1081 payment was entered twice in items 22 and 76). The monthly averages computed on the basis of the figures in these entries vary, probably reflecting changes in the number of **divâne** employed. Item 527 records that **tarahhul** gratuity was given to 24 **divâne**; on the assumption that the **divâne** salary for two months (**Cemâzi ül-âhır** and **Receb** 1082) recorded in item 525, at probably the same time as the **tarahhul** payment, was given to the same 24 persons, the average monthly payment per person emerges as 3.3 **kuruş**. We should note about the **divâne** that , unlike the mercenaries considered below, they seem to have been employed for fairly long periods.

2. Mercenary captains (**bölükbaşılar**).

Salary payments to mercenary captains and their dates of employment are summarized in Table 5. One remarkable feature of this information is the frequency with which mercenary captains change employment: during the period covered by the register a total of thirteen captains left the paşa's service, nine in the spring of 1671 and four in November 1671 when the paşa left Diyarbekir (Table 5, nos. 2-8, 10-11, 15-18). The salaries of two more captains, Receb and Ahmed (Table 5, nos. 1 and 12), were computed to include only a portion of the last month

---

(**kethüda, divan efendisi, mektupçu, kapıcılar kethüdası, tehisçi, mirahur, vekillarç. kapıcıbaşılar,** and **kapıcılar**) received no pay (pp. 136-6); six highest ranking officials received considerable shares of the official revenues assigned to the paşa (**has**, pp. 141-2); others in the outer permanent household (**birun**) and the mercenary troops (Galland calls them **milisler**, including **seymen** and **deliler**) were paid 3-12 **kuruş** per month (pp. 135-6, 138).

they were paid for, also their names do not appear later on, suggesting that they too were dismissed. Further, four others (Table 5, nos. 9, 13, 22, and 23) received partial salaries for the last month for which salaries were recorded; it would be safe to assume that these four captains also left the paşa's employ, probably when he was dismissed from his post in Diyarbekir.

Four captains mentioned in item 73 (Table 5, nos. 2-5) were apparently already in the paşa's employ (**eskiden olan**) before the period of the register. The salary payments to some others begin during or after Receb 1081; these came to the paşa's service after the register was started. Most captains remained in Ömer Paşa's household no longer than five or six months; some were retained for as short as two months. Table 5 indicates that although Ömer Paşa usually maintained eight to ten captains in his retinue, early in 1082 (May-August 1671) he was left with only one or two; there probably was not too much activity during the summer months. The captains who were listed in the register for late 1081 were employed on the occasion of the campaign on the Eşni and Karakeçilü and later dismissed when the campaign ended. The employment of ten captains all at once in Cemâzi ül-âhır 1082 (October 1671) was obviously connected with the Arab campaign; most or maybe all these captains were dismissed as soon as the campaign was over.

Two other observations support the finding that mercenary captains changed employment quite frequently, in other words that job mobility was very high. One has to do with nicknames, very often given to captains to differentiate them from others bearing the same name . In the case of two, both named Ali and both employed in the fall of 1671 (Table 5, nos. 13 and 22), the designation added to their name is not quite a nickname. These two are referred to as "Kaplan Paşalı" and "Muslu Paşalı" respectively, i.e. the name of their previous employer is used to identify them. In another instance, we might presume that the Deli Ahmed listed twice (Table 5, nos. 3 and 23) is the same man. If so, it appears that this Deli Ahmed quit the paşa's service in Şevval 1081 after serving him for an unspecified period, was elsewhere for six months and then was employed by Ömer Paşa once again in Cemâzi ül-âhır 1082. Such examples indicate that mercenary captains served for relatively short periods, and that, unlike the members of the permanent household, they were retained for specific purposes, such as seasonal campaigns.

The monthly pay for mercentary captains changes between 50 and 113 **kuruş**. The variation in pay for different men was due to factors such as seniority and effectiveneess. The pay for the same person sometimes went up when he was given a salary increase. It is difficult to explain, on the other hand, why certain captains (Table 5, nos. 2-5) were paid 64.5 **kuruş** per month per person earlier (item 73) and only 48.5 **kuruş** later (item 112). Since we know that these cap-

Table 5: Salary Payments to Mercenary Captains (Bölükbaşı)

Captains (item numbers) \ Months	1081							1082								Average Monthly Salary (in Kuruş)
	CA	Rec	Şab	Ram	Şev	ZK	ZH	Muh	Saf	RE	RA	CE	CA	Rec	Şab	
1. Receb (21)	s	s	s	p(d?)												100
2. Hacı Yusuf (73, 112)	s	s	s	s	s-d											64.5; 48.5
3. Deli Ahmed (73, 112)	s	s	s	s	s-d											64.5; 48.5
4. Kör Hüseyin (73, 112)	s	s	s	s	s-d											64.5; 48.5
5. Küçük Hüseyin (73, 112)	s	s	s	s	s-d											64.5; 48.5
6. Bekir (74, 214)		s	s	s	s	s	p-d									64.5; 80
7. Mehmed (74, 216)		s	s	s	s	s	p-d									64.5; 80
8. Veli (75, 179)			s	s	s	s	s-d									96.5; 64.5
9. Kara Ali (75, 217, 333, 464)			s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	p(d?)	96.5; 98; 74; 97
10. Şaban (179)				s	s	s	s-d									64.5
11. Hüseyin (215)				s	s	s	p-d									80
12. Ahmed (257)											s	p(d?)				89
13. Kaplan Paşalı Ali (334, 463)												p	s	s	p(d?)	73.5; 97
14. Başbölükbaşı (335)									p	s	s	s	(d?)			113
15. Şahin (444)													s	s-d		86.5
16. Ali (444)													s	s-d		86.5
17. "Diğer" Şahin (444)													s	s-d		86.5
18. Ali (457)													s	s	s-d	86
19. Çelenkli (458)													s	s	s	76
20. Pehlivan (459)													s	s	s	76
21. Mehmed (430)													s	s	s	76
22. Muslu Paşalı Ali (432)													s	s	p(d?)	97
23. Deli Ahmed (465)													s	s	p(d?)	97

Abbreviations: s: full salary payments; p: partial salary payments; d: dismissed.

tains left the paşa's service with the last pay, it may have been that they had not worked the full month when they quit the job.

3. Mercenary troops (**sekbanlar**).

Payments to mercenary troops are recorded only twice. In the first instance (item 30), it is indicated that a total of 1,014 **kuruş** was paid to an unspecified number of men dismissed from nine different companies (**bayrak**, lit. standard), for the period Cemâzi ül-evvel-Ramazan 1081. The note "5 per day' (**fi yevm** 5) is added to the entry, which is to be taken to mean that each man was paid 5 **akçe** a day (and not 5 **kuruş**, which would be too high)[15], amounting to 1.15 or 1.25 **kuruş** per month, depending on the **akçe/kuruş** ratio which changed between 120 and 130. The number of **sekbans** laid off can then be computed as 200-225.

The second item recording payment to troops simply mentions that 40 **kuruş** was paid to an unspecified number of men for an unspecified period. The remarkable thing is that after the dismissal of 200-225 men in Ramazan 1081/January 1671, this item of 40 **kuruş** in October 1671, when the paşa left Diyarbekir, is the only record of payment to mercenary troops. Especially considering the Arab campaign in the fall of 1671, it is very difficult to imagine that the paşa had no mercenaries in his employ from January to October 1671. Why was it, then, that payments to troops were not recorded? The explanation may be that mercenary captains employed in the fall of 1671 brought along their own men and paid them out of their own pockets. This explanation does not seem likely in view of the findings of Mustafa Cezar, in the course of his research on idle peasants turned mercenary (**levend**), that such men employed by the state in the 18th century were paid individually.[16] Still, earlier conditions, or the situation in Diyarbekir may have been different. We may very tentatively suggest, then, the possibility that captains sometimes served with their own men, attached to and paid directly by them. This suggestion obviously needs further verification; here it is noted as a possibility.

VI. RECAPITULATION

Clearly, accounting register MAD 6786 contains various categories of data and is capable of analysis from different angles. In the present study, the infor-

---

15 For examples showing that **akçe** was used to indicate per diem payments at least in the 17th century, see: Mustafa Cezar, **Osmanlı Tarihinde Leventler** (İstanbul 1965), pp. 358-9.

6 **Osmanlı Tarihinde Leventler.** p. 356.

mation gleaned from the document was considered mainly with a view toward explaining the political status of a governor-general in the seventeenth century.

The conclusion reached at the end of the study of Ömer Paşa's accounting is clear and unambigious: the political position of a seventeenth-century governor-general is much stronger compared to his sixteenth-century counterparts.[17] The first and most obvious indication of this fact is supplied by the dimensions of Ömer Paşa's official income. In the sixteenth century the official income allocated to a governor-general was in the neigborhood of one million **akçe**s. In contrast. Ömer Paşa's income for the year 1670-71 in Diyarbekir exceeded sixteen million **akçe**s.[18] This increase in income cannot be explained solely as a result of the inflation which emerged after the middle of the sixteenth century. The rate of inflation in Ottoman lands remained around 500%, whereas Ömer Paşa's income was sixteen times (1,600%) that of a governor-general around 1550.[19] In other words, the increase in the governor's income was more than three times greater than the rate of inflation; in purely monetary terms Ömer Paşa was three times more powerful than his sixteenth-century counterparts.

To be able to elucidate the nature of Ömer Paşa's political power, we have to consider not only the dimensions but also the types of revenue included in his income. More than a third of the paşa's income is made up of appointment fees (**tahvil,** Table 4, Section II, 6.5%) and of monthly dues and office fees (**aylık** and **kalemiyeler**, Table 4, Section III, 29.8%), collected from state functionaries in his province. It appears the governor effected the appointments of **tımar** and **zeamet**-holders, tribal-chiefs, and even the district governors in his province, or at least facilitated such appointments through his representations in İstanbul. He also directly appointed members of the local janissary corps (**kul ocağı**) and guild elders in the city of Diyarbekir. The appointment fees he collected must be considered a significant indication of his authority. In addition, many state functionaries paid to the paşa each month a portion of the revenues they collected in the performance of their duties. Even the **voyvoda,** charged with the collection of state revenues in Diyarbekir paid the paşa 1,250 **kuruş** monthly, amounting to 1,950,000 **akçe**s annually, close to two-thirds of the 3,356,536

---

17 A more general study of the change in the status of governors-general and district governors was the subject of my **doçent** thesik, **Sancaktan Eyalete** (From District to Province - İstanbul 1975), published by Boğaziçi University Press in 1978.

18 For official revenues allocted to governors-general and to governors in the sixteenth century see Aynı Ali Efendi's report: Topkapı Palace Library, E.H. MSS 1515, f. 350b-383b. Ömer Paşa's income; 123,600 **kuruş** x 130 = 16,068,000 **akçe** (it is proper to accept the figure 123,600 **kuruş** as the paşa's income, before the 10% deductions are taken out; the deductions should be reported among expenditures).

19 For the dimensions of the inflation c. 1550-1650 see Ömer Lütfü Barkan, "The Price Revolution of the Sixteenth Century: A Turning Point in the Economic History of the Middle East," **International Journal of Middle East Studies** 6/1 (January 1975), 3 - 28.

akçes that he forwarded to İstanbul in the course of the same year so far as I have been able to determine.

Certain items included among the paşa's revenues, though small in amount are nevertheless noteworthy. It is known that the state started around 1650 to collect a "**timar**-substitute" charge (**bedel-i tımar**) from those tımar-holders who did not take part-or who were not asked to take part-in imperial campaigns. We note in the paşa's accounts that in a similar fashion he collected a "campaign exemption" fee (**seferden af akçesi**) from some **tımar**-holders he excused from his own local campaigns (Table 2, Section Xc.).

These illustrations are all indications of the power of the governor in his province. The paşa delegated the authority to collect his revenues to whomever he wished, giving them from such revenues a share the rate of which was changeable. Among such persons are noted not only members of his own household and state functionaries permanently in Diyarbekir or there on specific missions, but also the leaders of the local community (**âyân**). While his authority within the province is almost absolute, the governor appears humble and meek in his dealings with the sultan and his representatives. Such meekness is indicated by the huge sum of 35.000 **kuruş** that the paşa forwarded to İstanbul as "central government due" (**rikâb-ı humâyûn deyni**) as well as monies sent to the governor's agent (**kapı kethüdası**) in İstanbul and the payments to the palace official and officials of the grand vezir's household visiting Diyarbekir. Close to half of the paşa's expenditures were for the purposes of his relations with the center.

The conclusion of the present study may be stated very briefly. The sixteenth-century Ottoman sultan appointed all state officials in all parts of his empire himself and maintained direct contact with each. The example of Ömer Paşa in Diyarbekir on the other hand indicates that in the seventeenth century the sultan dealt only with the governors-general, who were almost completely free in the administration of their provinces. So long as the paşa remitted the "central government due", treated imperial officials who were the sultan's eyes and ears with due respect, and assured through his agent that his views were heard in İstanbul, he could perform his duties cooperating with anyone as he saw necessary and establishing whatever balance among the local groups as he deemed fit. The cooperation that such powerful governors effected with local community leaders (**âyân**) was to lead in the following century to a changing of the political balance in the provinces and the emergence of regional leaders.

BAŞBAKANLIK ARŞİVİ MAD. 6786 SAYILI

MUHASEBE DEFTERİ

METİN VE TIPKI BASIM

s. 4 Mühür ("...Ömer")

Defter oldur ki bin seksenbir senesi mâh-ı Recebinin onaltıncı günü Kara Keçilü ve Eşni seferine gidildikte Mustafa Efendi mütesellimliği ile ma'an bin sekseniki senesi mâh-i Cemâzilâhırının âhırına değin Eyâlet-i Diyarbekir'de Paşa Efendimizin vâki' olan irâd ve masârifleri defteridir ki zikr olunur.

A. **İrâd** Mustafa Efendi der zamân-ı mütesellim (böyle!)

	irâd-kuruş	
1.	30	Değirmenci zimmiden; be-dest-i Kibritli Ali (Xç)
2.	40	Denkhânede kavga idenlerden (Ia)
3.	125	Hasan Paşa hanında dükkân açıldığından (VII a5)
4.	25	Salât nahiyesinde başlık da'vasından (Iç)
5.	25	Keykânlı bir sekbânı kondurmayıp kılıcın kırmakla cerime (Ia)
6.	150	Ribat nam karye kefereleri müslüman oğlanı ayartdıklarına (Ia)
7.	50	Mezbur oğlanın karındaşı keşişden (Ia)
8.	9	Kışla husus(un)dan (Xç)
	454	
9.	50	Topçubaşıdan (Xç)
10.	15	(فاسعلی) Arabdan bir karı da'va idüp (Iç)
11.	70	Pâsikî (?) aşiretindan mahbus olanlardan (Ia)
12.	178	Çaruğu köprüsünde zâyi' olan adam öşründen (Ic)
13.	50	Eğil'e bir öşr içün adam gidüp aslı olmadığından (Ia)
14.	10	Dellâllar şeyhliğinden (VII a^2)
15.	10	Bir Türkmân babası ile da'va itmekle alınmıştır (Iç)
16.	70	Çüngüş'de hâşâ (sebiyyet (?)) idüp katl olan zimmi diş kıruğundan (Xç)
	907	
17.	30	Ergani'de Mehmed Çavuş gitdüğü kız bozuğundan (Ia)
18.	350	Harprut'ta katl olan Halil Efendi adamı öşründen (Ic)
19.	15	Çadırcı zimmi döğen Hacı Halil'den cerime (Ia)
20.	210	Gümrük nezâretinden (V)
21.	28	İbrahim Ağa adamı varduğu hizmetten (Xç)
22.	20	Nazif (?) oğluna sariklik itmişdir töhmet olundukda (Ia)
	1.560	
23.	150	Boyacılardan (VII a^5)
24.	200	Çulhalardan (VII a^5)
25.	1.175	Subaşıların Receb ve Şa'ban aylıklarından (III a)

26. 1.400 Subaşı Abdurrahman Ağa'dan bâ-fermân (III a)
27. 46 Çarşudan Receb aylığı (VII a_1)
28. 20½ Mahbus olan katırcıdan (I a)
29. 200 Kapıcılar kethüdası kuşağından (?) (X ç)
30. 22 Def'a mezburun zincirde olan kuşağından (X ç)
31. 38½ Çarşu aylığı, mâh-ı Şa'ban (VII a_1)

4.812

32. 420 Çüngüş, Ergani, ve Çermik kazalarının bez ve bağ ve uzüm akçesidir (VI b)
33. 130 Kulb kazasının arpa ve bez ve bağ akçesidir (VI b)
34. 15 Atak'dan arpa akçesi (VI b)
35. 100 Siverek'den bez akçesi (VI b)
36. 11½ Mihrâni'den odun akçesi (VI b)
37. 20 Hani'den odun akçesi (VI b)
38. 28½ Siverek'den odun akçesi (VI b)
39. 62½ Ergani'den odun akçesi (VI b)

5.599½

40. 10 Savur'dan odun akçesi (VI b)
41. 20 Tercil kazasından odun akçesi (VI b)
42. 1.350 Eğil tahvil akçesi; Voyvoda Mehmed Ağa yediyle (II ç)
43. 40 Bakkal zimmi Muhan (?) müslüman söğdüğüne (I a)

A. 7.019½ Yalnız yedi bin ondokuz buçuk esedi kuruştur; Mütesellim Mustafa Efendi yediyle

s. 5 B. **İrâd** Ramazan-ı Şerif onundan Şevvâl âhırına dek
irâd-kuruş

44. 500 Beziki (?) aşireti cerimesi ve pişkeşleri; be-dest-i Selim Bey (Ia)
45. 300 Zirriki aşireti pişkeşleri ve cerimesi; be-dest-i Kul Ağası (I a)
46. 170 Hüseyin Bölükbaşı Nusaybin'e götürüp Koçhisar'da füruht olan davar bahası (VIII b)
47. 40 Harprut'da altı bin akçe bir tahvil; be-dest-i Alaybeyi Mahmud Bey (II a)
48. 200 İskender Paşazade karyesinde katl olan adam öşr(ü); be-dest-i mezbur (I c)
49. 1.250 Voyvoda kalemiyesi; oğlu Yunus Bey damga emini Ahmed Ağa'dan havale (III b)
50. 600 Şehir subaşısı Ahmed Ağa'dan (III a)

3.060

51. 500 Taht alaybeyliği seksen Şa'ban'ından Mahmud Ağa'ya tevcuh; (okunamadı) ile alınmakla bu mahalle kayd olmuştur (III h)

52. 46 Çarşu aylığı (VII a_1)
53. 120 Bir karyede bir adam suya gark oldu deyu inha olunup; Harâmlızade yediyle (I a)
54. 120 Bir tımar tahvilinden; be-dest-i alaybeyi. İbrahim Ağa buyrulduyla alıp verilmeyen tımardır (II a)
55. 100 Bezazistan kethüdası Hacı Mehmed evinde bir kız kaybolup; be-dest-i Tiryâki Halil Efendi (I a)
56. 100 Kapıcılar kethüdası varduğu öşrdür. İki yüz kuruşa imam defterinde kayd olunmuştur (I c)
57. 70 Çemişkezek kazasında altı bin tımar; feragattan müceddid olup; be-dest-i alaybeyi (II a)
58. 30 Matbah emini varduğu hizmetten; be-dest-i Yusuf Ağa (X ç)

4.146

59. 200 Alaybeyi babası fevt oldukda zeameti oğluna tevcih; be-dest-i mezbur (II b)
60. 170 Kulb kazası arpa kusuru; be-dest-i hatîb-i kal'e (VIb)
61. 180 Mezra'a-i Kantar'da İbrahim Kethüda döğen önünde kavga idüp; be-dest-i kethüda-ı çavuşân (I a)
62. 8 Tüfenkçi Yusuf Beşe varduğu hizmetten (X ç)
63. 80 Kuyumcular Şeyhi şeyh-i seb'a oldukta kalemiye (VII a_2)
64. 18 Çemişkezek'de Seyyid Ömer nam kimesne tımar da'vasından; bir sim kılıç hazîneye teslim (I ç)
65. 77 Ramazan-ı Şerifde meyhaneler mühür akçesi (VII a_5)
66. 86 Yirmi sığır ve kırkbeş merkep bahası: hizmetten gelmiştir (X ç)
67. 60 Eşni'den gelen doksanaltı sığır bahası; be-dest-i Deli Hasan (Ib)
68. 1.518 Cemâzilûlâ'dan Şevvâl gurresine değin zebh olan üç bin ikiyüzsekiz davar bahası (VIII b)

6.543

69. 200 Mardin'de tımar tahvilinden; be-dest-i kal'e hatîbi (II a)
70. 300 Harprut'da bir zeamet tahvilinden; be-dest-i Kürd Voyvoda (II b)
71. 225 Şa'ban-Ramazan-Şevvâl'de şem'hane aylıklarından (VII a_4)
72. 414 Has Ağası Ahmed Ağa'dan ikiyüz yetmişaltı kile buğday bahası (IV b)
73. 495½ Has Ağası Ahmed Ağa'dan sayfi mahsûlü (IV a)
74. 900 Has Ağası Ahmed Ağa'dan sülsân hesabı üzere bin üçyüz elli kile arpa bahası (IV b)
75. 46 Çarşu aylığı (VII a_1)
76. 130 Otuz akçe bir kul gedüğünden; Kâlû (?) oğluna verilmiştir (II c)

9.253½

77. 600 Mâh-ı Şevvâl şubaşı aylığı (III a)
78. 1.500 Has Ağası Ahmed Ağa'dan bin beşyüz kile buğday bahası (IV a)

79. 700 Palu akçesinden Çelebi yediyle Cafer Beşe'ye havale olunup bakiyesi Şahin Beşe'ye verilmiştir (I b)

80. 1.500 Palu akçesi; Karamanlızâde Mahmud Çelebi yedinden bakiyesi verilmiştir (I b)

81. 400 Eşni seferine vardıkda ahz olunan Turâbı (?) kefereleri cerimesi; be-dest-i Çelebi Ağa (I a)

82. 1.500 Şikaki aşireti kalemiyesidir; Solak Beyden (III k)

83. 370 Nusaybin'den Mardin'e gönderilen koyun akçesidir; otuz kuruş tahsil olunmadı (VIII b)

84. 110 Ramazan-Şevvâl Savur subaşılığından (III a)

85. 993½ Palu Beyi Koçur Bey'den reaya da'va idüp divanda murafa'a olunduklarında Pa(şa) Efendimize virdiklerinden gayri meblağ-ı mezburu bize virmişler idi; be-dest-i Murtaza Ağa ve Kalıcızâde (?) (I ç)

86. 32 Çaşka subaşılığından Hamza Ağa yedinden: dört aylığı tahsil olunmayıp firar etmiştir (III a)

16.959
1.696

B. 15.263 Yalnız onbeş bin ikiyüz almışüç esedi kuruştur.

s. 6 C. **İrad** Şehr-i Zilkâde
irad-kuruş

87. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığı (III a)

88. 50 Eğil karyelerinden دلمه (?) nâm karyede serika iden zimmi cerimesi; be-dest-i Murtaza Ağa (Ia)

89. 100 Hısnkeyf dizdarından (X ç)

90. 100 Merdânlı aşiretinden; be-dest-i divan efendisi (X ç)

91. 120 Tüfenk (?) Mehmed Ağa varduğu مرسحه (?) nahiyesinde diş kıruğundan (I a)

970

92. 20 Bir kul gedüğü; oğluna tevcih; be-dest-i imam (II c)

93. 283 Gümrük nezâreti, mâh-ı mezbura dek (V)

94. 15 Kulb kazasında Sanduga (?) nâm karyede kayadan uçan oğlandan; be-dest-i Arab şeyhi (I c)

95. 50 Mardin hancısından, Topal Han'da akçe kayb olup teftiş olundukta (I a)

96. 100 Savur kazasında Avanis nâm karyede diş kıruğundan: be-dest-i Hüseyin Bölükbaşı (I a)

97. 40 Onbeş akçe bir kul gedüğü; be-dest i Hacı Veznedâr (II c)

98. 200 Çaşka'da kayb olan (هربست) nâm zimmi öşründen: be-dest-i Yusuf Çelebi (I c)

1.678

99. 50 Palu'da bir öşürden; be-dest-i Yusuf Ağa (Ic)
100. 100 Batılu (Badıllı) aşiretinden kapıcılar kethüdası getürdüğü mahbus; be-dest-i Hüseyin Bölükbaşı (I a)
101. 50 Panbukçu (?) emiri katl iden emirden; be-dest-i Arab şeyhi (I c)
102. 60 Onsekiz akçe bir kul gedüğü; be-dest-i Kul Ağası (II c)
103. 600 Baş Kirye Rumiyye (?) zimmi kaftan giydikte avâid alınmıştır (VII a_3)
104. 200 Mardin dizdarlığı tevcih olundukta; be-dest-i Mehmet Ağa Sürsatçı (III ı)
105. 300 Has Voy(vo)dasından (?) faydasından (?) ikiyüz kile buğday, bulgur için vekilharca teslim (IV b)
106. 46 Çarşu aylığı (VII a_1)
107. 55 Savur subaşılığı (III a)

3.139

108. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi (III b)
109. 230 Hani kazasında Cevze nâm karyede bir kız katl olunup; mirahur mübâşeretiyle (I c)
110. 3.000 Hazo (هاطو) beyinden Eşni eşkiyaların geçirdiği için; bi-ma'-rifet-i Seyyid (okunamadı) zade; bir kesesi bizim içindir (I a)
111. 300 Mande sürsatı kalemiyesi; Çalık İbrahim Ağa adamlarından devr-i şer'i olunmuştur (III I)
112. 900 Savur hasları kışlasından; be-dest-i Şilahtar Ahmet Ağa (IV a)
113. 900 Şehir hasları kışlasından; be-dest-i Osman Bey (IV a)
114. 1.500 Şikâki Kara Ulus sürsatı kalemiyesi; Hacı Mehmed Ağa'dan; ikibin kuruşa tezkere virüp beşyüz kuruşu in'am (III I)
115. 1.000 Kapucubaşı Bey geldikte Paşa Efendimizin hazinesinde beş kese akçe mevcud olup mezbura teslim, sonra bir husus içün lâzım olup üç kesesi yine hazineye teslim olunmuştur. (X ç)

12.219

1.222

C. 10.997 Yalnız on bin dokuzyüz doksan yedi esedi kuruştur.

s. 7

Ç. **İrad** Şehr-i Zilhicce
irad-kuruş

116. 60 Keykî (?) aşiretinden Bekir nâm kimesne mübâşire karşu koyup; be-dest-i mîr-i mezbur (I a)

117. 300 Leyhi (?) Araplar "Yedimizde olan ferman mucibince buyruldu virin, sicill-i mahfuza kayd idelim, ba'd el-yevm Mardin voyvodaları ahire iltizâma virmeyüp kendüleri zapt eylesün" deyü hizmet itmişlerdir (X a)

118. 200 Savur kazasında Anberce (?) nâm karyede olan öşrden; be-dest-i Keyki (?) Beyi (I c)

119. 35 Kapucılar Kethüdası getürdiği bir adamdan (I a)

120. 150 Nusaybin'de kayb olan derviş öşründen; be-dest-i Yusuf Çelebi (I c)

745

121. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığı (III a)

122. 55 Mâh-ı mezburun Savur aylığı (III a)

123. 500 Mehmed (okunamadı) şâkileri olup da'vaları görüldükte; be-dest-i Yusuf Çelebi (I ç)

124. 50 Mazgirt keferelerinden sürsat hususuna virilen buyuruldu harcı: be-dest-i Arap Şeyhi (X a)

125. 200 İdrisli nâm karyede maktul olan adam öşründen: be-dest-i Ahmed Çelebi Şeyh zâde (I c)

2.150

126. 90 Yirmiüç akçe bir kul gediğinden; be-dest-i Kul Ağası (II c)

127. 80 Melli (?) (اسباق) aşiretinden iki uğırı aşirete karışup ahz olundukta: be-dest-i Harâmlı zâde (I a)

128. 60 Bir tımar tahvilinden: be-dest-i mezbur (II a)

129. 90 Yirmiiki akçe kul gediğinden; be-dest-i Veli Ağa (II c)

130. 190 Mardin kapusunda attan düşürdükleri oğlanın validesi dava itdikte öşür alınmıştır (I c)

2.660

131. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi (III b)

132. 623½ Kilârcıbaşı yediyle zebh olan sekizyüz otuzsekiz koyun bahasıdır (VIII b)

133. 375 Et akçesi içün kasaplara virilen beşyüz koyun bahası; be-dest-i vekilharç (VIII b)

134. 31 Osman Paşalı Mehmed Ağa getürdiği koyun ve sığır bahası (I b)

135. 900 Sene-i mezbure esnâf tâifesinin şeyhlik akçesi (VII a_2)

5.839½

136. 70 Çüngüşlü Ergani emin(in) den hüccet-i şer'iye ile da'va eyledikleri akçeden resm (I ç)

137. 3.305 Cezire'den Osman Bey yediyle gelüp sancaklara tevzi' olunan koyun; ce-dest-i imam; üçyüz doksanbir nâtahsil ve in'âm (I b)

138. 9.384 Şehir zimmîlerinin kışlak akçesidir; bir kesesi bizim içündür (VII b)

18.598½

1.859

Ç. 16.739½

s. 8 D. **İrad** Şehr-i Muharrem sene 1082

irâd-kuruş

139. 70 Onyedi akçe bir kul gedüğinden; be-dest-i Selim Bey (II c)

140. 35 Mazgird Soğman emini Ahmed Ağa'dan buyuruldu harcı (X a)

141. 200 Tüccar taifesi Mardin voyvodasıyla bâc-ı 'ubûr nizâ' itdikdè; be-dest-i Yusuf Çelebi (I ç)

142. 400 Mande kalemiyesinden Kapucubaşı Bey ma'rifetiyle Altunu Çok Ali Ağa adamı Mehmed Ağa'dan (III g)

143. 180 Deyr-i Zeyn nâm karyede ahz olunan birkaç eşkiyalar cerimesidir; be-dest-i Mir Muhammed (I a)

885

144. 80 Onsekiz akçe bir kul gedüğinden; be-dest-i voyvoda (II c)

145. 100 Sabıka Ergani alaybeyisi fevt oldukta timarı oğullarına tevcih olunup; be-dest-i Abdullah Efendi (II a)

146. 40 Altı bin akçe bir timar tahvilinden; be-dest-i voyvoda (II a)

147. 70 Harprut'da bir kız bozulduğu hüccet üzerine buyuruldu: be-dest-i Kaya Çavuş (I a)

148. 25 Eğil'de bir zimmi oğlu suya gark oldu hüccet-i şer'iye üzerine buyuruldu (I c)

1.200

149. 500 Adilcevaz ve Ahlad eminleri kalemiyesi; bi-ma'rifet-i voyvoda (III j)

150. 200 Defter kethüdalığı kalemiyesinden; be-dest-i Hüseyin Bey (III i)

151. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığı (III a)

152. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi (III b)

153. 50 Eşni seferine vardıkta köçek ile ahz olunan oğlan cerimesi; be-dest-Abdullah Efendi (I a)

3.800

154. 55 Savur subaşılığından (III a)

155. 150 Altı bin akçe bir tımar tahvilinden; be-dest-i Abdullah Efendi (II a)

153. 100 Şeyh-i Seb'alık (?) Curcis'e tevcih olundukda avâid (VII a_3)

157. 46 Çarşu aylığıdır (VII a_1)

158. 225 Zilkade ve Zilhicce ve Muharrem şem'hane aylığı (VII a_4)

4.376

437½

3.938½ Yalnız üç bin dokuzyüz otuzsekiz buçuk esedi kuruştur.

s. 9 E. **İrâd** Şehr-i Safer el-hayr
irâd-kuruş

159. 300 Pertek eminleri kalemiyesinden; voyvoda yediyle (III j)
160. 350 Çaşka'da bir zimmi katl olunup, be-dest-i Yusuf Çelebi (I c)
161. 90 Çemişkezek'de bir tımar mahlûlünden; be-dest-i Veli Ağa (II a)
162. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığı (III a)
163. 150 Şikâki aşiretinden solak gönderdiği yezidi kürdlerden; İskender Paşazâde yediyle (X ç)
164. 60 Onbeş akçe bir gedik mahlûlünden; be-dest-i Selim Bey (II c)
165. 30 İki bin akçe bir tımardan; be-dest-i hatib-i kal'e (II a)
166. 40 Beş bin akçe bir tımardan; be-dest-i Şeyh Şeref (II a)

1.620

167. 100 Yirmisekiz akçe bir kul gedüği oğluna; be-dest-i Kalender Çavuş (II c)
168. 70 Ali Pınarı kurbünde serika olan esbab teftiş olundukta Araplardan alınup husus-u mezbur içün Ali Pınarı yüz kuruş ve Kürdler elli kuruş virüp Kapucubaşı adamı Ahmed Ağa'ya hizmet (I a)
169. 150 Yirmisekiz akçe bir gedikten; be-dest-i Selim Bey (II c)
170. 90 Yirmibir akçe bir gedikten; be-dest-i Kalender Çavuş (II c)
171. 350 Beyce (?) nâm karye toprağında Araplar cirid oynarken birisi maktul olup öşr; be-dest-i Müftüzâde (I c)
172. 100 Bir kul gedüği, yirmibir akçe; be-dest-i Kalender Çavuş (II c)

2.480

173. 20 Ali Pınarı meyhanelerine varduğımızda ahz olunan zimmi cerimesidir (I a)
174. 17½ Onbeş akçe bir kul gedüği, bir katır dahi mirahura teslim (II c)
175. 46 Mâh-ı mezburun çarşu aylığı (VII a_1)
176. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi (III b)
177. 60 Onbeş akçe bir kul gedüği, be-dest-i Kaya Çavuş (II c)
178. 603½ Bağdad ağasıyla gelen kârbândan gümrük nezâreti akçesidir; be-dest-i Ramazan Bey (V)
179. 2.166 Şikâki ve bazı cerâimden alınan koyun; seksenbir Şevvâlinden sekseniki Safer'e dek kırılup füruht olan koyunlar; be-dest-i Vekilharç Ağa; yekün 3.165 (I a)

6.643

180. 397 Bazı cerâimden alınan ikiyüz sığır ve bir bârgir bahası; be-dest-i Vekilharç Ağa (I b)
181. 189 Şikâki'den alınan koyunun kuzuları bahasıdır; be-dest-i Vekilharç (I a)
182. 200 Siird mütesellimine tahvil virilüp; be-dest-i kal'e hatibi (III c)

7.429
743

E. 6.686 Yalnız altıbin altıyüz seksenaltı buçuk (böyle!) esedi kuruştur.

s. 10 F. İrâd Rebi'ül-ûlâ
irâd-kuruş

183. 30 Hazrân (?) nahiyesinde bir karyede bir adam ev açup şatırbaşı teftiş idüp otuz kuruş kendüye virilmiştir (I a)
184. 150 Mardin'de hamr yasağından Tüfenk (?) Mehmed Ağa yediyle kefereler mütenebbih olmamağla alınmıştır (I a)
185. 30 Hani kazasında (boş) nâm karyede bir kol çalığından; be-dest-i Kul Ağası (I a)
186. 35 Karto nâm karye ile Güzrek (?) nâm karyeyi bir tarla ziyan itmekle; Delibaşı mübaşeretiyle; otuz kuruş dahi kendüye virilmiştir (I a)
187. 20 Tercil kazası hamr yasağından; otuz kuruş mübâşire virilmiştir (I a)
188. 80 Kulb ve Çaşka'dan hamr yasağından; altmış kuruş selâm çavuşuna virilmiştir. Kefereleri mütenebbih olmamağla alınmıştır (I a)
189. 70 Çemişkezek'te bir tımar tahvilinden; menzil ağası yediyle (II a)

415

190. 150 Harprut'dan hamr yasağından; yüz kuruş Bâki Ağa'ya virilmiştir; birkaç gavur cerimesidir ki müslüman (a) şira füruht itmişlerdir (I a)
191. 50 Hısnkeyf'den hamr yasağı; elli kuruş Bodur Hüseyin'e virilmiştir (Ia)
192. 125 Çermik'den hamr yasağı; yüz yirmibeş kuruş dahi divan efendisine virilmiştir; kaza-ı mezburun kefere karyeleri teftiş olunup hizmet (I a)
193. 100 Salat nahiyesinde Maviye (?) nâm karyede bir kız atdan düşüp fevt oldukda; Kaya Çavuş yediyle (I c)
194. 100 Yirmibir akçe bir kul gedüği karındaşı Deli Mehmed'e virilmiştir (II c)
195. 17 Harprut'da bir diş kıruğından; yirmi kuruş mübâşire virilmiştir (I c)

957

196. 100 Şeriten (?) nâm karye reayası fermanları mucibince muafiyet buyuruldusu virilüp; be-dest-i Kaya Çavuş (X a)
197. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığı (III a)
198. 220 Ergâni'de ( ) süflâ'da bağ içinde maktul olan adam öşr(ü); be-dest-i Mehmed Bey (I c)
199. 100 Savur'da ahz olunan çingânlardan; be-dest-i Kaya Çavuş (I a)
200. 50 Kör Hasan Ağa yeğeni Sennur da'vasından buyuruldu harcı; Keykî (?) Beyi ile nizâ' olmuştur (I ç)

2.027

201. 50 Fırta nâm karyede Araplar ziyan idüp; be-dest-i kışlak ağası (I a)
202. 25 On akçe bir kul gediğinden; Hacızâde'ye virilmiştir (II c)
203. 70 Yirmi akçe bir kul gediğinden; kethüdaları oğluna virilmiştir (II c)
204. 1.100 Tercil Beyine mukarrer oldukta; Kürd Voyvoda yediyle (II ç)
205. 1.000 Harprut Beyi Seyyid Mehmed Ağa'dan kalemiye; be-dest-i Abdullah Efendi (III c)

206. 280 Garb (?) nahiyesinde (بوهنكان) nâm karyede olan öşr; be-dest-i Hacı İbrahim Çınarzâde (?) (I c)
207. 500 Menzil kalemiyesinden ferman ile tenzil olup kalemiye dahi noksan alınmıştır (III ç)
208. 1.296 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi ma'a çarşu aylığı (III b, VII a_1)

6.348
634

F. 5.714 Yalnız beşbin yediyüz ondört esedî kuruştur.

s. 11 G. İrâd Şehr-i Rebi' ül-âhır
irâd-kuruş

209. 194 Harprut emini kaçırduğı çingânlardan; be-dest-i kapucılar kethüdası (I a)
210. 80 Ribat nâm karyede bir öşrden; be-dest-i divan efendisi (I c)
211. 114 Şatırbaşıyla karşu koyup döğüşen (boş) nâm karyeliden; bir doru bârgir dahi alınmıştır (I a)
212. 70 (عنجون) nâm karyede Yusuf nâm kimesne Osman nâm kimesnenin ağaçların kat' itmekle; be-dest-i çavuş-u selâm (I a)
213. 35 Ebu Tahir nahiyesinde Kalile nâm karyeden çukadar yediyle; kuruş kendüye virilmiştir. (X ç)

493

214. 30 Çermik'de (عنجب) nâm karyeden Hâlikvirdi Musa nâm kimesne katl itmeğe kasd idüp; be-dest-i Bekir Ağa (I a)
215. 35 Cermik'de miras husus(un)dan; be-dest-i müteferrika başı (I ç)
216. 225 Safer ve Rebi' ül ûlâ ve uhrâ şem'hane aylığı (VII a_4)
217. 37½ Cevze nâm karyede harman hususiyçün; be-dest-i Hacı Hasan (X ç)
218. 50 (فتربل) meyhanecilerinden müslümana şarab virdüklerine, bir hırsuz ardına vardıkta imam efendi almışdır (I a)

870½

219. 30 Harprut'da değirmen arkına düşen sabi oğlan husus(un)dan; be-dest-i imam (I c)
220. 210 Çüngüş'de Hindi Baba nâm karyede olan öşr; be-dest-i Hacı Musazâde; imam almıştır (I c)
221. 35 (okunamadı) Müsellem nâm karyeden dam altında kalan sabi oğlan husus(un)dan; imam (I c)
222. 62½ Çaşka'da olan diş kıruğundan; be-dest-i Veli Ağa; imam efendi almıştır (I c)
223. 60 Arabviran nâm karyeden hırsuz yatağı husus(un)dan; be-dest-Hüseyin Bey; imam (I a)

1.268

224. 185 Mardin'de Kabak (?) nâm karye bağları yanında katl olan adam öşründen; imam almıştır (I c)

225. 125 (فترىل)'da sekbânı hançer ile vuran adamdan ve köylüden cerime; imam (I a)

226. 275 Mardin'de Tayyibân (?) nâm karyede olan öşürden; imam (I c)

227. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığıdır (III a)

228. 46 Mâh-ı mezburun çarşu aylığı (VII a_1)

2.499

229. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi (III b)

230. 200 Mahallerden Kantar (?) girmek mümkün değildir, ta'undan kimesne bulunmaz deyu rica olunmakla (X ç)

231. 6.000 Sene-i mezburda cizye kalemiyesidir (III d)

232. 400 Mihrani'de Divane nâm kimesne katl olunup öşr; be-dest-i Yusuf Ağa (I c)

233. 225 Satıgitti (?) nâm karye kurbünde haramzâdeler katl eyledüğü adam öşr(ü); be-dest-i imam (I c)

234. 55 Savur subaşılığından (III a)

235. 400 Cezire beyine hazineden alınup gönderilen kürk bahasıdır ki mezburun temessükü mucibince kabz olunmuşdur (IX)

11.029

1.103

G. 9.926 Yalnız dokuz bin dokuzyüz yirmialtı esedi kuruştur.

s. 12 H. **İrâd** Şehr-i Cemâzilevvel

irâd-kuruş

236. 100 Seyyid Mustafa nâm kimesneye (okunamadı) ve Hasan şetm idüp; hüccet-i şer'iye ile; be-dest-i Kaya Çavuş (I a)

237. 50 Çermik kazasında قوى nâm karyede bir kız bozuğundan; be-dest-i Nuri İbrahim Ağa (I c)

238. 20 Göksu nahiyesinde bostan nizâ'ından; be-dest-i kethüda-ı çavuşan (I a)

239. 40 Salat nahiyesinde Halil Ağa köyünde bir baş kıruğından; be-dest-i mezbur (I c)

240. 220 Bâki Ağa varduğı kan öşründen (I c)

430

241. 100 Mardin kazasında bir karyeden adam atdan düşüb fevt oldukda; be-dest-i Şeyh Mehmed Çelebi (I c)

242. 80 Palu'da bir öşrden; be-dest-i Yusuf Ağa (I c)

243. 50 Harprut civarında bir adam birkaç kimesneyi soydu deyu şikayet olunup; be-dest-i Mustafa Ağa (I a)

244. 1.142 Ergani kefereleri hamr yasağına ita'at itmeyüp bazı yerlere götürdükleri ecilden adam varup teftiş olundukda; be-dest-i Mustafa Ağa cerime alınmışdır (I a)

245. 200 Mezbur yediyle Çüngüş'den hamr yasağı hususuna mütenebbih olmayıp; yüz kuruş dahi mübâşire virilmişdir (I a)

2.002

246. 170 Boran (?) kethüdası yanında Çermik'de ahz olunan hırsız bir mikdar eşya koymakla; be-dest-i Abdullah Efendi (I a)

247. 100 Çermik köylerinden bir adam bir kızı dağa götürüp üç günden sona bilâ izin nikâh itmekle; Seyyid Abdullah (I a)

248. 600 Mâh-ı mezburun subaşı aylığı (III a)

249. 46 Mâh-ı mezburun çarşu aylığı (VII a_1)

250. 55 Mâh-ı mezburun Savur subaşılığı (III a)

2.973

251. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesi (III b)

252. 150 Gevheriz (?) nâm karyede Kürdlü (? Kör Deli) nâm adam maktul bulunmakla öşr (I c)

253. 200 Eğil'de (okunamadı) nâm karyede bir kulu Eğil Beyinin kethüdası mecruh idüp sulh olduklarında; be-dest-i voyvoda (I a)

264. 527 Gurre-i Safer'den mâh-ı mezbura değin gümrük nezareti mahsulundan (V)

255. 800 Bin sekseniki avârız ve bedel-i nüzül kalemiyesidir; voyvoda Mehmed Ağa'dan kapucubaşı buldukda (?) alınan onbir keseye mahsub (III e)

5.900

256. 900 Esnaf taifesi şeyhlik akçesidir; Arab seferine vardukda ordu akçesiyle cem' olunmuşdur (VII a_2)

257. 68 Kul Ağası yediyle Hani köylerinden bir öşrden alınan kırk sığır bahası; yüzon keçiden maada (I c)

258. 240 Tiryaki Subaşı Mirza zimminin yeğenini bir avret ile basdukda; be-dest-i mezbur (I a)

259. 5.000 Cezire Beyi Mir Mehmed'den sancak emriyçün Âsitâne'de Kapu Kethüdası yediyle bazı yerlere masraf olan akçedir, ve gayri içün (IX)

260. 312½ Voyvoda Ahmed Ağa oğlu Yunus Bey yedinden kabz olunan (okunamadı) kıla' neferâtının kalemiyesi (III f)15.

12.420½

1.242

H. 11.178½ Yalnız onbir bin yüzyetmiş sekiz buçuk kuruştur.

s. 13 I. **İrâd** Mâh-ı Cemâzilâhır

irâd-kuruş

261. 70 Hani kazasının bağ akçesi (VI b)
262. 100 Kaza-ı mezburun bez akçesi (VI b)
263. 100 Kaza-ı mezburun odun akçesi (VI b)
264. 70 Kaza-ı mezburun arpa akçesi (VI b)
265. 140 Has Ağası Şerif Ahmed Ağa'dan (IV b)

480

266. 20 Mihrani'(ni)n arpa akçesi (VI b)
267. 40 Kaza-ı mezburun bez akçesi (VI b)
268. 25 Kaza-ı mezburun pirinç akçesi (VI b)
269. 60 Tercil kazasının arpa akçesi (VI b)
270. 100 Kaza-ı mezburun bez akçesi (VI b)
271. 75 Kaza-ı mezburun pirinç akçesi (VI b)
272. 75 Kaza-ı mezburun odun akçesi (VI b)

875

273. 348 Arab seferi içün İskender Paşazâde tevâbi'ler(in)den beş nefer erbâb-ı tımara izin virilmişdir (X c)
274. 200 Hani kazasının ordu pazar ve zahire akçesi (VI a)
275. 1.500 Arab seferi vâki' oldukda şehirden cem' olunan ordu pazar akçesidir (VI a)
276. 600 Şehir subaşılığı (III a)
277. 300 Kul kethüdalığı Seyyid Mehmed üzerinden Harâmlızâde'ye feragat olundukda; be-dest-i Abdullah Efendi (II d)
278. 370 Savur kurbünde bir öşrden; be-dest-i Silahdar Ahmed Ağa; dörtyüz kuruş olub otuz kuruşu Hacı Musazâde'ye in'âm (I c)

4.193

279. 150 Cemazilevvel ve âhır şem'hane mukata'ası aylığıdır (VII a_4)
280. 1.000 Avârız ve bedel-i nüzül kalemiyesi; Voyvoda Mehmed Ağadan, Ergani emini Mehmed Bey'den havale olunup alınmışdır (III c)
281 281½ Avârız-ı mezbur kalemiyesinden; Voyvoda Mehmed Ağa, imam efendi yediyle; Hani avârız(ın)dan (III e)
282. 100 Siird kazasının ordu pazar akçesi; be-dest-i divan efendisi (VI a)
283. 300 Salat nahiyesinde bir öşr; be-dest-i Kel Bekir Ağa (I c)
284. 1.250 Mâh-ı mezburun voyvoda kalemiyesidir (III b)
285. 46 Çarşu aylığı (VII a_1)
286. 40 (العلى) kurbünde iki adam birbirlerin mecruh idüb; be-dest-i Arab Şeyhi (I a)

7.360½

287 50 Arab seferinden Siird mütesellimine izin virilüb; be-dest-i hatib-i kal'e (X c)

288. 1.622½ Mâh-ı Rebi' ül-âhır'dan Receb onuna değin be-muceb-i defter masraf kâtibi zibh olunan koyun ve derisi ve yağı bahasıdır; yekün 2.893 (VIII. a)

289. 664 Köse Yusuf Ağa (okunamadı) getürdiği yediyüz keçi bahası; bin üçyüz davardandır; otuzaltı keçi akçesi kasablarda bâki kalub (I b)

290. 220 Mezburun getürdiği ikiyüz (yüz?) seksensekiz sığır bahasıdır (I b)

291. 550 Arab seferinden Çemişkezek ehl-i tımarına izin virilüb; be-dest-i Ayvaz Ağa (X c)

291. 60 Sefer-i mezbur için Hısnkeyf'den Kürdlere saliyâne olan ikiyüz kırk batman pirinç bahası; be-dest-i imam (VI b)

293. 1.950 Has Ağası Şerif Ahmed Ağa'dan bulgur ve füruht olunmak için alınan bin üçyüz kile buğday akçesi (IV b)

12.477

294. 300 Salat nahiyesinden bir öşrden; hizmeti hazinedara virilüb ikiyüz kuruş mezbura hizmet virilmişdir (I ç)

295. 550 Arab seferi için Nidâri (?) nahiyesinde saliyâne olunan zahire; be-dest-i Hacı Mübâşirzâde (VI b)

296. 500 Sefer-i mezbur için Salat nahiyesine saliyâne olunan zahire; be-dest-i mütesellim Ahmed Ağa (VI b)

297. 150 Ergani bağları kurbünde olan öşr; be-dest-i Abdullah Efendi; yetmiş kuruş dahi mübaşire virilmişdir (I c)

298. 180 Atak kazasının bez ve altmış batman bağ akçesi (VI b)

299. 125 Kaza-ı mezburun odun ve elli kile arpa akçesi (VI b)

300. 100 Kaza-ı mezburun ordu pazar akçesi (VI a)

301. 260 Hısnkeyf bağ ve bez ve odun akçesi; be-dest-i Deli Mustafa (VI b)

302. 95 Savur kazasının bez ve odun akçesi; be-dest-i mezbur (VI b)

14.737

303. 75 Mefârikirin'den pirinç akçesi; be-dest-i Mustafa Ağa (VI b)

304. 149½ Siird kazasının bez ve bağ ve odun akçesi; aslı üçyüz elli kuruş olub hîn-i azilde vâki' olmakla kusuru tahsil olunmadı (VI b)

305. 110 Siverek'den bez (ve) odun akçesi; vekilharç ağaya havale olunmuştur, masraf için (VI b)

306. 245 Çermik kazasının bez ve arpa ve siyah üzüm ve odun akçesidir (VI b)

307. 400 Çermik kazasının ordu pazar ve zahire akçesi (VI a)

308. 600 (okunamadı) nâm karyeli Mehmed Ağa hizmetkârın katl olunup Şaban Bölükbaşı tayin olundukda beş nefer adamısıyla Tavil (okunamadı) ve Kirakil (?) ve ahâli-i karye katl idüb öşr virmişlerdir (I c)

309. 600 Şehir hasları ağası Şerif Ahmed Ağa'dan sayfi akçesi (IV a)

16.916½
1.691

I. 15.225 Yalnız onbeş bin ikiyüz yirmibeş buçuk esedi kuruşdur.

s. 14 İ. Tetimme-i irâd-ı mezbur
irâd-kuruş

310. 56 Çapakçur ehl-i tımarı Arab seferinden kalmak içün (okunamadı) İbrahim Efendi'yle ikiyüz kuruşa kat'olunup mezburun ulufesi bedeli bu mikdar voyvodadan alınıb yüz kırkdört kuruşu serbest olmuşdur (X c)

311. 2.000 Palu tahvilinden mukaddema üçbin beşyüz kuruşa Hâşimzâde Bekir Çelebi'ye temessük virüb hîn-i azilde bu mikdar tahsil; Osman Ağa ve Alialdı Ağa (II ç)

312. 400 Savur hasları sayfi mahsulidir ki Silahtar Ahmed Ağa yedinden kabz olunmuşdur (IV a)

313. 307 Ergani ve Çüngüş bez ve bağ ve arpa ve odun akçesidir ki üçyüz seksen kuruş olub hîn-i azil vâki' olub yetmişüç kuruşu bâkidir (VI b)

314. 202 Ergani ve Çüngüş kazalarına dört yüz kuruş zahire saliyâne olub hîn-i azilde kusuru bâkidir; be-dest-i Ali Ağa (VI b)

2.965

315. 440 Savlı aşireti beyliği beşyüz kuruşa kat' olunub hin-i azilde altmış kuruşu tahsil olunmadı; be-dest-i Yusuf Çelebi (II e)

316. 142 Gümrük nezaretinden; be-dest-i Mustafa Efendi; Cemâzil el-âhır (böyle!) ve Receb (V)

317. 432 Pirinççi Ömer'e teslim olunan bin kuruş: beşyüz altmışsekiz kuruşluk pirinç yenilüb meblâ'-ı mezbur hîn-i azilde geriye alınmışdır; bi-ma'rifet-i vekilharç (VIII a)

318. 224 Dokuzyüz kuruşluk bulgurdur ki altıyüz yetmişaltı kuruşluk yenilüb meblâ'-ı mezburluk füruht olunmuşdur; bi-ma'-rifet-i vekilharç (VIII a)

319. 18 Yüz doksansekiz oğlak bahasıdır; bi-ma'rifet-i vekilharç (VIII a)

320. 56 Hin-i azilde füruht olunan sekbanlar matbahlarıdır (VIII a)

4.277

321. 431 Zebh olunan bin sekseniki davar bahasıdır ki Arab seferine vardıkda ba'dehu küll ül-hesâb vekilharç zimmetinde kalan binyüz seksen davardandır; yukarıda (bak. no. 319) olan onsekiz kuruş mezburdandır (VIII b)

322. 1.620 Vekilharç ve masraf kâtibi ma'rifetiyle füruht ve (okunamadı) üçbin elli davar bahasıdır; Ali Pınarında hesab görülmüşdür (VIII b)

323. 1.750½ Has Ağası Şerif Ahmed Ağa'dan alınan bin yediyüz elli buçuk kile buğday birer kuruşdan erbâb-ı duyûna virilmişdir (IV b)

324. 528 Savur hassı buğdayıdır ki birer kuruşdan esnafa olan duyuna virilmişdir; arpası arpa eminine teslim olunmuşdur (IV b)

325. 114 Boşnak Ahmed tımarının ikibin akçesi oğluna virilüb bâki dörtbin akçesin mabeyn mahsulüdür (X b)

326. 40 Paşa efendimizin odasında döşenen iki Acem keçesi füruht olunmuşdur (VIII a)

327. 29 Yasdıklarda ve minderlerde olan yapağı bahasıdır ki füruht olunmuşdur; batman 58 (VIII a)

328. 24 Çaşka subaşılığırdır; be-dest-i merdüm-ü Arab Şeyhi; iki aylık tahsil olunmadı; beher mâh 4 kuruş (III a)

8.823½

329. 918½ Bin seksen senesi avârız ve bedel-i nüzül kalemiyesi kusuru; Voyvoda Mehmed Ağa'dan (III e)

330. 207 Bin sekseniki Receb'ine dek kıla neferâtının kuruş başı (?) kalemiyesi; be-dest-i voyvoda-ı mezbur (III f)

331. 336 Savur hassı sayfi mahsulünden; Silahtar Ahmed Ağa yediyle yüz altmışdört kuruşu tahsil olunmadı (IV a)

332. 0.000 Savur subaşılığıdır ki tahsil olunmamışdır; Silahtar Ahmed Ağa'da bâkidir; mâh-ı Cemâzil el-âhır (böyle !) ellibeş kuruşdur.

10.285

1.028½

İ. 9.256½ Yalnız dokuzbin ikiyüz ellialtı buçuk esedi kuruşdur.

s. 15 MECMU'-U İRAD VE MASARİF

	İrâd-kuruş		el-Masârif-kuruş
A.	7.019,50	(15 Receb-10 Ramazan 1081)	A. 15.661
B.	15.263	(10 Ramazan-Şevvâl)	B. 14.991
C.	10.997	(Zilkâde)	C. 8.831*
	33.279,50		Ç. 6.596,50
Ç.	16.739,50	(Zilhicce)	46.079,50
D.	3.938,50	(Muharrem 1082)	D. 8.449
E.	6.686	(Safer)	E. 45.619
	60.643,50		F. 9.547,50
F.	5.714,50*	(Rebi ül-evvel)	109.695
G.	9.926	(Rebi ül-âhır)	G. 2.431,50
H.	11.178,50	(Cemâzi ül-evvel)	H. 9.741,50
	87.462,50		I. 3.944
I.	15.225.50	(Cemâzi ül-âhır)	İ. 2.925,50
			128.737,50* Yalnız yüz yirmisekiz bin yediyüz otuz-yedi buçuk esedi kuruştur.
İ.	9.256	(Cemâzi ül-âhır)	
	111.944,50*	Yalnız yüz onbir bin dokuzyüz kırkdört buçuk esedi kuruştur.	

[*F toplamı yanlışlıkla yarım kuruş fazla geçirilmiş, genel toplamın da 111.944 olması gerekir.]

[*C toplamında üç çeyrek atlanmış, genel toplamın da 128.738,25 olması gerekir.]

Mukabele-i (?) İrâd ve masârif ihraç
kuruş aded

el-masârif	128.737,50
el-irâd	111.944,50
	16.793

Vech-i meşrûh üzere irâd ve masârif hesabıdır ki ihraç olunup bâki kalan onaltı bin yediyüz doksanüç esedi kuruş irâddan ziyâde masraf olan [böyle! olup?] bize ait olan zimmetin [böyle! zimmet?] ve azilden sonra alınan deyn akçedir ki tahrir olunup feth el-bâki kalmıştır. (sahh)

s. 16 BOŞ

s. 17 Defter oldur ki bin seksen bir senesi mah-ı Recebinin onaltıncı günü Karakeçilü ve Eşni seferine gidildikde mütesellim Mustafa Efendi masarifi ile ma'an bin sekseniki senesi mah-ı Cemazilâhırının ahırına gelince Paşa efendimizin eyâlet-i Diyarbekir'de vâki' olan masârifleri defteridir ki zikr olunur.

A. el-masraf-kuruş

1.	4.000	Nakib Hasan Çelebi'den pulitse olunan sekiz kese; on kesedir ki iki kese Kethüda Bey harîrden getürmiştir (VIII)
2.	12½	Mehterbaşı yediyle alınan dört yapunca bahasıdır (VI)
3.	2	Gönderdiğimiz matbah direkleri bahasıdır (V b)
4.	140	Seyyid Hasan Çelebi'den alınan kürkün bahası (III a)
5.	150	Hâşimzâde'den alınan kürkün bahası (III a)
6.	32	Mezkûr kürklere çuka bahası (III a)
7.	55	Gönderilen iki aba ve harçları bahası (III a)
	4.391½	
8.	5	Mustafa Ağa ve Ahmed Ağa'ya yorgan bahası (VI)
9.	74½	Sadr-ı Âlî ağası Mustafa Ağa'ya kürk ve mükemmel esbâb ve hâmam akçesi (I c)
10.	17½	Şerbet içün bahası şeker (böyle!) müd 2½ (IV)
11.	1	rub' 2 Çadır mehterine yapunca bahası (VI)
12.	18½	Beş kelek odun, hamaliyesiyle (V b)
13.	16½	Haremde olanlara don, gömlek ve baha-ı harîr ve in'âm (VI)
14.	9½	Çarıkçıdan alınan çarık ve pabuçlar bahası (III a)
15.	140	İkiyüz on kile arpa bahası (V a)
16.	36	Def'a on kelek odun bahası (V b)
	4.710	
17.	146	Ka'be-i mükerreme'ye irsâl olunan altun; aded 65 (IX c)
18.	10	Mürdciye (?) in'âm olunmuştur (IX d)
19.	5	Bir vukiye safran bahası (IV)
20.	30	Tığcı zımmîye 'alelhesab (III c)
21.	316½	Receb Bölükbaşı'nın Cemâzilâhır ve Receb ve Şa'ban ve beş günlük Ramazan ulûfesi (VII a)
22.	280	Divânelerin Rebi ül-âhir ve Cemâzilûlâ ve âhır ulûfeleri; 'alelhesab (VII c)
23.	165	Masârif-i mütesellim be cânib-i hod (X a)
	5.662½	
24.	6	Alay günü çavuşlara in'âm (IX d)
25.	2.026	Kapu Kethüdası deyn alduğı akçe için hazinedarı İbrahim ile irsal olunan sekizyüz altundır (II a)

26. 5.000 Def'a mezbur içün irsâl olunan akçedir, mezbur ile pulitse olunmuşdur (II a)
27. 100 Mezbur İbrahim'e harcırah virilmişdir (II b)
28. 50 Ma'an giden tatara harcırah virilmişdir (II b)
29. 1.197 Karakullukçıyan ve gılmân-ı enderûn mâh-ı Rebî ül-âhır ve Cemâzilevvel ve âhır ulûfesidir; nefer 125 (VII ç)
30. 1.014 Dokuz bayrakdan harcı kat' olunan neferlerin Cemâzilâhır ve Receb ve Şa'ban ve Ramazan ulûfesidir; fî yevm 5 (VII b)
31. 38½ Bayramda çavuşlara şalvarlık kırmızı çuka bahası (VI)
32. 49½ Bayramda taşra çukadarına ve sofracıya ve kilârcı yamağına ve kadı oğluna mor çuka (VI)
33. 15 rub' 1 Paşa efendimize iki tane Gücerat atlası bahası
34. 59 Bayramda câmeşûyî yamağına ve iki mehter ve çerkez (?) ve ibrikdara mavi çuka dolama (VI)
35. 2 Kilâr içün baha-ı lengerî (V b)

15.219½

36. 30 Bayramda üç çavuşa ve iç ağalarına ve mektup kesesine on dane Kâşân kutnî (VI)
37. 24 Bayramda iç ağalarına beş (okunamadı) bahası (VI)
38. 72 İç ağalarına otuz iki dane Ferhad Hanî destar bahası (VI)
39. 26 Defa iç ağalarına sekiz köşe destar bahası (VI)
40. 67½ Yedekçilere ve mataracıya ve çavuşlara ve müezzine Ferhad Hanî destâr (VI)
41. 21½ Mezburlara on dane kapama bahası (VI)
42. 12 Dibalı (?) çavuşa kadife şalvar bahası (VI)
43. 14½ Bayramda mehterbaşıya ve taşra çukadarına yaka kürk bahası (VI)
44. 15½ Hazinedar Ağa'ya kırmızı Londrine çuka (VI)
45. 118½ Bayramda iç ağalarına (okunamadı) bahası; aded 25 (VI)
46. 5 Paşa efendimize sarık hıtayî (III a)
47. 3½ Bir bağır mıkremesi (III a)
48. 30½ Mardin'den alınan dört aba ve (okunamadı) (III a)

A. 15.661 Yalnız onbeş bin altıyüz altmış (böyle) esedî kuruşdur
[11 ve 33 numaralı kalemlerdeki üç rub' ilavesiyle 15.661]

s. 18 B. Tetimme-i masârif-i mezbure

el-masârif- kuruş

49. 16 Bayramda hatib efendiye ve (?) çuka ma'a sincâf (VI)
50. 17½ Paşa efendimize zîn-puş Londrine çuka bahası (III a)
51. 4 Kılıççı Hüseyin'e kutnî bahası (VI)
52. 3 Bayramda mehterbaşıya (okunamadı) bahası (VI)
53. 20 Sümndür ki Paşa efendimiz(e) cib harçlığı (III b)
54. 40 Hurde akçedir ki Paşa efendimize cib harçlığı (III b)

55. 700 Cafer Beşe virdüğü tımar akçesidir ki altıyüz elli kuruşu irâd- masraf ve elli kuruşu çukadara (X c)
56. 11½ Paşa efendimize müceddiden alınan divrilüp yapulan kavuklar bahasıdır; kavukçuya (III a)
57. 46 Bayramda iç ağalarına ve yedekçilere ve saire alınan kavuklar bahası (VI)
58. 11½ Camide teravih kılan imama çuka bahası (VI)
59. 3 Mezbura harçlık virilmişdir (IX d)
60. 50 Cami-i şerife döşenen Bayburt (?) döşeme bahası (IX c)
61. 3 Sarracbaşıya kavuk ve destar bahası (VI)
62. 8½ Bayram günü hatib efendiye virilen sûredir (IX e)

934

63. 4½ Bayramda müezzinlere virilen sûredir (IX e)
64. 1 Kayyuma (?) virilen sûredir (IX e)
65. 11½ Çavuşlara virilen sûredir (IX e)
66. 3½ Bayramda topçulara ve kal'e mehterlerine (IX e)
67. 12 Çalıcı mehterlerine virilen sûredir (IX e)
68. 5 Bayramda kapıcılara virilen sûredir (IX e)
69. 10 Alay çavuşlarına ve mehterlere virilmişdir (IX e)
70. 30 Vezir-i azam ağası Mustafa Ağa'ya (I c)
71. 20 Mandeye gelen Ahmed Ağa'ya in'âm (IX e)
72. 20 Kapu kethüdası adamı Mustafa Ağa'ya (IX e)
73. 774½ Eskiden olan Hacı Yusuf ve Deli Ahmed ve Kör Hüseyin ve Küçük Hüseyin Bölükbaşı'ya mâh-ı Cemâzilâhır, Receb, Şa'ban ulûfesidir (VII a)
74. 258 Bekir Bölükbaşı ve Mehmed Bölükbaşı Receb, Şa'ban ulûfeleridir (VII a)
75. 193 Veli ve Kara Ali Bölükbaşıların Şa'ban aylığı ulûfeleridir (VII a)
76. 320 Divânegânın Rebi' ül-âhır ve Cemâzilulâ ve uhrâ ve Receb, Şa'ban ulûfesi; ikiyüz seksen kuruş imam masrafından (VII c)
77. 542½ Mâh-ı Receb onaltısından Ramazan onuna değin vekilharç masrafıdır; ber muceb-i defter-i müfredat (IV)

3.139½

78. 1.246½ Karakullukçıyân ve mehterân-ı 'alem ve gılmân-ı enderûn mâh-ı Receb, Şa'ban, Ramazan ulûfeleridir (VII ç)
79. 163½ İç ağalarının kürklerine ve kürkçibaşıya üstâdiye virilmiştir (VI)
80. 50 Abdürrezzak Efendi'ye in'âm (IX d)
81. 352 Cemâzilulâ gurresinden Şevvâl onuna değin hammâliyesiyle seksen kelek odun akçesidir (V b)
82. 555 Sekizyüz otuziki buçuk kile arpa akçesi; arpa eminine virilmişdir (V a)

83. 27 Üç aded çadır ve iki matbah bahasıdır ki imam *(ile?)* Eşni seferine gönderilmişdir (VI)
84. 115½ Üç zîn-puş hırka ve üstâdiye ve divid kadifesi; Usta Ali'ye virilmişdir (III a)
85. 316½ Gurre-i Safer'den Şevvâl onbeşine değin üstâdiyesiyle terzibaşı masârifidir (III a)
86. 20 Paşa efendimiz*(e)* cib harçlığı; mehter Hüseyin yediyle, Seyran karyesine (III b)
87. 1.020½ Mâh-ı Cemâzilulâ'da vekilharç masrafıdır (IV)
88. 1.205½ Mâh-ı Cemâzilâhır'de vekilharç masârifidir (IV)
89. 898½ Mâh-ı Receb vekilharç masârifidir; bi-muceb-i defter-i müfredat (IV)
90. 3.630 Kapu Kethüdası Mehmed Efendi'nin kusur kalan deyni içün Celeb Mustafa Ağa ile irsâl ve şâkilere virilen kusur ve on kese murâbahasıdır (II a)

12.740

91. 200 Mezbur Mustafa Ağa'ya harcırah (II b)
92. 30 Şatırlar hıl'at tuttukda (?) virilen çuka kumaş ve on kuruşdur (IX d)
93. 10 Subaşı Halil Efendi'ye hıl'at (IX b)
94. 10 Çavuş kethüdasına hıl'at (IX b)
95. 10 Paşa efendimize yeşil çuka kavukluk; zirâ' 3 (III a)
96. 33 Kürd Voyvoda'ya hıl'at (IX b)
97. 3 Davud içün altı rub' kadife (VI)
98. 11½ Paşa efendimize entari içün Acem bezi (III a)

13.047½

99. 3 Paşa efendimize keselik içün bir buçuk zirâ' çuka (III a)
100. 33 Mardin voyvodasına hıl'at (IX b)
101. 3½ Bekir'e ibrik ve leğen bahası (VI)
102. 3 Seyise kırmızı yapunca bahası (VI)
103. 220 Matrasdan alınan çerge bahası (V b)
104. 900 Bin üçyüz elli kile has ağasından alınub arpa eminine virilmişdir (V a)
105. 629 Doküzyuz yirmidokuz kile arpa iştira olunub arpa eminine teslim (V a)
106. 152 Bin seksenbir Cemâzilulâ onikisinden Şevvâl'e değin sarrac masrafıdır (V b)

B. 14.991 Yalnız ondört bin dokuzyüz doksanbir esedî kuruşdur

s. 19 C. Tetimme-i masârif-i mezbure

	el-masârif- kuruş	
107.	279½	Bin seksen Rebi' ül-âhır'dan seksenbir Şevvâl'ine dek mutâf masârifidir (V b)
108.	140½	Bin seksen Muharremi'nden Şevvâl'e dek semercilerden alınan semer ve meremmât (V b)
109.	38	Sene-i mezbur Şevvâli'ne dek atlara alınan çul ve keçe masârifidir (V b)
110.	41	Bin seksenbir Şevvâl'ine değin attârlardan kendir vesair bahasıdır; tezkere ile (V b)
111.	5	Demürciler masârifidir (V b)
112.	387	Hacı Yusuf ve Deli Ahmed ve Kör Hüseyin ve Küçük Hüseyin harcları kat' olunub Ramazan, Şevvâl ulûfesidir (VII a)
113.	20	Paşa efendimizin dividine (?) sırma ve üstâdiye (III a)
	911	
114.	87	Mâh-ı Safer'den Şevvâl onuna değin kazzâzbaşıdan alınan eşya bahasıdır (V b)
115.	74	Mardin nâibi işledüb gönderdiği mukdimler (?) bahasıdır (V b)
116.	31	Mehterbaşı yediyle çadırlar içün alınan yirmiiki buçuk gön bahası (V b)
117.	95	Onbeş aded bez ve ikibin ikiyüz elli arşun bez bahası ve boya akçesi (V b)
118.	60	Mezbur çadırlara (okunamadı) ve kolan bahası (V b)
119.	70	Üç sekban çergesine birn beşyüz elli zirâ' bez ve boya akçesi (V b)
120.	29	Mezbur çergelere (okunamadı) ve kolan bahası (V b)
121.	21½	Dörtyüz elli arşun bez ve boya akçesi, iki matbah çadırına (V b)
122.	22½	Mezbur matrahlara (okunamadı) ve kolan bahası (V b)
123.	35	Mezbur çadırlara üstâdiye virilmişdir (V b)
124.	12½	Katırlara semer bahasıdır; bi-ma'rifet-i mirahur (V b)
125.	1.145	Mâh-ı Ramazan onuncu gününden âhırına değin vekilharç ağa masârifidir; bi-muceb-i defter-i müfredat (IV)
126.	57	Paşa efendimize ve iç ağalarına tarih-i mezbura dek müceddiden dikilen kavuklar bahası (III a)
	2.651	
127.	182½	Mâh-ı Zilkâde'de ağalara arpa akçesi (V a)
128.	200	Üçyüz kile arpa akçesi; arpa eminine teslim (V a)
129.	1.050	Muhafaza emri getüren vezir-i azam ağası Mustafa Ağa'ya in'âm (I c)

130. 100 Defterhaneye gelen vezir-i azam ağası Osman Ağa'ya Van tarafına vardıkda virilmişdir (I c)
131. 566½ Kapucıbaşı Defterzâde geldikde kendüye ve etbâ'ına esbab ve döşeme bahasıdır; (okunamadı) ma'an (I b)
132. 200 Mezbura hamam akçesi; be-dest-i semmâs (?) (I b)
133. 40 Mezburun hüddâmlarına hamam akçesi,; be-dest-i semmâs (I b)
134. 20 Cüce babasına iki kapama ve üç destar ve çakşur bahası, ve biraderine (VI)

5.010

135. 11 Hazine sepetlerine astarlık bez-i muşamma' bahası; bi-ma'rifet-i hazinedar ağa (V b)
136. 4 Kelle-puş içün çuka bahası (III a)
137. 7½ Mataracıdan alınan çergeye altı elvan bez bahası (V b)
138. 20 Cüce babası karındaşına harçlık (IX d)
139. 250 İmam İstanbul'a vardıkda harcırah virilmişdir (V ç)
140. 30 Ma'an giden kapucıya (?) virilmişdir (V ç)
141. 20 Bir kapucıya dahi harcırah virilmişdir (V ç)
142. 28 Bir top Haleb kadifesi; hazinedara teslim; imam yediyle (III c)

5.380½

143. 7 Bir yeşil kutnî; be-dest-i imam (III c)
144. 30 Def'a beş aded kutnî bahası; be-dest-i imam (III c)
145. 13 rub' 1 İç kilâr içün beş dane tencere bahası; be-dest-i mezbur (V b)
146. 6 Bekir'e entarilik iki alaca bahası (VI)
147. 20 Paşa efendimize cib harçlığı; be-dest-i mezbur (III b)
148. 20 Çaşnıgir hanı kirası (V b)
149. 180 Çayırcılara çizme ve yapunca bahası (VI)

5.656½

150. 300 Has buğdayından ikiyüz kile buğday bulgur içün vekilharca, Ahmed Çelebi'den; fi kuruş 1½ (IV)
151. 70 Iyd-ı şerife değin Paşa efendimize ve iç ağalarına mest pabuc bahası (III a)
152. 59 Paşa efendimize yapılan zîn-puş sırma ve üstâdiyesi (III a)
153. 24 Paşa efendimiz kalemdanına (?) sırma ve üstâdiyesi (III a)
154. 130½ Cemâzilulâ'dan vekilharç ma'rifetiyle pirinççi Ömer'den alınan pirinç bahası; batman 278 (IV)
155. 1.286½ Mâh-ı Şevvâl'in vekilharç masârifidir; bi-muceb-i defter-i müfredat (IV)
156. 1.255 Mâh-ı Zilkade vekilharç masârifidir (IV)

157. 50 Çermik'de bir karyeden üçyüz kuruş öşr alınub sahibi İstanbul müftüsünden mektub götürmekle virilmişdir (X b)

C. 8.831 rub' 3 Yalnız sekizbin sekizyüz otuzbir esedî ve üç rub'dur

s. 20 Ç. Tetimme-i masârif-i muzber
el-masârif- kuruş

158. 34 Kapucıbaşı Bey'e yeşil aba bahası (I b)
159. 6 Mezbure iki sade bahası (I b)
160. 150 Arife günü mezbura harçlık (I b)
161. 40 Mezburun tevâbi'ine harçlık (I b)
162. 19 Vezir-i azam ağası Ahmed Ağa'ya bir aba bahası (I c)
163. 2 Mezbura bir sade bez alındı (I c)

251

164. 5 Mezbura kavuk ve destar bahası (I c)
165. 10 Mezbura bayramda harçlık virildi (I c)
166. 16 Kapu kethüdası adamı Kürd Ali'ye bir aba alındı (II b)
167. 2 Mezbura bir sade bahası (II b)
168. 20 Mezbura harçlık virildi (II b)
169. 11 İki nev-müslime destar ve kavuk alındı (VI)
170. 13 Paşa efendimize ıyd-ı şerifde kurban alındı (IX c)

328

171. 15½ Paşa efendimize Kürdiyelik (?) mor sof bahası (III a)
172. 36 Paşa efendimize dokuz buçuk zirâ' çuka bahası, mavi (III a)
173. 6 Serdar vekili Alican Beşe'ye in'âm (IX d)
174. 30 Mirahur çayıra çıkdıkda yeşil aba bahası (VI)
175. 6 Baş Kirye'ye (?) mukarrer oldukda hıl'at bahası (IX b)
176. 7½ Şatırlara yedi donluk beyaz bez bahası (VI)
177. 13 Diyarbekirli yeni oğlana don, gömlek, çakşur, kavuk, destar bahası (VI)
178. 12½ On dane kırmızı bez bahası (III c)

454½

179. 516 Veli ve Şa'ban Bölükbaşıların harcları kat' olunub Ramazan ve Şevvâl ve Zilkade ve Zilhicce ulûfesi (VII a)
180. 514½ Arpa emini Kaya Çavuş'dan ve gayriden iştirâ eyledüği yediyüz yirmisekiz kile arpa bahası (V a)
181. 143 Vekilharç ma'rifetiyle Zülfikâr'dan alınan beşyüz batman pirinç bahası; Nesimî Bey'den (IV)
182. 1.224½ Karakullukçıyân ve gılmân-ı enderun ve mataracı, tüfenkçi mâh-ı Şevvâl, Zilkade ve Zilhicce ulûfesidir (VII ç)

183. 918½ Mâh-ı Zilhicce'de vekilharç masârifidir; ber muceb-i defter-i müfredat (IV)

3.771

184. 30 Paşa efendimize cib harçlığı; kapucılar kethüdasıyla irsâl (III b)
185. 15 Kapucıbaşı'nın İstanbul'dan gelen kapucısına harçlık (I b)
186. 10 Kapu kethüdası adamı İstanbul'dan geldikde harçlık virilmiştir (II b)
187. 100 Kapucıbaşı Bey'e harçlık; fî 5 M[uharrem] (I b)
188. 36 İskender Paşazâde Paşa efendimize bağçede ziyafet eyledikde giderken aba bahası (III a)
189. 5 Hüseyin el-keşşâf'dan pars getüren Arab'a in'âm (IX a)

3.967

190. 30 Sümndür ki Paşa efendimiz Hüseyin Paşa'ya Seyrantepesinde ziyafet eyledikde cib harçlığı virilmişdir (III b)
191. 12 Defter kethüdasına hıl'at kaftanı bahası (IX b)
192. 25½ Şıkâkî ağaları Mehmed ve (okunamadı) Ağalara giderken aba bahası (IX d)
193. 15 Kapucıbaşı'ya yazlık döşeme; be-dest-i Semmâs (I b)
194. 5 Bağdad valisi gönderdiği iki köleye esbab alındı (VI)
195. 22½ Paşa efendimize iki kutnî ve iki beyaz bez bahası; be-dest-i Semmâs (III a)
196. 19 Şıkâkî Behlul Ağa'ya giderken aba bahası (IX d)
197. 156 Bağdad valisi Hüseyin Paşa'ya virilen at donanması, eğer ile rahttan ma'ada (IX a)

4.252

198. 52½ Kapucıbaşı Bey'e Paşa efendimiz gönderdiği (okunamadı) kürk ve sof bahası (I b)
199. 19 Parslar ile gelen Musul paşası adamısına giderken aba bahası (IX d)
200. 75 İrsâl olunan dört parsa katır kirası ve çingâneye ve parscıya ve et bahasına (X a)
201. 12 Mezbur parslara çul içün bir top (okunamadı) bahası (X a)
202. 50 Parslar ile giden kapu kethüdası adamı Baba Yusuf'a in'âm (IX d)
203. 282 Defterhaneye gelen vezir-i azam ağası Osman Ağa'ya çadır ve def'aten harcırah (I c)
204. 19 Şıkâkî Behlul oğluna giderken aba bahası (IV d)
205. 1.465 Mâh-ı Muharrem'de vekilharç ağa masârifidir (IV)
206. 100 Yüz batman na'l bahası (V b)
207. 60 Altmış bin mıh akçesi (V b)

208. 210 Dört günde Bağdad valisi Hüseyin Paşa atlarına virilen ikiyüz yirmi kile arpa bahası (X a)

Ç. 6.596½ Yalnız altı bin beşyüz doksanaltı buçuk esedî kuruşdur

s. 21 D. Tetimme-i masârif-i mezbur
el-masraf-kuruş

209. 30 Paşa efendimize hazinedar ile Seyrantepesine gönderilen sümn cib harçlığı (III b)

210. 160 Kapucıbaşı Bey orduya gönderdiği kapucıya harcırah virilmişdir (I b)

211. 150 Mezbur ile giden bizim (?) tatar ağasına harcırah virilmişdir (V ç)

212. 100 Kapucıbaşı'ya harçlık; fî 5 S[efer] (I b)

213. 30 Def'a Paşa efendimize harçlık, hazinedar yediyle Seyrantepesine gönderilmişdir (III b)

214. 344 Bekir Bölükbaşı'nın harcı kat' olunub Ramazan, Şevvâl, Zilkade, Zilhicce on günlük ulûfesi (VII a)

215. 344 Hüseyin Bölükbaşı harcı kat' olunub tarih-i mezbur ulûfesidir (VII a)

216. 344 Mehmed Bölükbaşı'nın harcı kat' olunub tarih-i mezbur ulûfesidir (VII a)

217. 293 Kara Ali Bölükbaşı'nın Ramazan, Şevvâl, Zilkade ulûfesidir (VII a)

1.795

218. 15 Paşa efendimizin atlarına dağ kapusında alınan (okunamadı) bahası (V b)

219. 3 Paşa efendimize Seyrantepesinde iken perde içün alınan altı mızrak (?) bahası (V b)

220. 10 İç ağalarının cücesi Molla İbrahim'e in'âm (IX d)

221. 30½ Parslara sandık ve Seyrantepesi ve Çınar masârifi ve Kapucıbaşı kerevetine masraf ve ücret-i neccâr (X a)

222. 20 Mehterhaneye mühimmat; mehterbaşı ma'rifetiyle neccârlara virilmişdir (V b)

223. 11½ Dokuz aded duba (?) hatab alınmışdır (V b)

224. 90½ Merhum Mehmed Bey'in metrûkâtından alınan eşya bahası; kusuru bi-ma'rifet-i hazinedar (X a)

225. 225 Şem'hane aylıkları alınub arpa eminine virilmişdir (V a)

2.200½

226. 20 Harprut Eminine giderken hıl'at bahası; be-dest-i Şemmâs (IX b)

227. 29 Kapucıbaşı gönderüb alduğı (okunamadı) bahası (I b)

228. 23 Vezir-i azam ağası Topal Ahmed Ağa'ya gaddâre bahası (I c)

229. 19 Başbölükbaşıya giderken aba bahası (IX a)

230. 15½ Mehterbaşı yediyle boyanan mavi iplik ve bez boya akçesi (V b)

231. 240 Divânegânın Ramazan ve Şevvâl ulûfesi (VII c)
232. 54 Yedi buçuk batman ve bir buçuk hokka (?) şeker bahasıdır ki imam adamı yediyle kilâra teslim (IV)
233. 528½ Yüz yirmi kelek odun bahası, hammâliyesiyle; Şevvâl'den Safer'e dek; bi-ma'rifet-i emin-i matbah (V b)

3.129½

234. 1.047 Mâh-ı Safer'de vekilharç ağa masârifidir; bi-muceb-i defter-i müfredat (IV)
235. 10 Hareme ikişer kat câmeşuy alındı (VI)
236. 8 Mezburlara harçlık virildi (IX d)
237. 100 Kapucıbaşı Bey[e] İskender Paşa bağçesinde alınan çerge bahası (I b)
238. 10 Hacc-ı şerif müjdesicine sof bahası (IX d)
239. 10 Mezbura in'âm olundu (IX d)
240. 150 Kapucıbaşı Bey'e harçlık; fî 11 R[ebi' ül-evvel] (I b)

4.464½

241. 40 Paşa efendimize cib harçlığı (III b)
242. 10 Sarracbaşıya Paşa efendimiz in'âm itmişdir (IX d)
243. 12 Abdullah Çavuş'a çevgân bahası (V b)
244. 50 Kapucıbaşı Bey'e harçlık; be-dest-i Şemmâs; fî 18 R[ebi' ül-evvel] (I b)
245. 3 Seyrantepesine olan nev-müslime in'âm (IX d)
246. 70 Mehterbaşı ma'rifetiyle otak (okunamadı) alınan yirmi batman iplik bahası (V b)
247. 4 Şarabdarlara ve bahçeciye in'âm (IX d)
248. 5 Bir nev-müslime cerrah akçesi ve destar bahası (X a)

4.658½

249. 1.224½ Mâh-ı Muharrem ve Safer ve Rebî ül-evvel gılmân-ı enderûn ve karakullukçu ulûfesi (VII ç)
250. 222½ Seksenbir Cemâzilevvel'den seksenli Cemâzilâhır'a dek kuyumcu masârifidir (III ç)
251. 53 Rebî ül-âhır onikisinden Cemâzilâhır gurresine dek alınan pabuc, mest ve çizme ve sâire (VI)
252. 83½ Seyrantepesinde tamir olunan musluk masârifidir (X a)
253. 1.884½ Rebî ül-evvel'den vekilharç masârifidir; bi-mûceb-i defter-i müfredat (IV)
254. 72½ Abdullah Efendi'den alınan yüz seksenbeş batman pirinç akçesi (IV)
255. 250 Dörtyüz dört kile arpa bahasıdır ki Mustafa Çelebi'den ve gayrilerden iştira olunmuşdur (V a)

D. 8.449 Yalnız sekizbin dörtyüz kırkdokuz esedî kuruşdur

s. 22 E. Tetimme-i masârif-i mezbur

el-masârif- kuruş

256. 97 rub' 1 Mâh-ı Şevvâl'in altıncı gününden Rebî ül-âhır'ın onikisine dek alınan mest, pabuc, çizme bahası (VI)

257. 133 Rebî ül-âhır gurresinden Cemâzilulâ onbeşine dek Ahmed Bölükbaşı ulûfesidir (VII a)

258. 99½ Şevvâl'den Rebî ül-âhır'a dek sarrâcdan alınan eşya bahası (V b)

259. 175 Şevvâl'den Rebî ül-âhır'a dek kazzâzdan alınan eşya bahası (Vb)

260. 26 Matbah çadır içün bez alınub mehterbaşıya teslim (V b)

261. 5 Bir nev-müslime cerrah akçesi ve kendüye in'âm (IX d)

262. 250 Kapucıbaşı Bey tezkere gönderüp harçlık istedikde virilmişdir; be-dest-i Şemmâs (I b)

785½

263. 10 Şam'dan Ahmed Kethüda hediye gönderdiği adama in'âm; be-dest-i imam (IX d)

264. 19 Paşa efendimize cib harçlığı; be-dest-i mezbur (III b)

265. 2 Yeni yedekçiye kapama bahası; be-dest-i mezbur (VI)

266. 2 Tayyarzâde'den at getüren adama in'âm; be-dest-i mezbur (IX d)

267. 4½ Altı vakiyye barut ve yirmidört kulac fitil akçesidir; be-dest-i mezbur (V b)

268. 3 Mücellid Fettâh Çelebi'ye **Muhammediye** cildi ve sâir meremmât; be-dest-i mezbur (III c)

269. ½ Mutaf (?) Hacı'ya torbalar bahası; be-dest-i mezbur (V b)

826½

270. 22½ Onbeş top Musul bezi, iç ağalarına; be-dest-i Şemmâs (VI)

271. 35 Yirmisekiz top elvân Acem bezi, iç ağalarına; be-dest-i mezbur (VI)

272. 7½ Yedi top Mardin bezi, iç ağalarına; be-dest-i mezbur (VI)

273. 35.000 Rikâb-ı Humâyûn deyni içün Kapucıbaşı Bey ile gönderilen meblağdır (I a)

274. 6.000 Mezbura ve hüddâmlarına in'âm (I b)

275. 1.038 Mezbura matbah ve çerge ve katar ve çadır ve mühimmât-ı matbah ve masârif-i sâire (I b)

276. 450 Hazine götüren kırk nefer sekbana in'âm (IX d)

277. 203 Hazine götüren onaltı katır kirası (V c)

43.582½

278. 4 Hazine götüren katırcılara destar bahası (V c)

279. 15 Paşa efendimiz Bey'in İstanbul'a giden kapucısına in'âm eylemişdir (I b)

280. 30 Bey'in kethüdası Ahmed Ağa'ya giderken aba bahası (I b)

281. 200 Behlüloğlu Harprut kalemiyesiyçün ferman getürdikde sulh olunub virilmişdir (X b)
282. 150 Mezburun getürdiği mübâşire virilmişdir (X c)
283. 25½ Bekir'e ve Salih'e ve Gürcü Hasan'a ve Şatır Mehmed'e abalar içün (okunamadı) bahası; be-dest-i Şemmâs (VI)
284. 6½ Kaftancı Abdurrahman'a alınan (okunamadı) bahası (VI)

44.013½

285. 21 Paşa efendimizin abasına astar ve üç kutnî bahası; be-dest-i Şemmâs (III a)
286. 2½ Üç top mavi bez bahası, seccadelere (III c)
287. 44½ Yüz altı arşun kırmızı (okunamadı); hazinedara teslim (III c)
288. 19 Üç aba astarı, hazinedara (okunamadı) ve çukadara ve (okunamadı); be-dest-i Şemmâs (VI)
289. 15 Kenan Paşalı Mehmed'e mor çuka bahası; zirâ 42 (VI)
290. 9 Bir buçuk zirâ' Londra çuka ve yarım (okunamadı) bahası (III a)
291. 13 rub' 1 Hayme içün yedi top Diyarbekir bezi; bi-ma'rifet-i mehterbaşı (V b)
292. 3 rub' 3 Üç buçuk kırmızı bez; mezbur haymeye alınmışdır (V b)
293. 14 Ondört top mavi bez bahası; mezbur haymeye; be-dest-i Şemmâs (V b)
294. 1 Yorgan bohçası (III c)

44.156½

295. 26 Ondört top (okunamadı), kapamalara astar; be-dest-i Şemmas (V b)
296. 9 Yedi buçuk bez, çultarlara ve (okunamadı) meremmâtına; be-dest-i mezbur (V b)
297. 15½ İçeriden çıkan Na'razen (?) Yusuf'a eşya bahası; hazinedar defteri mucibince (VI)
298. 5½ Beş mavi bez, çadırlar içün; be-dest-i Şemmâs (V b)
299. 16½ Dört zirâ' ve üç rub' kadife, iskemli içün; be-dest-i Şemmâs (III c)
300. 177½ Tayyarzâde'ye giderken semmur kürk ve çuka bahası (IV a)
301. 13½ Çadırlar meremmâtına oniki bez bahası; be-dest-i Şemmâs (V b)
302. 6 Altı top bez, çultâr ve zîn-puş içün (V b)

44.426

303. 45 İç ağalarına sade içün bez bahası, kırk bez; bi-ma'rifet-i hazinedar (VI)
304. 3½ Mavi bez bahası; hazinedara teslim (III c)
305. 3 İki top Diyarbekir bezi; mezbura teslim (III c)
306. 3½ Dört top astar; be-dest-i Şemmâs (III c)

307. 7 İki çakşurluk çuka bahası, iç ağalarına (VI)
308. 1.131 Mâh-ı Rebî ül-evvel vekilharç masârifi, bi-muceb-i defter-i müfredat (IV)

E. 45.619 Yalnız kırkbeş bin altıyüz ondokuz esedî kuruşdur

s. 23 F. Tetimme-i masârif-i mezbur

el-masârif- kuruş

309. 10½ Üç Musul bezi, iç ağalarına (VI)
310. 9½ Üç yorgan bahası (III c)
311. 4½ Dört kutnî bez, kölelere (VI)
312. 3½ Bir top Musul bezi bahası (III c)
313. 25 Dört abaya (okunamadı), zirâ' 63 (III a)
314. 2½ Kâbîl Hânî (?) bez bahası, astarlık (III c)
315. 5½ İç ağalarına sade bez bahası (VI)
316. 6 Subaşı İbrahim Beşe'ye hıl'at kaftanı (IX b)

67

317. 6 Tırnakçı Mehmed Ağa'ya hıl'at kaftanı (IX b)
318. 6 Harâmlızâde Hasan Ağa kul kethüdası oldukda hıl'at (IX b)
319. 30 Sefer[e] bile gelen kıla'uz ağaya hıl'at (IX b)
320. 15 On çift don-gömlek, içerüye teslim (III c)
321. 16 Dört buçuk zirâ' kırmızı çuka, Bekir'e aba (VI)
322. 56 Yirmisekiz zirâ' Londra çuka, çultar ve zeyn-puş içün (V b)
323. 31½ Yirmibir zirâ' çuka, davul örtüsü, fî 1½ (V b)

227½

324. 250 (بهرمازی) ile sulh olunan akçedir ki imam efendi'den İstanbul'da da'va idüb almışlardır; gümrük nezâreti akçesinden masraf yázılmışdır (X a)
325. 60 Mezburdan İstanbul'da Çüngüşlü İsmail Ağa da'va idüb almışdır; irâd-ı mezburdan (X a)
326. 27 Sarayda tamir olan çeşme masârifidir; be-dest-i imam (X a)
327. 19 Yeni çeşme ve tozluk fecrâb içün onbir kırmızı bez ve altı mavi bez bahasıdır; be-dest-i mezbur (V b)
328. 5½ Üç aded bakır tepsi bahası; be-dest-i mezbur (III c)
329. 5 Paşa efendimize cib harçlığı; be-dest-i mezbur (III b)
330. 1½ Seccâde içün bir çift harâr bahası; be-dest-i mezbur (III c)

595½

331. 500 Vekilharç ma'rifetiyle pirinççi Ömer'e iki bin batman pirinç bahası (IV)
332. 538½ Divânelerin Zilkade ve Zilhicce ve Muharrem, Safer, Rebî ül-evvel, Rebî ül-âhır, Cemâzilevvel ulûfeleridir (VII c)

333. 443 Kara Ali Bölükbaşı Zilhicce ve Muharrem, Safer, Rebî ül- ulâ ve uhrâ ve Cemâzilulâ ulûfesidir (VII a)
334. 56½ Kaplan Paşalı Ali Bölükbaşı'nın mâh-ı Cemâzilevvel yedinci gününden âhırına dek ulûfe[si]dir (VII a)
335. 395 Başbölükbaşı mâh-ı Safer onbeşinden Rebî ül-evvel ve âhır ve Cemâzilulâ ulûfesidir (VII a)
336. 500 Def'a vekilharç ma'rifetiyle pirinççi Ömer'e iki bin batman pirinç akçesidir (IV)
337. 805½ Mâh-ı Rebî ül-âhır ve Cemâzilulâ karakullukçıyân ve gılmân-ı enderûn ulûfesi (VII ç)

3.834

338. 38½ Paşa efendimize imam yediyle virilen beş bin akçe cib harçlığı (III b)
339. 37 Arab seferine vardıkda Abdülaziz içün alınan aba; hazinedara teslim (VI)
340. 33 Sefer-i mezbura vardıkda Hüseyin el-keşşâf'a alınan aba, harcıyla (VII)
341. 188½ Mezbur sefere vardıkda sekiz nîm Londrine aba, hıl'atlar içün (IX b)
342. 15½ rub' 1 İç çukadara yağmurluk içün beş zirâ' iki rub' mor çuka bahası (VI)
343. 59 Üç seyishane bahası (V b)
344. 8 Yağmurluk içün kibridî kemha bahası (III a)
345. 350 Arab seferine çıkdıkda mavi çuka kaplı samur kürk bahası; teslim-i hazine (III a)
346. 5 Paşa efendimiz Kör Mustafa'ya in'âm (IX d)

4.568½

347. 5 Kaya Çavuş çavuş kethüdasından bohça getürdükte in'âm (IX d)
348. 2 Voyvoda kilercisi bohça ve peksimet getürdükde in'âm (IX d)
349. 30 Paşa efendimize cirid meydanında Abdullah Çavuş ile gönderilen cib harçlığı (III b)
350. 360½ Rebî ül-ulâ'dan Receb gurresine dek hammaliyesiyle seksenbeş kelek odun bahası (V b)
351. 32½ Arab seferine vardıkda taife çadırlarına ve beyaz haymeye kırküç top bez bahası (V b)
352. 16 Mezbur çadırların bezleri boyasına ve mukaddema boyanan hünkârî akçesi (V b)
353. 18 Küçük Mısır çergesine (okunamadı) içün altı batman iplik akçesi (V b)
354. 6 Kırmızı yol içün alınan hayme bahası, iki batman iplik (V b)
355. 6 Beyaz muşamma'lı haymeye iki batman iplik akçesi (V b)

356. 20 Mezbur çadırların ve haymelerin yirmi batman kolan ve (okunamadı) bahası (V b)
357. 30 Karakullukçu çadırlarına varıncaya kolanlık on batman iplik akçesi (V b)
358. 1.535 Mâh-ı Cemâzilulâ vekilharç ağa masârifidir; ber mûcéb-i defter-i müfredat (IV)
359. 2.918 Evvelki muhasebeden izdiyad olan ehl-i sûka ve gayrihi virilecek deyn idüğü eda olunmuşdur (VIII)

F. 9.547½ Yalnız dokuz bin beşyüz kırkyedi buçuk esedî kuruşdur

s. 24 G. Tetimme-i masârif-i mezbure
el-masârif- kuruş

360. 29 Paşa efendimiz orduda atları gezdikde ahur halkına in'âm (IX d)
361. 100 Vezir ağası Ayvaz Ağa'ya harçlık (I c)
362. 300 Orduda Şıkâkî'den alınub hazineye teslim olunan çuka bahası (III c)
363. 30 Çavuş kethüdası Mustafa Ağa'ya giderken kaftan bahası (IX b)
364. 105 Abdullah Efendi'ye alınan çerge ma'a tozluk bahası (V b)
365. 15 Ayvaz Ağa'nın çergesine tozluk akçesi (I c)
366. 36 Dört aded küçük çadır bahası; mehterbaşı yediyle (V b)

615

367. 10 Paşa efendimiz mehterbaşı'ya in'âm eylediği dört altun (IX d)
368. 900 Mâh-ı Cemâzilâhır'da 'allâflardan alınan bin beşyüz yetmiş üç kile arpa bahası (V a)
369. 100 Eşni seferinden gelüb Arab seferine gidince çadırcılara virilen bazı meremmât içün ücret (V b)
370. 14½ Bazı merammât içün mehterbaşı ma'rifetiyle alınan gön bahası (V b)
371. 34 Iyd-ı adha'dan Cemâzilâhır'a değin alınan ve dikilen kavuklar bahası (III a)
372. 27 rub' 1 Paşa efendimizin develerine havut doldurmasına; bi-ma'rifet-i mirahur (V b)
373. 77½ Paşa efendimizin iç ağalarına alınan altı pare kürk bahası ve parça (?) ve üstadiye (VI)

1.778

374. 14 Sonra alınan bir bayrak sekbana bir çadır ve bir matbah bahası (V b)
375. 13 Serbânbaşı mirî develeri getirdikde otakda giydirilen yeşil aba bahası (IX b)
376. 3½ Kelle-puş içün bir zirâ' kırmızı çuka (III a)
377. 3½ Peşkir oğlanına alınan iki zirâ' çakşurluk çuka bahası (VI)

378.	2½	Matara zarfına bir zirâ' yeşil çuka bahası (III c)
379.	12½	Oniki aded kırmızı bez bahası, otakda alınmışdır (III c)
380.	10	Kalkan bağı bahası (III c)
381.	4½	Şatırlara dört sade kaftan bahası (VI)
	1.841½	

382.	33½	Sefer niyetine gelen Ayvaz Ağa'ya döşeme ve mak'ad bahası, bir top kadife yasdıkları içün (I c)
383.	6½	On tane kilid bahası (V b)
384.	1½	rub' 1 İki zıbın, hazinedara teslim (III a)
385.	6	Altı top astar, davul örtüsü içün (V b)
386.	4½	Bir sarı (okunamadı), şatırlara sancaklık (V b)
387.	7½	İki yorgan bahası (III c)
388.	4	İki câcim bahası (III c)
389.	10	Dört kapama bahası (III a)
	1.915	

390.	7	İç ağalarına dört zirâ' çuka bahası (VI)
391.	15	Ayvaz Ağa'ya altı kilim bahası (I c)
392.	30	Paşa efendimiz[e] cib harçlığı, sümndür (III b)
393.	3	Bir tane câcım bahası (III c)
394.	21	Çultarlar içün onbir arşun kırmızı çuka, otakda (III c)
395.	7½	Mehterlere üç destar bahası (VI)
396.	10	On top mavi bez bahası, iki çultara ve oniki zeyn-puşa (III c)
397.	5½	Bir çar (?) ve bir destar bahası, otakda (III a)
	2.014	

398.	117½	Mirahur Ağa'ya ve sâire mirî develer buldukda peşkir ve perde ve mıkremeler bahasıdır; yüz seksenyedi kuruş olub yetmiş kuruşu gayriden virilmişdir (IX d)
399.	7	İki yorgan bahası, def'a otakda (III c)
400.	1	İki arşun (okunamadı) ve beş zirâ' kırmızı bez (III c)
401.	5	Tirkeşlere iki altun yalduz içün (III c)
402.	38	Eğil Beyine giderken iki hıl'at kaftanı (IX b)
403.	10	Rıdvan'a dört zirâ' mavi çuka bahası (V b)
404.	3	Yağmurluk kesesine bir buçuk arşun yeşil çuka (III a)
405.	15	Hareme altı tane Yezd alacası (VI)
406.	49	İç ağalarına ondört yapunca bahası (VI)
407.	12½	Def'a iç ağalarına beş yapunca bahası (VI)
408.	18	Arab seferine vardıkda mehterbaşı yediyle on batman urgan bahası (V b)

409. 95 Sekiz şatıra dolamalık otuz sekiz zirâ' yeşil çuka bahası (VI)
410. 46½ Oniki zeyn-puş içün yirmiüç zirâ' bir rub' kırmızı çuka bahası (VI)
G. 2.431½ Yalnız iki bin dörtyüz otuzbir buçuk esedî kuruşdur

s. 25 H. Tetimme-i masârif-i mezbure
el masârif- kuruş

411. 17 Arab seferine vardıkda çilingirden alınan bazı eşya bahası (V b)
412. 19 Sefer-i mezbura vardıkda demircülerden alınan eşya bahası (V b)
413. 112½ Sefer-i mezbura vardıkda semercilerden alınan semer akçesidir (V b)
414. 572½ Şevvâl'den Cemâzilâhır'a değin çayır mühimmatı ile ma'an mutâfdan alınan ahur mühimmatıdır (V b)
415. 10 Üç çift kiler sepedi ve üç çift hazine sepedi bahasıdır (V b)
416. 106½ Rebî ül-âhır'dan Arab seferine varınca kazzâzdan alınan eşyalar bahasıdır (V b)
837½

417. 55 Seksen Şevvâli'nden Arab seferine varıncaya dek keçecilerden alınan eşya bahasıdır (V b)
418. 5½ Demürcilerden alınan raht demüri ve mangal (? mınkal) akçesidir (V b)
419. 333 Seksenbir Şevvâli onundan sekseniki [Şevvâli ?] onuna dek terzibaşı masârifidir (III a)
420. 22½ Paşa efendimizin mehterhanesi içün alınan direk demürleri; bi-ma'rifet-i mehterbaşı (V b)
421. 15 Paşa efendimizin mehterhanesine 'attardan alınan kendir bahası (V b)
422. 33 Paşa efendimizin kürküne samur paresi ve köle Hasan'a bir pare kürk; hazinedar yediyle (III a)
423. 40 Paşa efendimizin kılıççı Hasan yediyle yaptırdığı hışt ve gaddâre bahasıdır; ber mûceb-i defter-i hazinedar (III c)
1.341½

424. 20½ Paşa efendimizin otak ve çerge ve baskı (?) taşları boya akçesidir; nakkâşa virilmişdir (III c)
425. 41 Arab seferine vardıkda Paşa efendimiz mehterhanesine tüccarlardan alınan eşyadır (V b)
426. 30 Paşa efendimiz çalıcı mehterbaşıya in'âm eylediğü akçedir; Şehr-i Ferit'de (?), gece ile (IX d)
427. 46 Paşa efendimize çarşaflık ve gece gömleği ve birkaç iç ağalarına alınan ketân bahasıdır; bi-mâ'rifet-i hazinedar (III a)

428. 12 Musul paşası kapucılar kethüdası at getürdikde Battaltepe menzilinde in'âm (IX d)
429. 5 Katırcılar şeyhine destar bahası; Arab seferine vardıkda (IX d)
430. 2.503 Cemâzilâhır ve Receb onüçüne değin vekilharç masârifidir; bi-mûceb-i defter-i müfredat (IV)

3.999½

431. 900 Has ağlarından altıyüz kile buğday alınub vekilharç ağaya bulgurluk içün virilmişdir (IV)
432. 60 Mezbur has ağası Şerif Ahmed Ağa'ya kırk kile buğday alınub Arab seferine gidildikde peksimet olmuşdur (IV)
433. 32 Arab seferine gidildikde Paşa efendimizin katırlarına alınan câcım bahası; bi-mâ'rifet-i mirahur (V b)
434. 3 Hareme cameşuyî içün hışt bahası (V b)
435. 3 Göksu menzilinde Mütesellim Ahmed Ağa adamı Solak'a in'âm (IX d)
436. 20 Şeyh Zûlî menzilinde Paşa efendimize cib harçlığı; Bekir'e teslim (III b)
437. 20 Paşa efendimize virilen cib harçlığı, yüzyirmisi bir kuruşdan on akçe (böyle !); der menzil-i Herzem (III b)
438. 30 Mezkur akçe ile virilen sümndür ki Bekir'e teslim olunmuşdur (X c)
439. 3 Herzem menzilinde Mütesellim Ahmed Ağa adamı Solak'a def'a in'âm (IX d)

5.070½

440. 50 Paşa efendimiz Mardin'e çıkdıkda cib harçlığı; Bekir'e teslim (III b)
441. 157½ Paşa efendimizin İstanbul'da mukaddema ihsan-dîdeleri olan fukaraya sümn el-mütenevvi'a (IX c)
442. 18 Birkaç def'a mevâliye giden tatarlara in'âm (IX d)
443. 791 Herzem'de iştira olunan arpa ve dakik bahası ve sâire (IV)
444. 519 Herzem menzilinde Şahin ve Ali ve diğer Şahin Bölükbaşıların harcları kat' olunub Cemâzilâhır ve Receb ulûfeleri (VII a)

6.606

445. 131 rub' 1 Arab seferine gidildikde sarracdan alınan mühimmat bahası (V b)
446. 200 Sefer-i mezbura gidildikde kavafdan alınan çizmeler bahasıdır, karakullukçıyâna ve gılmân-ı enderûna (VI)
447. 133½ Sefer-i mezbura gidildikde mutafdan alınan mühimmat bahasıdır (V b)
448. 129½ Cemâzilâhır'dan Receb onuna dek kuyumcu masârifidir, üstadiyesiyle; bi-ma'rifet-i hazinedar (III ç)

449. 64 Arab seferine gidildikde çadırlar meremmatı içün alınan yirmibir batman iplik bahası (V b)
450. 249½ Pirinççi Ömer'den vekilharç ma'rifetiyle alınan pirinç bahasıdır (IV)
7.513½

451. 150 Vezir-i azam ağası Ayvaz Ağa'ya virilen katar bahasıdır (I c)
452. 300 Mezbura virilen harçlık; menzil-i Herzem (I ç)
453. 50 Paşa efendimiz Nusaybin menzilinde matbah eminine bir kul gedüği üçyüz kuruşa virüb sonra alınub (okunamadı) oğluna in'âm itdikde akçesi gerüye red oluna deyü ferman olunmadın meblağ-ı mezbur virilüb ikiyüz elli kuruş bâkîdir (X b)
454. 58 Gurre-i Receb'den Arab seferine varınca on günlük odun bahası; bi-marifet-'i emin-i matbah (V b)
455. 20 Sümndür ki Paşa efendimiz Ali Pınarı'nda Abdullah Efendi ziyafetine vardıkda şatırbaşı yediyle cib harçlığı (III b)
456. 700 Dağ kapusında çadır ile oturdukda ve sefere gidildikden sonra bunda kalan atlara ve (okunamadı) virilen arpa bahası (V a)
457. 259 Ma'zul oldukda harcı kat' olunan Ali Bölükbaşı ulûfesi, Cemâzilâhır, Receb, Şa'ban ulûfesi (VII a)
458. 227 Çelengli Bölükbaşı'nın tarih-i mezbur ulûfesi (VII a)
459. 227 Pehlivan Bölükbaşı'nın tarih-i mezbur ulûfesi (VII a)
460. 227 Mehmed Bölükbaşı'nın tarih-i mezbur ulûfesi (VII a)
461. 10 Arab seferine vardıkda çadır bezi ve iplik boya akçesi (V b)
H. 9.741½ Yalnız dokuz bin yediyüz kırkbir buçuk kuruşdur

s. 26 l. Tetimme-i masârif-i muzber
el-masârif-i kuruş
462. 227 Muslu Paşalı Ali Bölükbaşı'nın Cemâzilâhır, Receb, Şa'ban on günü ulûfesidir (VII a)
463. 227 Kaplan Paşalı Ali Bölükbaşı'nın tarih-i mezbur ulûfesidir (VII a)
464. 227 Kara Ali Bölükbaşı'nın tarih-i mezbur ulûfesidir (VII a)
465. 227 Deli Ahmed Bölükbaşı'nın tarih-i mezbur ulûfesidir (VII a)
466. 9 Üç top (okunamadı), mak'adlar içün; hazînedara teslim; be-dest-i Şemmâs (IV c)
467. 8 Paşa efendimiz obasına demür mangal bahası; be-dest-i mezbur (III c)
925

468. 18 Paşa efendimizin mehterhanesine alınan kendir bahası; mehterbaşı'ya teslim; be-dest-i mezbur (V b)
469. 3½ Tüfenklere kılıf içün iki zirâ' kırmızı çuka bahası; be-dest-i Şemmâs; bi-ma'rifet-i hazinedar (III c)

470. 4½ İki kapama, mehterler içün; hazinedara teslim; be-dest-i mezbur (VI)
471. ½ Fa'fur fincanlara kutu bahası (III c)
472. 11½ Dört yapunca bahası; hazinedara teslim; be-dest-i mezbur (III a)
473. 30 Mütesellim Ahmed Ağa'ya hıl'at bahası, Arab seferine gidildikde; be-dest-i Şemmâs (IX b)

993

474. 70 Beş kilim bir def'a ve onyedi kilim bir def'a; hazinedara teslim; be-dest-i mezbur (III c)
475. 9 Küçük iskemli içün bir buçuk zirâ' sade çuka bahasıdır (III c)
476. 32 Def'a sekiz tane siyah yapunca bahası, iç ağalarına; bi-ma'rifet-i hazinedar ağa; be-dest-i mezbur (VI)
477. 10½ Üç esbab sepedi ve üç kilâr sepedi bahasıdır; be-dest-i mezbur (III c)
478. 30 Üç çift meşinli harâr bahası; be-dest-i mezbur (III c)
479. 1 rub' 1½ Bir Acem bezi, cariyeye (?) kapama (VI)

1.145½

480. 5 Mardin'de iki mukdim (?), iç ağalarına; bi-marifet-i hazinedar; be-dest-i Şemmâs (VI)
481. 3 Mardin'de Paşa efendimize alınan bir aba, şatır içündür; be-dest-i mezbur (VI)
482. 7½ Mardin'de şatırlara onbeş çift (okunamadı) bahası; be-dest-i mezbur (VI)
483. 20 Paşa efendimize Mardin'de on çift (okunamadı) astarlı hırka bahası; be-dest-i mezbur (III a)
484. 3 Mardin'de bir alaca aba, Tiryaki Mehmed'e alınmışdır; be-dest-i mezbur (VI)
485. 7½ Mardin'de iç ağalarına yirmialtı çift mest ve on çift terlik; be-dest-i mezbur (VI)
486. 34 Mardin'de Paşa efendimize bir harîr aba ve iki kemha bahası; be-dest-i mezbur (III a)

1.225½

487. 10½ Mardin'de Kara Ali Bölükbaşı'ya kapama ve çakşur ve destar ve kavuk bahası; be-dest-i Şemmâs (VI)
488. 20 Mardin'den Diyarbekir'e tutulan kırk aded katır kirası, Arab seferi avdetinde (V c)
489. 9 Ali Pınarı'nda onyedi seyise on günlük nafaka virilmişdir; bi-ma'rifet-i mirahur (V c)
490. 19½ Ali Pınarı'nda hazinedar tezkeresiyle kazzâzdan alınan kılıc bağları ve kaytan ve şerit bahasıdır (V b)

491. 27 Ali Pınarı'nda mirahur ma'rifetiyle katırlara müceddiden semer ve meremmat ve keçe bahası (V b)
492. 5 Ali Pınarı'nda katırlara han kirası; bi-mari'fet-i mirahur (V b)
493. 70 Divâneler olduğu Dilaver Paşa hanı kirası; mütevellisiyle meblağ-ı mezbura sulh olunmuşdur (V b)
494. 57 Dağkapusında ordu ile otururken mâh-ı Receb gurresinde on günde alınan onbeş kelek odun bahası (V b)

1.443½

495. 908½ Karakullukçu ve mehterân-ı 'alem ve gılmân-ı enderûn ve mataracı ve tüfenkçi ve şatırân Cemâzilâhır ve Receb ulûfeleridir (VII ç)
496. 151 Onyedi nefer seyise Ali Pınarı'nda tarahhule virilmişdir; beher nefere sekizer kuruş, başlarına onbeş (IX ç)
497. 127 Ali Pınarı'nda onbeş nefere harbendeye tarahhule; beher nefere sekizer, başlarına onbeş kuruş virilmişdir (IX ç)
498. 143 Onyedi nefer serbâna sekizer, başlarına onbeş kuruş tarahhule virilmişdir (IX ç)
499. 368. Bâki kırkyedi nefer hüddama, sarrac ve yedekçi ve sâire sekizer kuruş bahşiş vidilmişrir. (IX ç)
500. 8 Matbah eminine in'âm (IX d)
501. 88 Onbir nefer (طعام) ve meş'aleciye tarahhule virilmişdir (IX ç)

3.237

502. 48 Altı nefer aşçıya bahşiş virilmişdir (IX ç)
503. 16 İki nefer pazara gidene bahşiş virildi (IX ç)
504. 48 Altı nefer kilârcılara bahşiş virildi (IX ç)
505. 240 Onbeş nefere mehterân-ı 'aleme onbeşer kuruş, mîr-i mezbura otuz kuruş bahşiş virilmişdir (IX ç)
506. 197 Yirmiiki nefer çâşnıgîrlere sekizer kuruş, mîr-i mezbura (?) onbir kuruş, kethüdalarına on kuruş virilmişdir (IX ç)
507. 33 Mataracı ve tüfenkçilere sekizer kuruş bahşiş, 4 nefer (IX ç)
508. 42 Beş nefer şatıra bahşiş, başlarına 10 kuruş (IX ç)
509. 32 Dört nefer kapucılarına bahşiş virildi (IX ç)
510. 51 Altı nefer silahtar ve bayrakdara bahşiş, silahtara üç kuruş ziyade (IX ç)

l. 3.944 Yalnız üç bin doküzyûz kırkdört kuruşdur

s. 27 l. Tetimme-i masârif-i mezbur
el-masârif- kuruş

511. 26 Üç nefer alay çavuşlarına sekizer, başlarına on tarahhule virilmişdir (IX ç)
512. 16 Taşra çukadarına ma'a sofracıya tarahhule (IX ç)

513. 136 Onaltı nefer mehterân-ı haymeye tarahhule virilmişdir (IX ç)
514. 100 Ergani bağları kurbünde bir öşrden yüzelli kuruş alınub irade yazıldıkdan sonra Hasan Paşa hazretlerinin mütesellimi gelüp bizim tahvil tarihimize düşmüşdür deyü bir kaç adamların habs idüb girüye red olunmuşdur (IX b)
515. 21 Ali Pınarı'nda dikici sarracdan alınan altı mükemmel eğer ve iskemli muşamma'sıdır (V b)

299

516. 46½ Biz Arab seferine vardıkda Mütesellim Ahmed Ağa eyledüği masrafdır; hareme iç ağalarına (VI)
517. 10 Mezbur yediyle beş zirâ' çuka bahası (VI)
518. 2½ Mezbur yediyle üç top mavi bez bahası (VI)
519. 20 On (okunamadı) iki çadır bahası; Herzem deresine gönderilmişdir (V b)
520. 2½ On deste kâğıd bahası; mezbur yediyle (V b)
521. 25 Hasan Paşa mütesellimine Ali Pınarı'nda giderken hıl'at kaftanı; mezbur yediyle (IX b)
522. 40 Sekbanlara ulûfe virilmişdir; mezbur mütesellim [yediyle] (VII b)

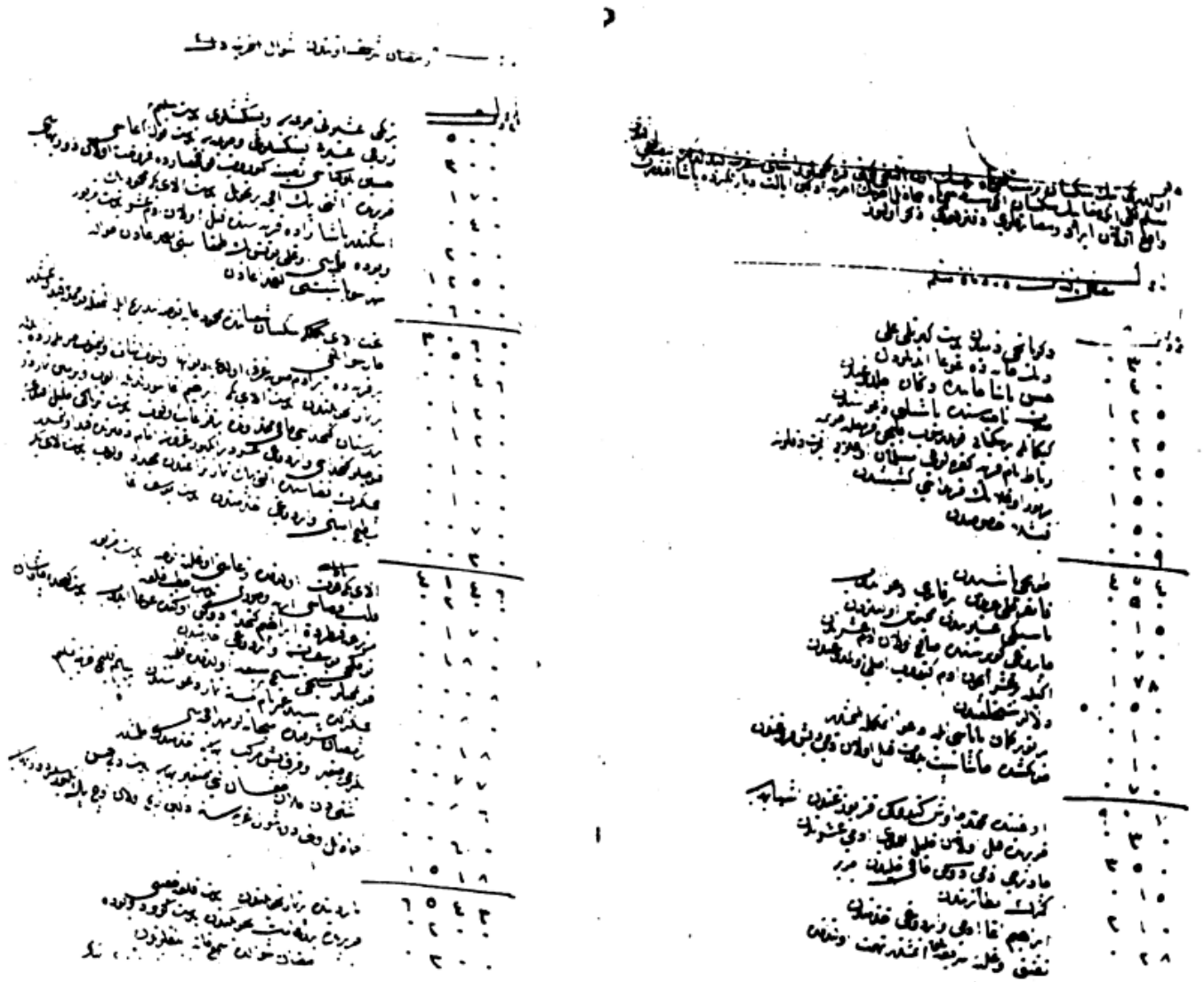
445½

523. 4 Ali Pınarı'nda mataracı ve tüfenkçiye alınan dört çift çizme bahası (VI)
524. 81½ Ali Pınarı'ndan kalkdıkda mutaflarda alınan mühimmat akçesidir; bi-ma'rifet-i mirahur (V b)
525. 159 Divânelere ulûfe virilmişdir; mâh-ı Cemâzilâhır ve Receb (VII c)
526. 80 Kiracılara (?) ber-vech-i peşin (V c)
527. 72 Divânegâna tarahhule virilmişdir; 24 nefer (IX ç)
528. 4½ Hayme (?) yollanmak içün kırmızı bez bahası; gümrük nezâreti irâdından; be-dest-i imam efendi (X c)
529. 5 İki aded nuhhâs ibrik bahası; biri çukadar ağaya; be-dest-i mezbur (III c)

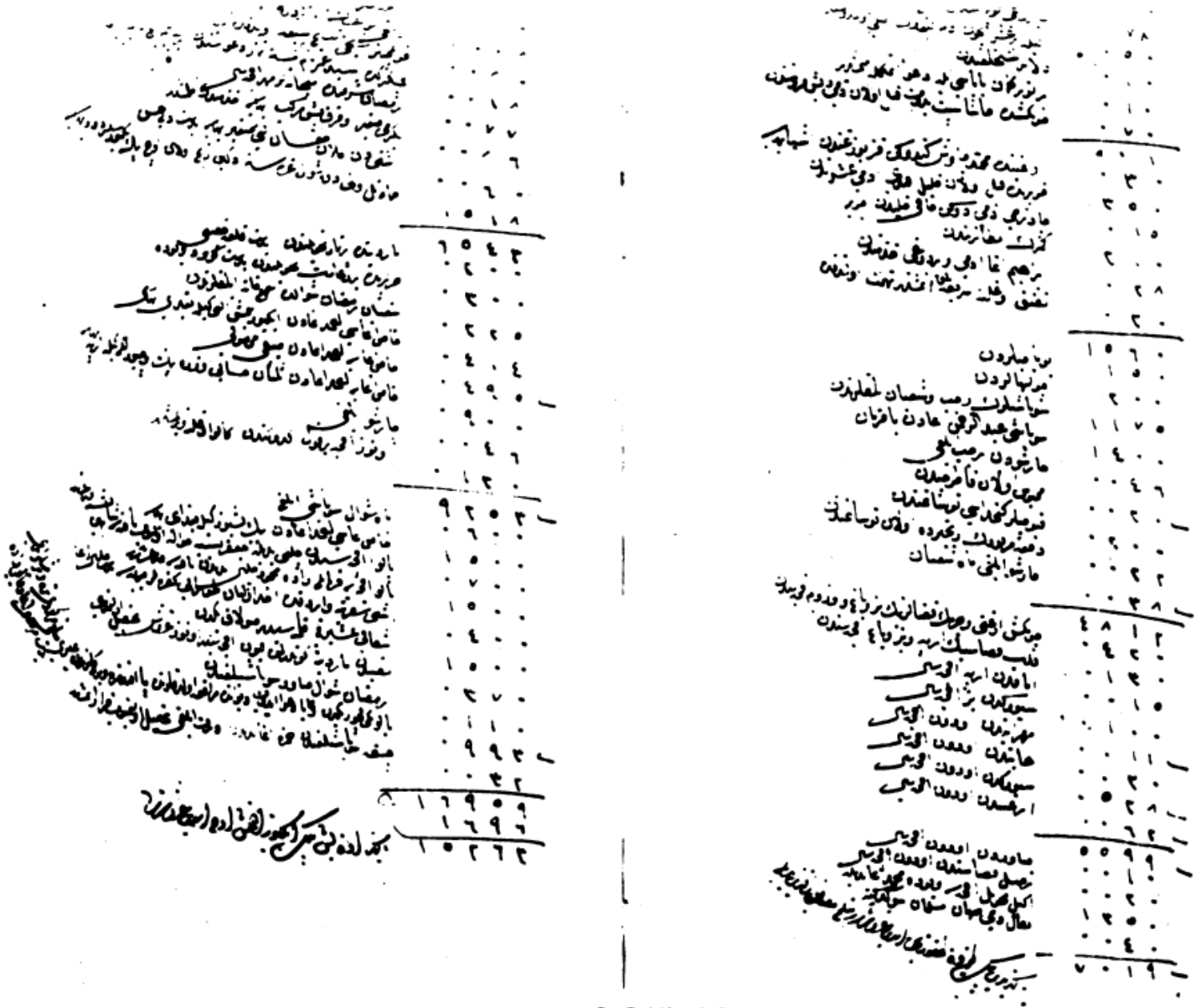
851½

530. ½ Çadır baltası bahası; be-dest-i mezbur (V b)
531. 36 Kuyumcuya ma'cun hokkalarıyçün üçyüz dirhem sîm bahası; be-dest-i mezbur (III c)
532. 26 Yeni yapılan matbah bez (?) bahası; be-dest-i mezbur (V b)
533. 27 Bekir Ağa'ya ve Siyavuş'a ve çukadar ağaya üç tane kürk bahası; imam (VI)
534. 3 Mezkur kürklere pareler (?) bahası; be-dest-i imam (VI)
535. 3 Mezkur kürklere (okunamadı) bahası; imam (VI)

536.	5	Mezkur kürklere yenine ve yakalarına boğazlar bahası (VI)
537.	40	Hatib efendiden alınan keseler ve tabakalar bahası (III c)
	992	
538.	60	Ali Pınarı'nda arpa eminine teslim yetmiş kile arpa bahası (V a)
539.	130	Menzil-i mezburda 'allâflardan alınan yüz kırkbeş kile arpa bahası; be-dest-i Mütessellim Ahmed (V a)
540.	390	Menzil-i mezburda Mütesellim Ahmed Ağa'dan alınan üçyüz doksan kile arpa bahası (V a)
541.	916½	Arab seferine vardıkda masraf kâtibi ma'rifetiyle Diyarbekir'de olan masârif ve 'Ali Pınarı'nda olduğumuzda masârifdir (V b)
542.	12½	Ali Pınarı'nda olan terzibaşı masârifidir (III a)
543.	200	Ali Pınarı'nda iç ağalarına virilan in'âm; hazinedara teslim (IX d)
544.	100	Paşa efendimizin atlarını çeken (okunamadı) virilmişdir (IX d)
	2.801	
545.	10	Hac müjdecisine Paşa efendimizin mektupları virildikde in'âm (IX d)
546.	10	Ali Pınarı'nda kiryelerine (?) in'âm olunmuşdur (IX d)
547.	37½	Mardin'de Şemmâs yediyle alınub giydirilen üç Londra aba bahasıdır (III a)
548.	27	Şermin (?) menzilinde alınan arpa bahasıdır (V a)
	2.885½	
549.	40	Ali Pınarı'nda def'a tutulan on katır kirasına peşin virilmişdir (V c)
İ.	2.925	Yalnız iki bin dokuzyüz yirmibeş buçuk esedî kuruşdur

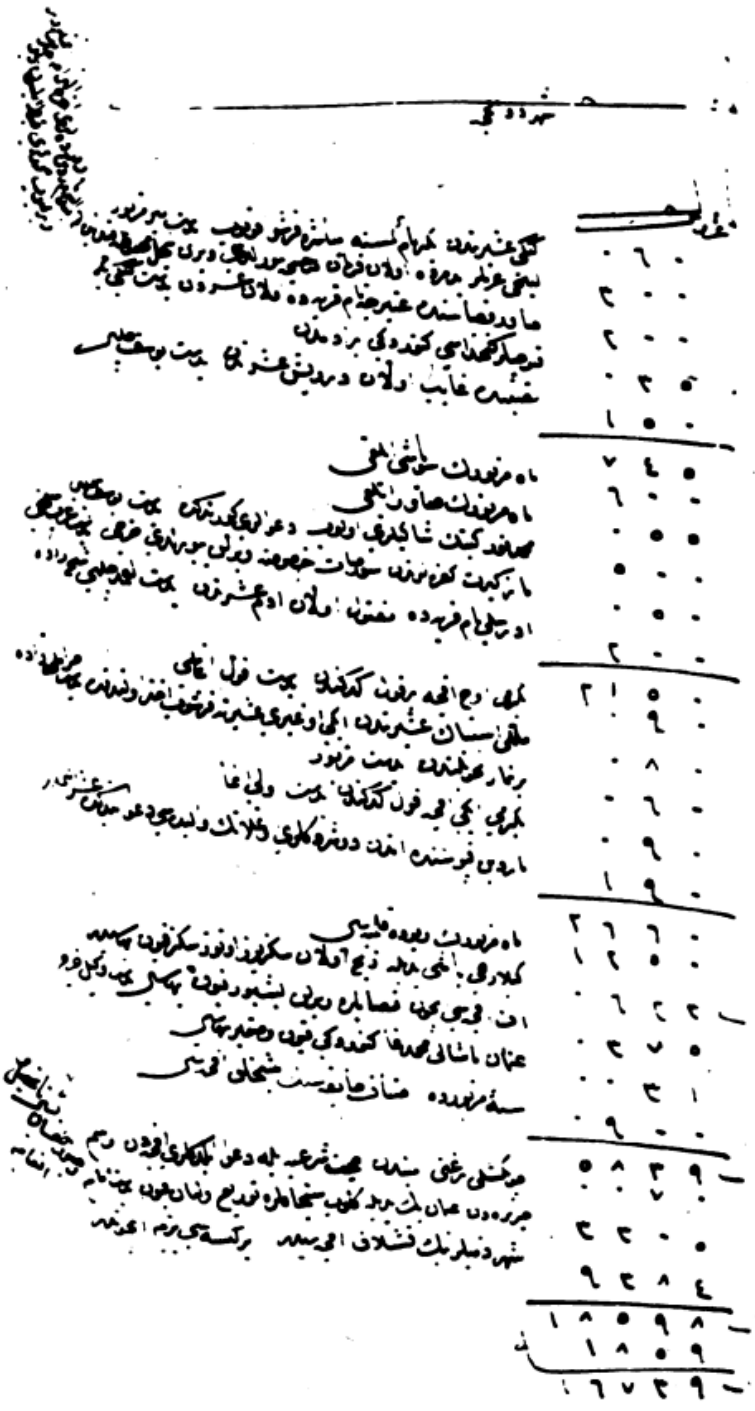

1. Sahife 4-5, üst.

2. Sahife 4-5, alt.

3. Sahife 6.

4. Sahife 7.

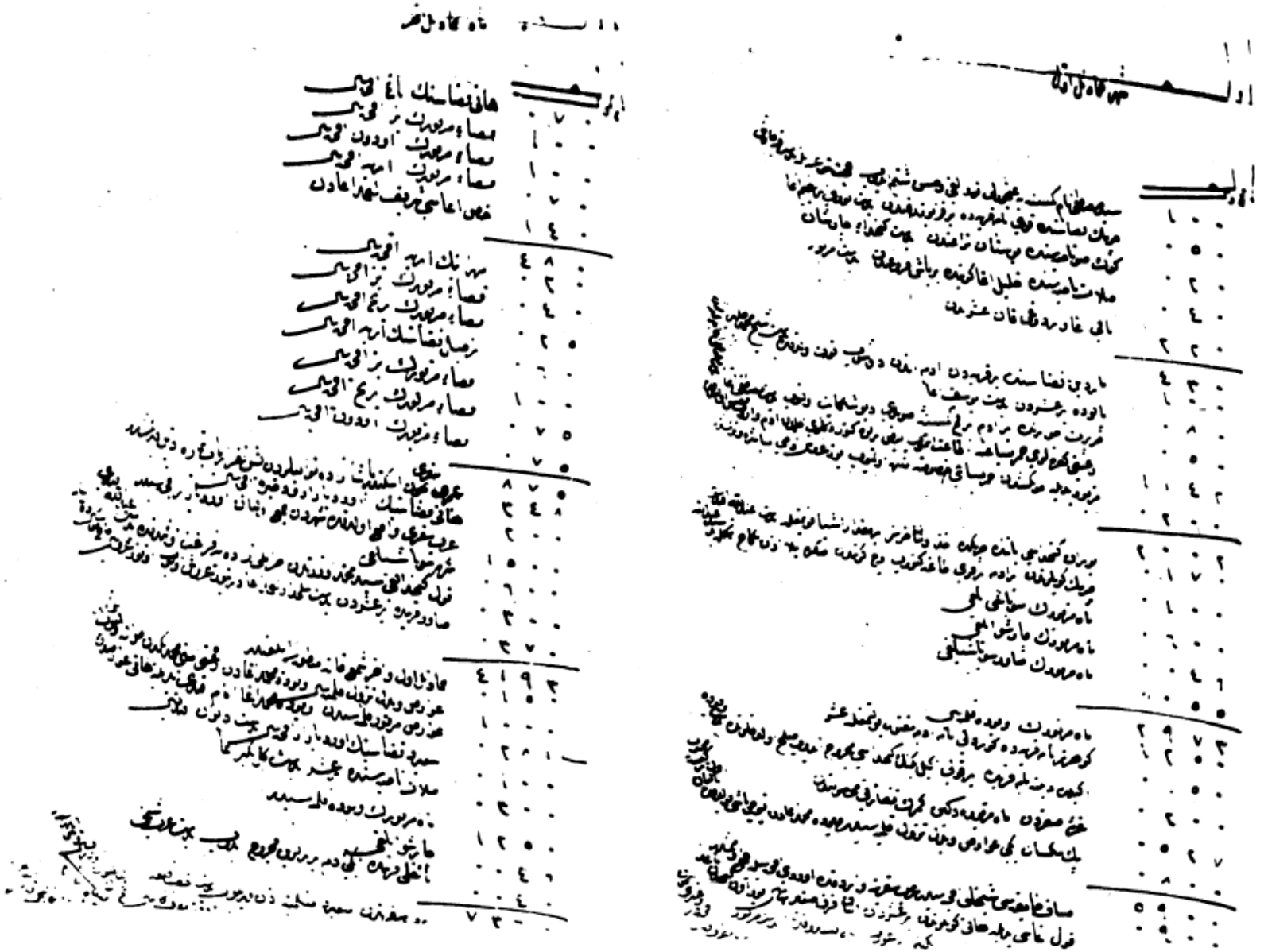
5. Sahife 8.

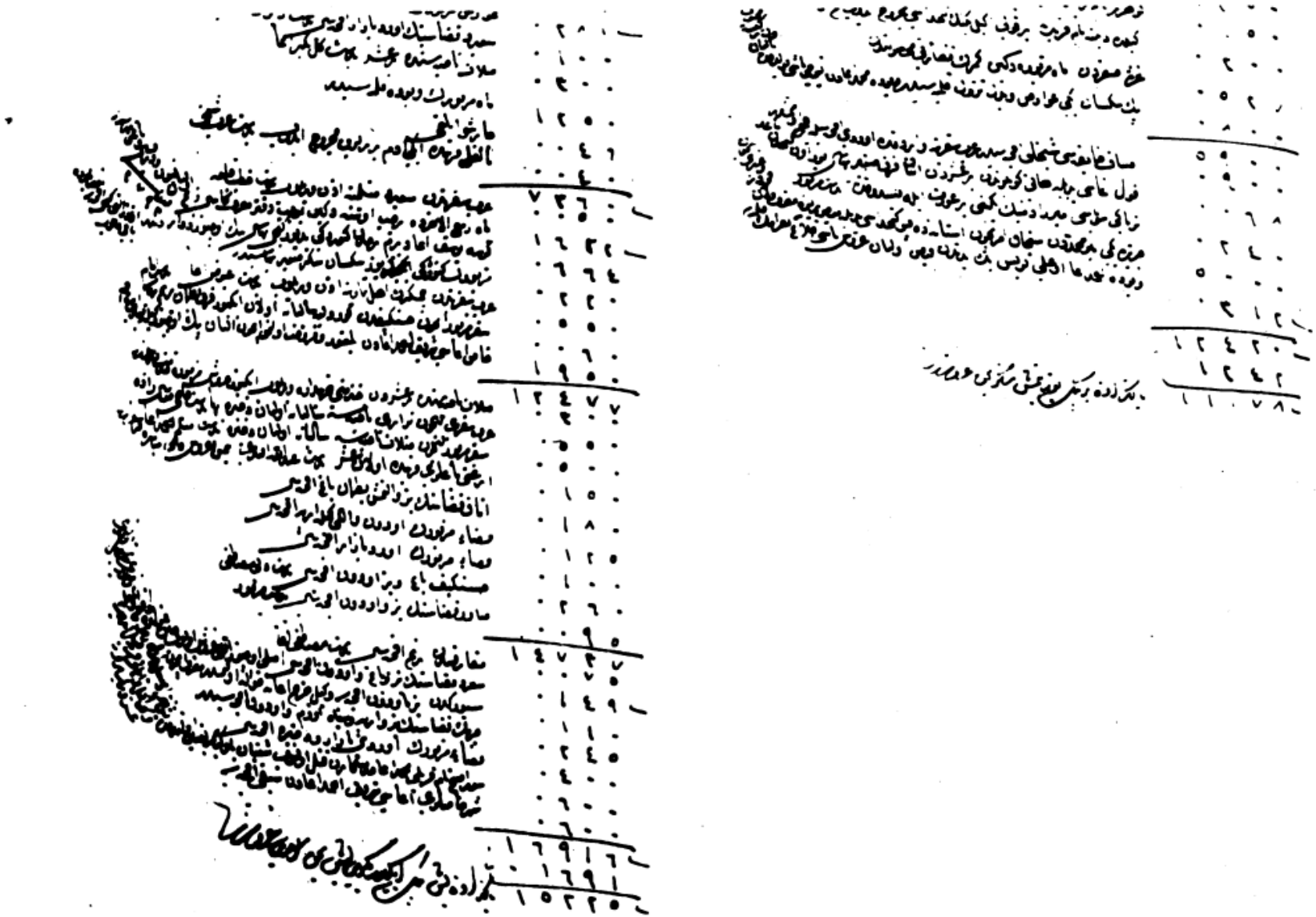
6. Sahife 9.

7. Sahife 10.

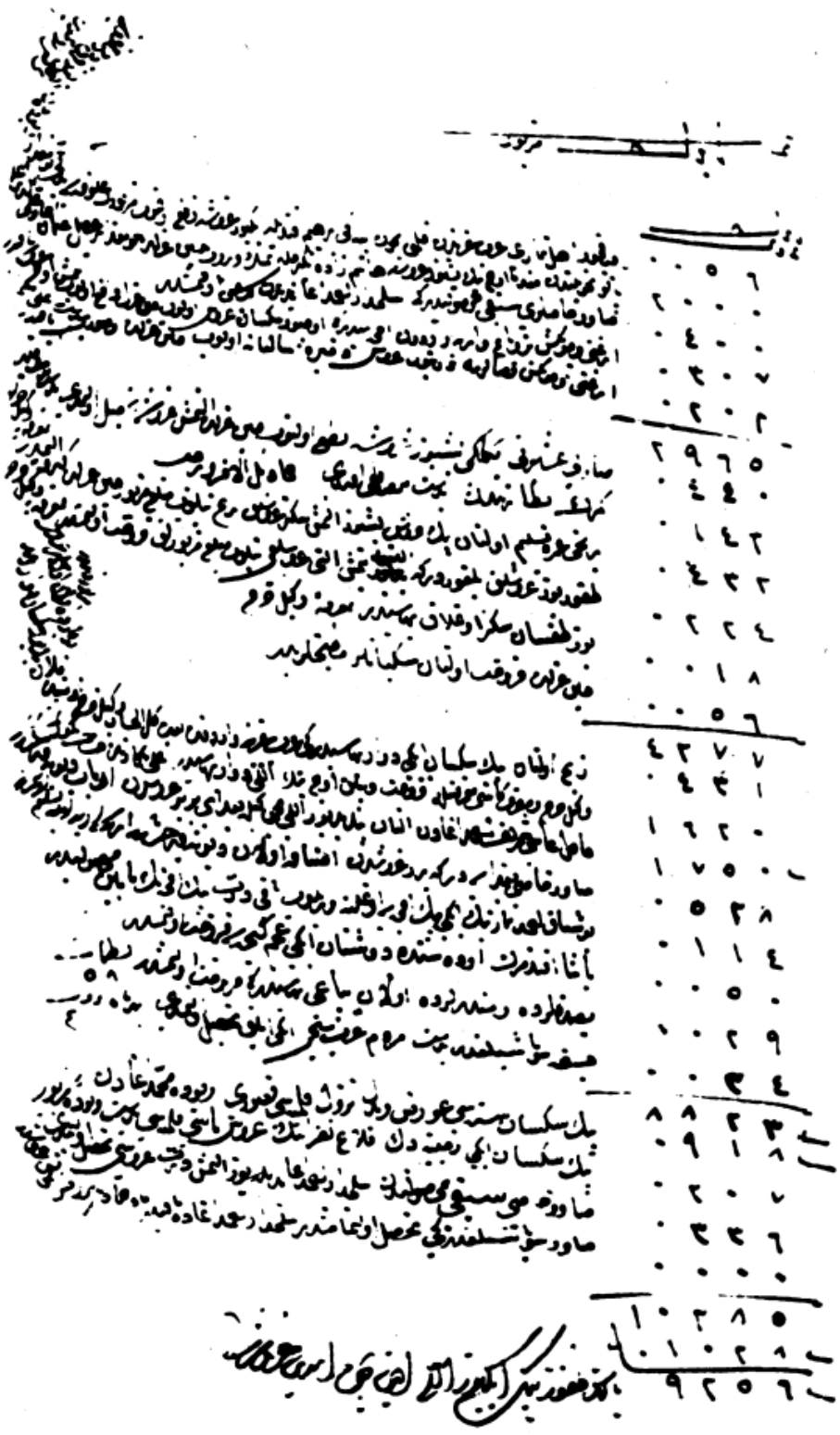
8. Sahife 11.

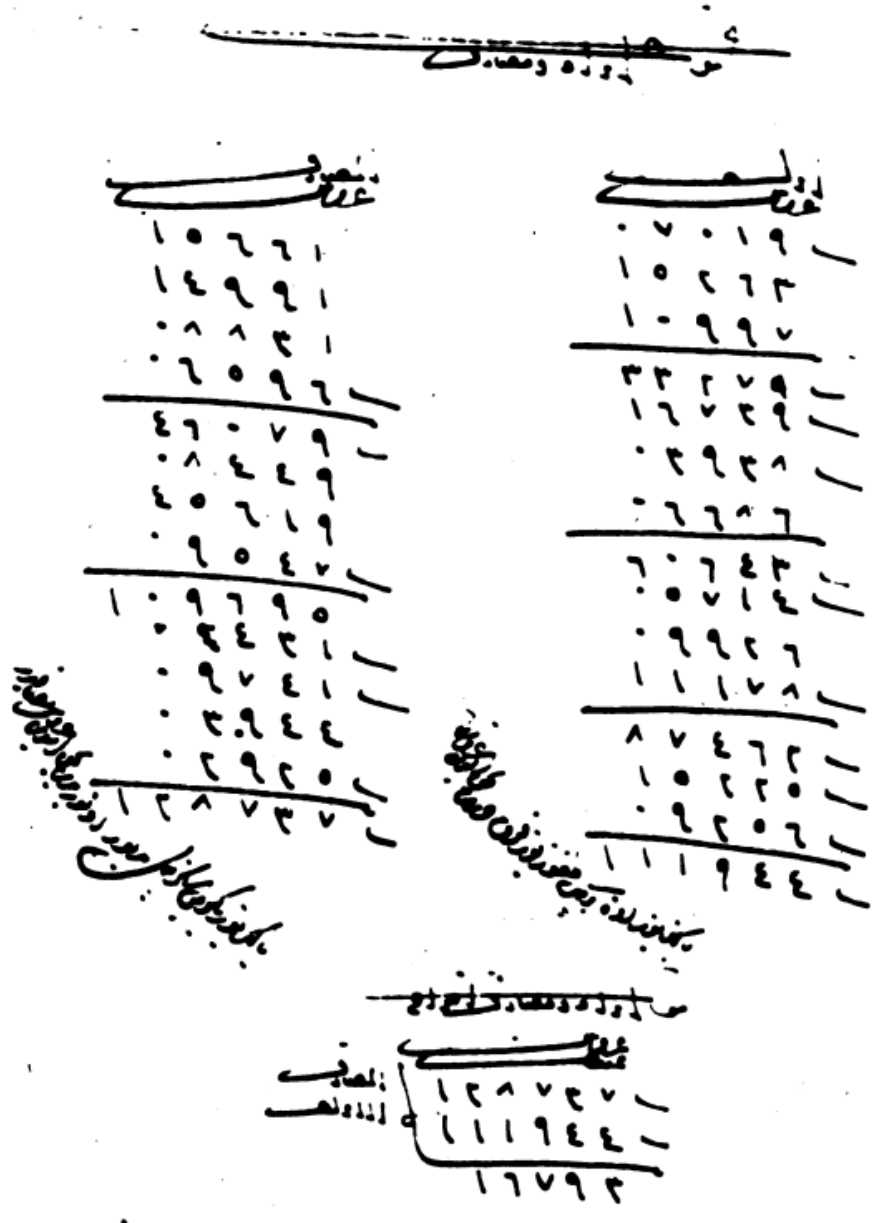
9. Sahife 12-13, üst.

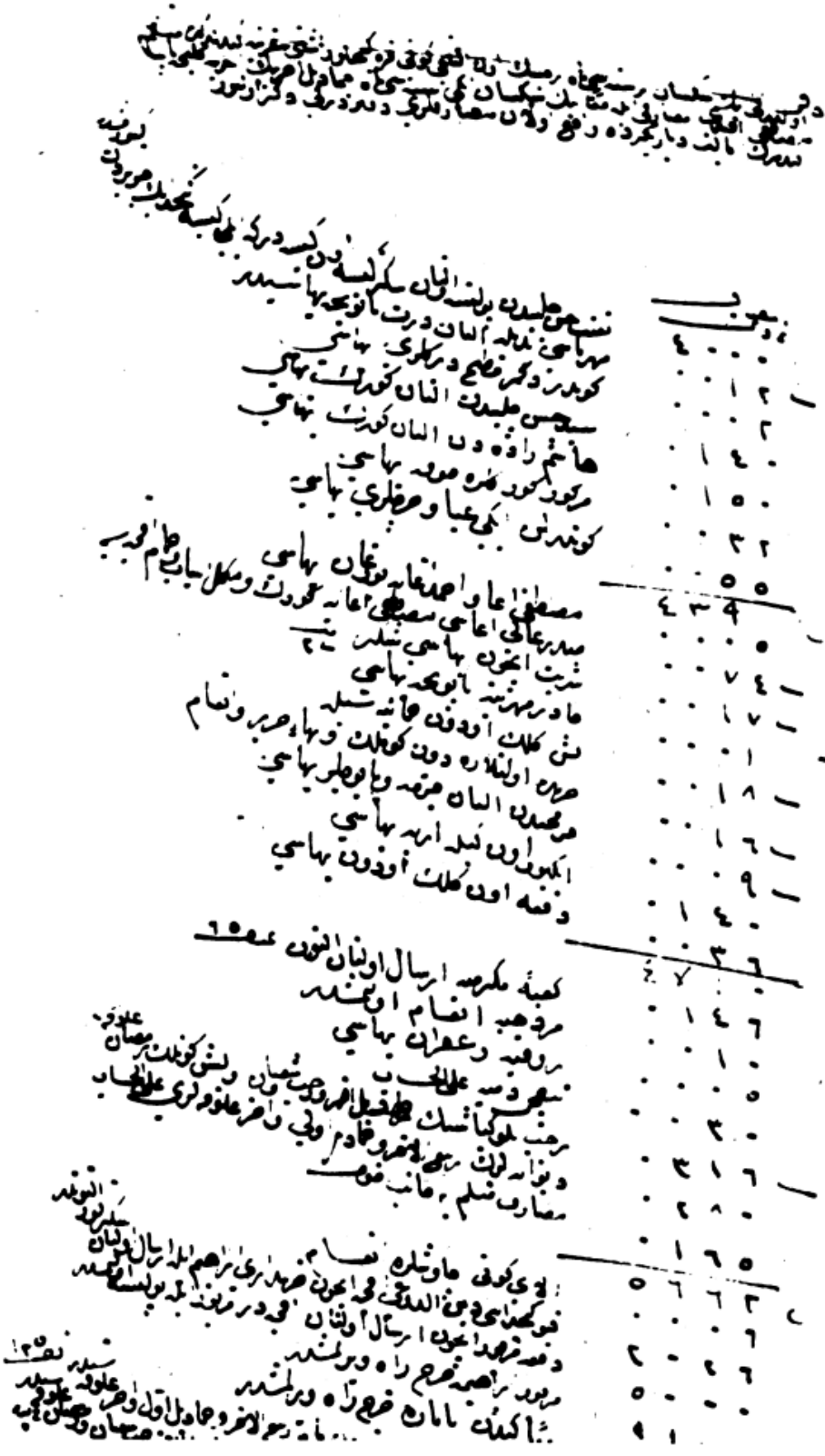
10. Sahife 12-13, alt.

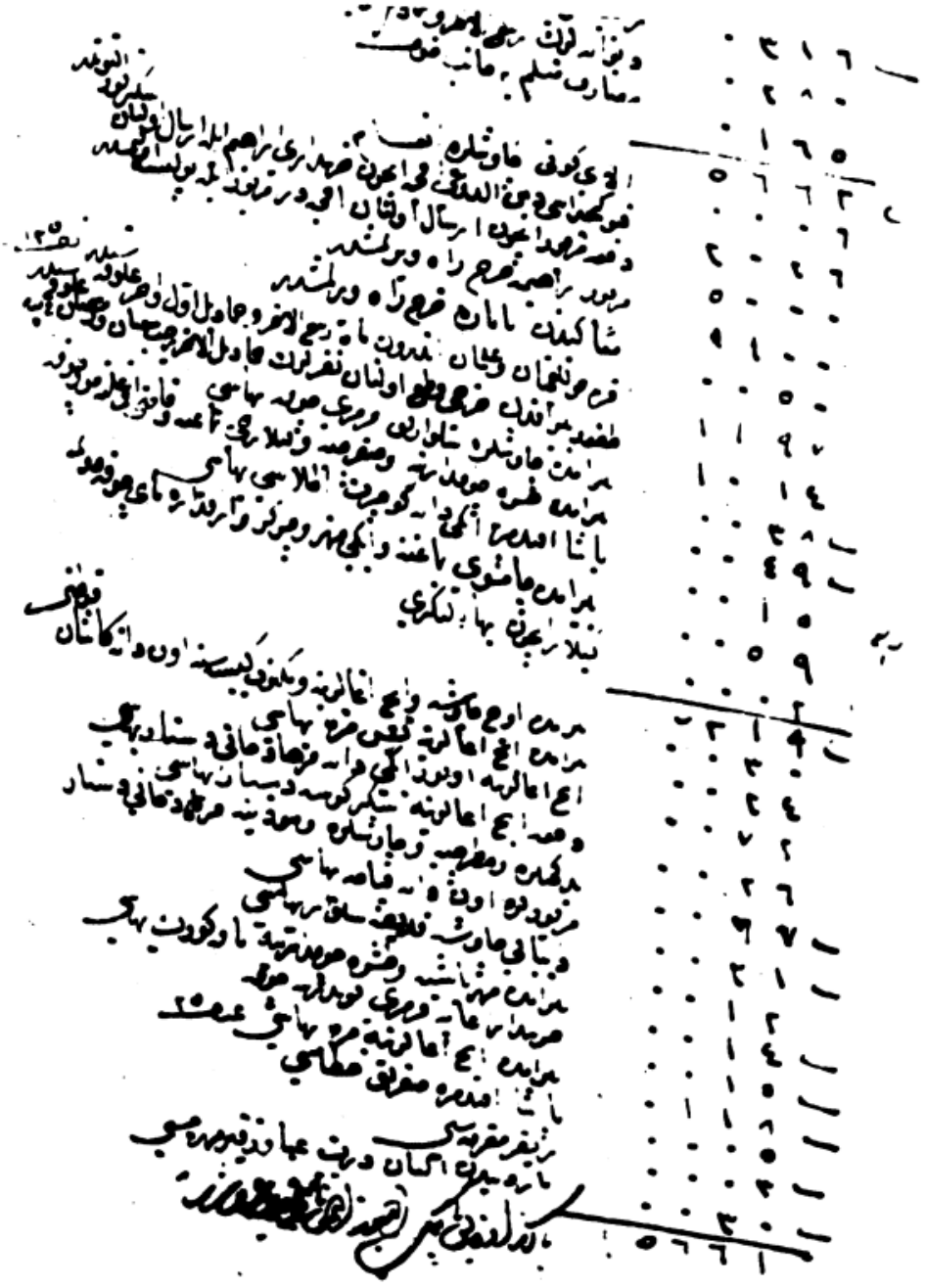
11. Sahife 14.

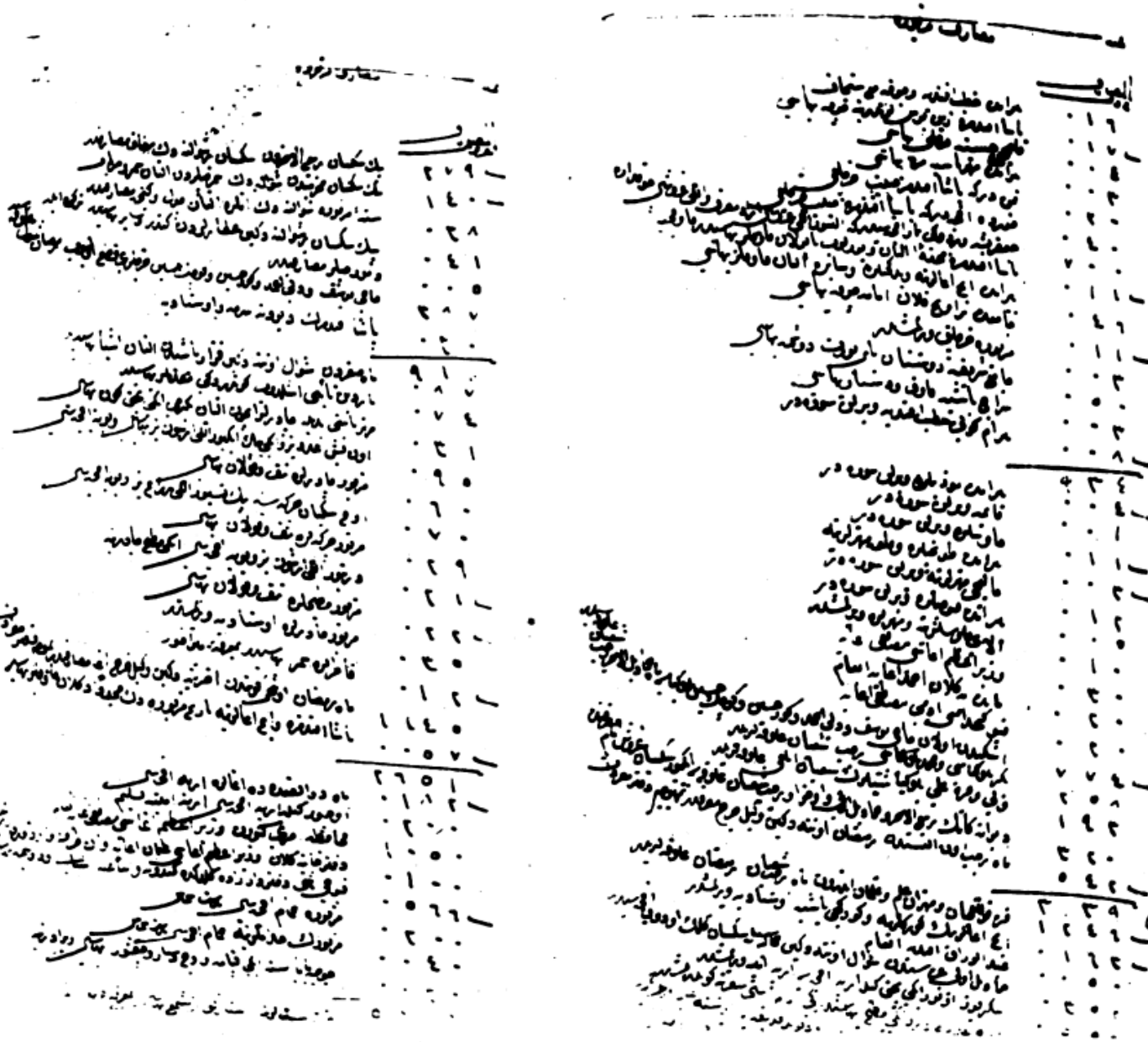
12. Sahife 15.

13. Sahife 17, üst.

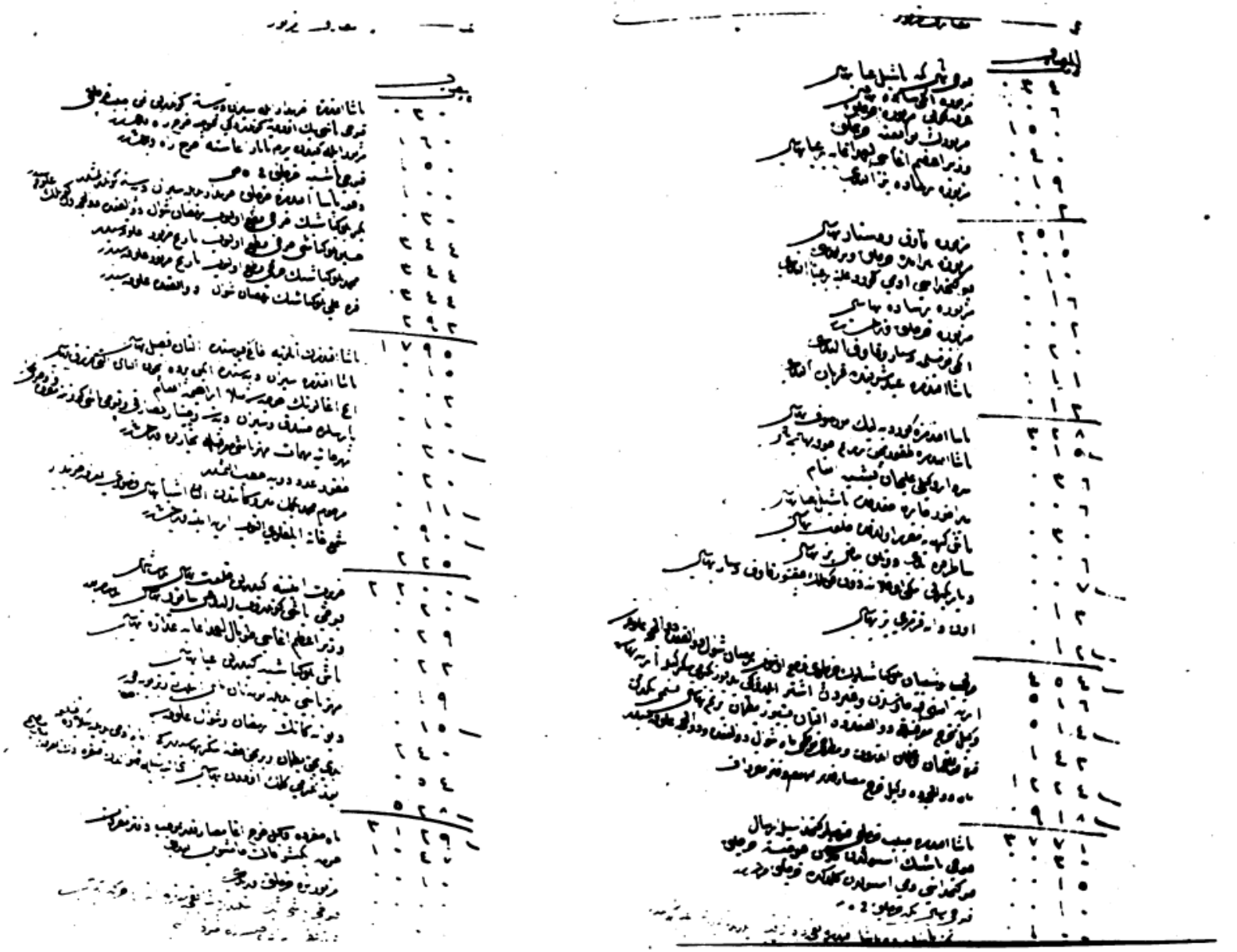
14. Sahife 17, alt.

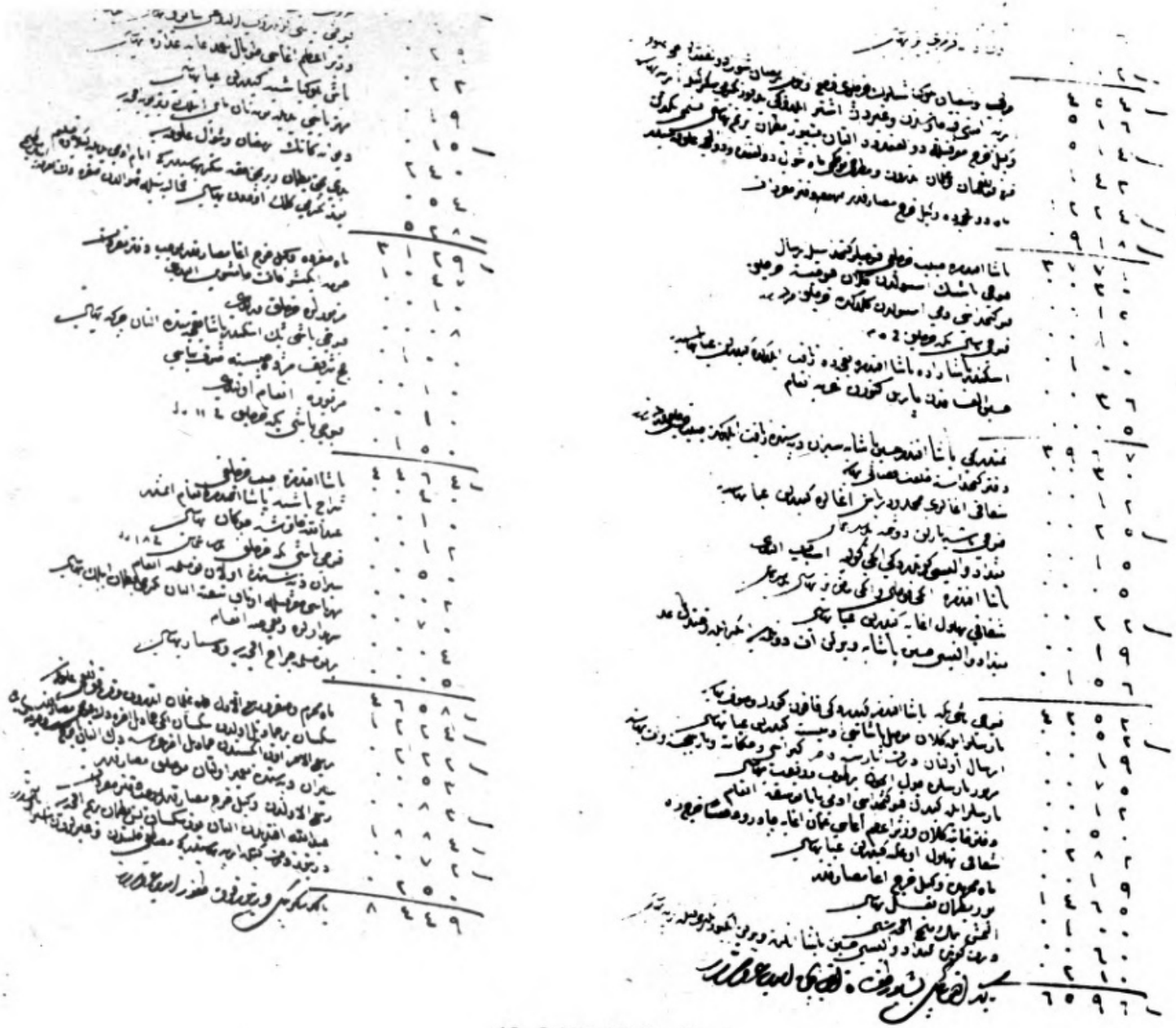
15. Sahife 18-19, üst.

16. Sahife 18-19, alt.

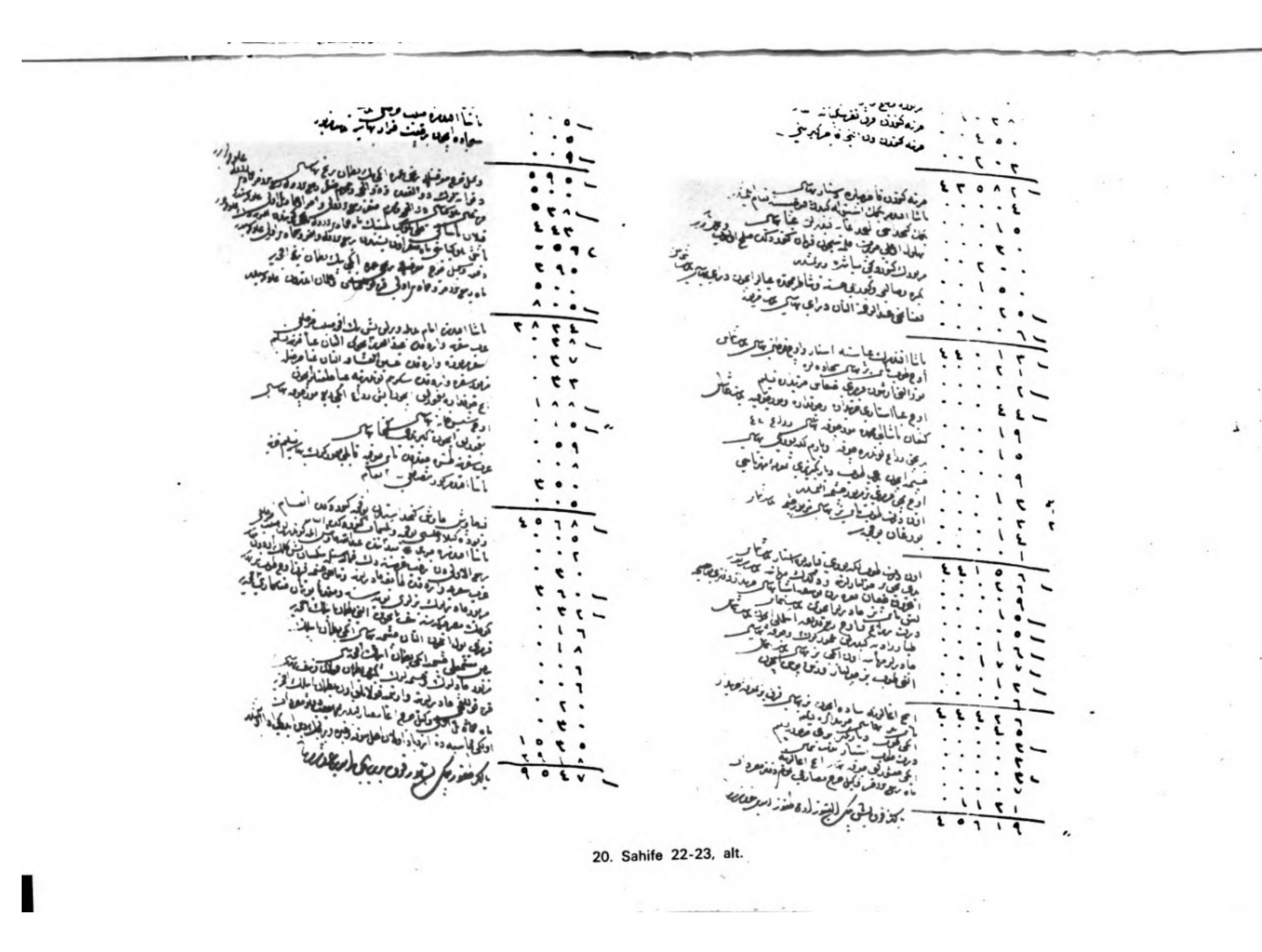
17. Sahife 20-21, üst.

18. Sahife 20-21, alt.

19. Sahife 22-23, üst.

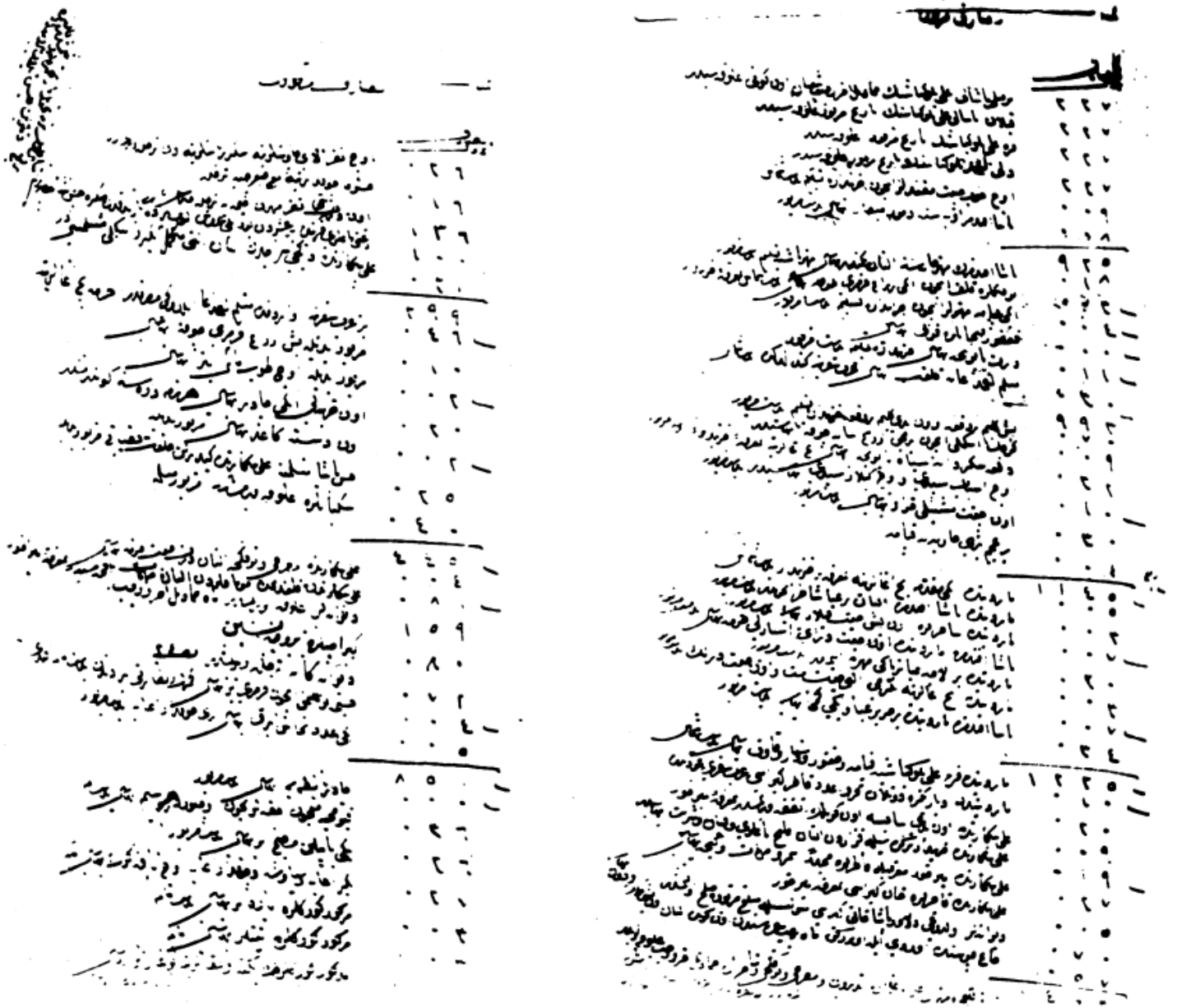
20. Sahife 22-23, alt.

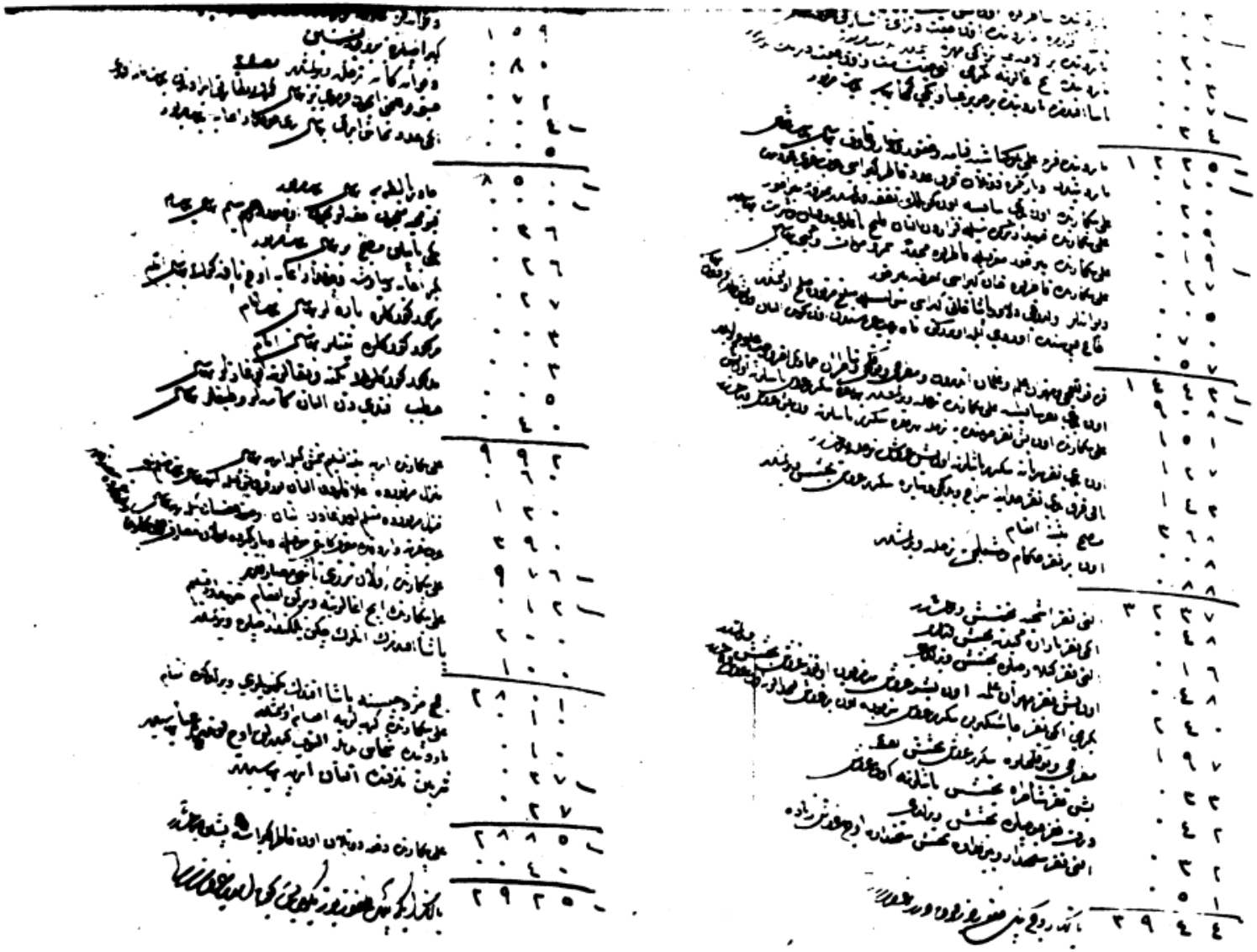
21. Sahife 24-25, üst.

22. Sahife 24-25, alt.

23. Sahife 26-27, üst.

24. Sahife 26-27, alt.